

KARNET

GRUDZIEŃ/DECEMBER

NR 297

EGZ. BEZPŁATNY/FREE COPY
NAKŁAD 5000 EGZ.

NR

12

WWW.KARNET.KRAKOW.PL
ISSN 1426-6873

/2020

Boska Komedia na **PLAY KRAKÓW**

Boska Komedia

Divine Comedy Theatre Festival

s. / p. 4

Wokół Szopki 2020

All Around Nativity Scenes

s. / p. 10

Brama w Nowy Rok

New Year's Open Gate

s. / p. 16

Wszystko o Krakowie!

All about Krakow!

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

3

Od redaktora naczelnego
Editorial

4

Boska Komedia
Divine Comedy

10

Wokół Szopki
All Around Nativity Scenes

12

PLAY KRAKÓW

16

Sylwester
New Year's Eve

18

Wydarzenia
Events

56

Kids in Kraków

64

Cracoviana

68

Kraków ze smakiem

74

Informacje turystyczne
Information for Tourists

← **Spis treści**
/ Contents

Wydawca / Publisher:

Krakowskie Biuro Festiwalowe
ul. Wygrana 2, 30-311 Kraków
tel. 12 354 25 00, fax 12 354 25 01

Redakcja / Editors:

ul. Konopnickiej 17, 30-302 Kraków | tel. 12 354 27 30
karnet@karnet.krakow.pl

Redaktor Naczelny / Editor-in-Chief:

Grzegorz Słacz | grzegorz.slacz@karnet.krakow.pl

Redagują / Editorial staff:

Dorota Dziunikowska | dorota.dziunikowska@karnet.krakow.pl
Anna Mazur | anna.mazur@karnet.krakow.pl
Izabela Osiadły | izabela.osiadly@karnet.krakow.pl
Justyna Skalska | justyna.skalska@karnet.krakow.pl
Barbara Skowrońska (redaktor prowadzący) |
barbara.skowronska@karnet.krakow.pl
Bartosz Suchecki | bartosz.suchecki@karnet.krakow.pl
Wojciech Zajac | wojciech.zajac@karnet.krakow.pl

Korekta / Proofread by:

Dorota Bednarska

Tłumaczenie / Translation and proofreading:

Caroline Stupnicka

Projekt / Design:

mill studio

Skład, opracowanie graficzne / Typesetting:

Studio graficzne JMP Design | www.jmp.design

Druk / Printed and bound by:

Drukarnia Leyko

Reklama / Advertisement:

Agata Kubec | tel. 511 832 762 |
agata.kubec@kbf.krakow.pl
Agnieszka Wyrobek-Kaczor | tel. 515 137 990 |
agnieszka.wyrobek@kbf.krakow.pl

Okładka / Cover:

Boska Komedia 2020 / Divine Comedy 2020, projekt / designed by:
Victor Soma

Mapa centrum Krakowa / City map by:

Amistad

„Karnet” można otrzymać pocztą na terenie Polski pod warunkiem dokonania przedpłaty na pokrycie kosztów wysyłki: 6 zł (w tym VAT 23%) za egzemplarz. Zamówienia: karnet@karnet.krakow.pl

You can receive “Karnet” by post in Poland after pre-payment of p&p costs: PLN 6 (incl. VAT 23%) per copy. Orders: karnet@karnet.krakow.pl

Redakcja przyjmuje informacje o imprezach do 8 dnia każdego miesiąca. Równocześnie prosimy o informowanie na bieżąco o wszelkich zmianach i imprezach dodatkowych. Publikowane wiadomości pochodzą od organizatorów. Redakcja zastrzega sobie prawo do skrótów, selekcji oraz opracowywania dostarczonych materiałów. Redakcja nie odpowiada za zmiany repertuarowe oraz za treść reklam. Organizatorzy zastrzegają sobie możliwość zmian w programach.

WYBIERAMY KSIĘGARNIE ROKU 2020

Tam
o książkach
wiedzą
wszystko

Mają to,
czego
szukasz

To
miejsce
kochasz
za klimat

Spotkania,
dyskusje,
warsztaty
– najlepszy
adres

Głosowanie:
16.11–13.12.2020
ksiegarnie.miastoliteratury.pl

**Do wygrania
książki!**

LOKATOR
Massolit
Młoda
MOCAR
Bookstore
MuFo
Muza II
Muzealna
Naukowa
z Podwala
NOWA
Ogniwo
PiBook
Pod Globusem
Skrypt
Szafa Pełna
Książek
Szkłane Domy
WAM

Abecadło
Akademicka
American
Bookstore
Austeria
Bonobo
CUD
De Revo
Edukator
Fankomiks
FERT
Hulaj Pole
Italicus
Jedynka
Kamiński
Karakter
Książkoteka
Kurant

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

ORGANIZATORZY

kbf:
operator programu

KRAKÓW
UNIVERSITY CITY
OF LITERATURE

PATRONI MEDIALNI

**RADIO
KRAKÓW**

wyborcza

**TV P3
KRAKÓW**

PARTNERZY

azymut

**WYDAWNICTWO
LITERACKIE**

znak

KARAKTER

Grudniowe nadzieje

Rzeczywistość czasu pandemii nie jest łaskawa, również dla miłośników i organizatorów życia kulturalnego. Nie poddajemy się jednak – mimo zamkniętych muzeów, teatrów i sal koncertowych artyści znajdują nowe drogi dotarcia do odbiorców, a bezcenny okazuje się świat wirtualny, gdzie wszyscy możemy się bezpiecznie spotkać. Dzięki platformie PLAY KRAKÓW odbędą się grudniowe festiwale z teatralną Boską Komedią na czele, weźmiemy udział w premierze „Otella” wprost ze sceny Opery Krakowskiej, a także w licznych koncertach, spotkaniach czy warsztatach. Swoje wydarzenia na różny sposób dostępne w internecie ogłaszają kolejne instytucje: warto je śledzić na portalach społecznościowych, wiele zapowiedzi pojawia się z niewielkim wyprzedzeniem. Kultura reaguje na zmiany i nie pozwala odebrać sobie głosu.

Ci zaś z Państwa, którzy chcą naocześnie zaznać świąteczno-noworocznego, pełnego nadziei nastroju, mogą wybrać się do Ogrodu Doświadczeń im. Stanisława Lema na plenerową wystawę inspirowaną przygodami Alicji w Krainie Czarów, pospacerować szlakiem Wokół Szopki obejmującym w tym roku prawie 40 krakowskich szopek i osnutym tematycznie wokół... literatury, a nawet udać się w sylwestrowy wieczór lub dzień Nowego Roku na oglądanie artystycznych instalacji przygotowanych na tę okazję przez krakowskich twórców. Uwierczeniem tego spaceru niech stanie się przejście przez ustawioną na Rynku Głównym Bramę Otwartą – wprost w 2021 rok.

Dobrego Nowego Roku!

Grzegorz Słacz
Redaktor naczelny

Grzegorz Słacz

„Kultura reaguje
na zmiany i nie pozwala
odebrać sobie głosu”

Fot. Michał Ramus

Hopeful December

Life in the time of the pandemic is testing all our patience, and organisers of cultural events are rightfully frustrated by the continuing closure of museums, theatres and concert venues. But we're not giving up: artists are finding new ways of reaching audiences, with the virtual world providing a space where we can all meet from the safety of our homes. The PLAY KRAKÓW platform presents regular December events led by the Divine Comedy theatre festival, followed by the premiere of "Otello" straight from the stage of the Kraków Opera and numerous concerts, meetings and workshops. Many Cracovian institutions are presenting their events online, so keep an eye on their social media to make sure you don't miss out! Culture is responding to changes and it will not be silenced.

If you're feeling up to braving the outdoors to soak up the festive atmosphere, head to the Stanisław Lem Garden of Experiences to admire the exhibition inspired by "Alice's Adventures in Wonderland", take a walk All Around Nativity Scenes presenting almost 40 constructions themed around literary motifs, or spend New Year's Eve or Day admiring artistic installations prepared especially for the occasion by Cracovian artists. Make sure you walk through the Open Gate at the Main Market Square to step straight into 2021.

Happy New Year!

Grzegorz Słacz
Editor-in-Chief

Teatr czułości

Czas zapomnieć o pluszowych fotelach, magii czwartej ściany i dyskusjach w foyer po każdym spektaklu. W tym roku zatriumfują własna kanapa, domowe zacisze i teatr na ekranie. Mimo to cieszymy się, że Boska Komedia nie składa broni!

Tender Theatre

It's time to forget about plush chairs, the magic of the fourth wall and catching up in the foyer after each performance. This time theatre comes to the screens in the comfort of our own homes. We're delighted that Divine Comedy is persevering!

13. Międzynarodowy Festiwal Teatralny Boska Komedia (5-13 grudnia) różni się od poprzednich edycji pod każdym względem. Największe teatralne święto w Krakowie dzięki platformie internetowej PLAY KRAKÓW otwiera się dla szerszej niż zwykle publiczności, a wstęp na wydarzenia i spektakle będzie bezpłatny. Jeszcze nigdy kultura nie była tak powszechna i tak dostępna dla wszystkich!

Czuły narrator

Tegoroczne motto festiwalu, zainspirowane mową noblowską Olgi Tokarczuk, brzmi „Czuły narrator”. „Wierzę – podobnie jak Olga Tokarczuk – że rola artystów polega na tym, by »dać przedsmak tego, co mogłoby istnieć, i w ten sposób sprawić, że mogłoby ono stać się wyobrażonym«. Setki spektakli, które do tej pory pokazaliśmy na festiwalu, tysiące rozmów odbytych w jego ramach łączy wspólna potrzeba pełnej czułości relacji

The 13th Divine Comedy International Theatre Festival (5-13 December) is unlike any before. Kraków's greatest celebration of theatre comes to the PLAY KRAKÓW platform, with all performances and events streamed free! Culture has never been so open and accessible!

Tender narrator

The motto of this year's festival, inspired by the Nobel laureate Olga Tokarczuk, is "Tender Narrator". "As Olga Tokarczuk famously said, 'The role of an artist relies on giving a foretaste of something that could exist, and thus causing it to become imaginable'. The hundreds of performances we have presented to date and the thousands of discussions that followed are all the result of our common need for a tender experience of the world," says Bartosz Szydlowski, director of the Divine Comedy festival.

This year there will be no traditional Inferno and Paradiso competitions, nor the Purgatorio section. The pandemic

Agon, reż. Dominika Knapik (Teatr Łaźnia Nowa, Kraków), fot. Klaudyna Schubert

Gracjan Pan. Musical, reż. Cezary Tomaszewski (Teatr Muzyczny Capitol, Wrocław), fot. Łukasz Giza

ze światem” – tłumaczy Bartosz Szydlowski, dyrektor festiwalu Boska Komedia.

W tym roku nie będzie tradycyjnych już konkursów Inferno i Paradiso ani sekcji Purgatorio. Pandemiczna edycja festiwalu to przede wszystkim wyraz wdzięczności dla wszystkich twórców teatralnych: „czułych narratorów”, którzy mimo ograniczeń, jakie zgromadził nam koronawirus, bezustannie opisują nasz świat.

O sobie samym

23 przedstawienia, w tym osiem premier – tak wygląda program tegorocznej Boskiej Komedii. Zainauguruje ją światowa prapremiera spektaklu *Bieguni* w reżyserii **Michała Zadary** na podstawie powieści Olgi Tokarczuk. Koprodukcja stołecznego Teatru Powszechnego i krakowskiego Teatru Łaźnia Nowa będzie streamowana na żywo z warszawskiej sceny.

Część prezentowanych spektakli łączy swojego rodzaju autoreferencyjność. *Powrót do Reims* **Katarzyny Kalwat** jest zarówno odwołaniem do powieści Didiera Eribona, jak i do biografii Jacka Poniedziałka – odtwórcy głównej roli. *Autobiografia na wszelki wypadek* **Michała Buszewicza** nawiązuje do historii trzech pokoleń mężczyzn pochodzących z rodziny reżysera, których losy determinują jego własne życiowe wybory. O doświadczeniu bycia jednocześnie matką i artystką opowiada znakomity performans **Dominiki Knapik** *Agon*. W *Jak ocalić świat na małej scenie?* reżyser **Paweł Łysak** przygląda się z kolei temu, co zostawili po sobie nasi przodkowie i co my zostawimy w spadku swoim dzieciom. O tym, jak osobista tragedia i pamięć o niej naznaczają całą resztę

format of the festival focuses on expressing gratitude to all theatre artists – “tender narrators” – who continue to describe the world around us, whatever the current events.

Looking in

This year's programme features 23 performances including eight premieres. The festival opens with a world premiere of **Michał Zadara's** *Flights*, based on Olga Tokarczuk's novel. Co-produced by Powszechny Theatre in Warsaw and the Łaźnia Nowa Theatre in Kraków, the play will be streamed live from the Warsaw stage.

Some of the spectacles are linked by self-reference. **Katarzyna Kalwat's** *Returning to Reims* reaches for Didier Eribon's novel and the biography of Jacek Poniedziałek, star of the performance. Autobiography, *Just in Case* by **Michał Buszewicz** tells the story of three generations of men from the director's family whose fates are determined by his own choices. **Dominika Knapik's** outstanding performance *Agon* explores her life as an artist and a mother. In *How to Save the World on a Small Stage*, **Paweł Łysak** takes a look at what we have inherited from our ancestors and what we will leave behind to our children. **Weronika Szczawińska's** intimate production *Simply* explains how personal tragedies and their memory mark the rest of our lives.

“The filter of tenderness first appeared when we were all stuck in the first lockdown. It felt as though working through isolation would help deepen our faith in things which are muted, tender. Unfortunately, exclusion seems to have taken the upper hand,” says Szydlowski. The festival features productions by artists who take a tender look at socially awkward, maladjusted individuals. They include

życia, opowie z kolei **Weronika Szczawińska** w kameralnym spektaklu *Po prostu*.

„Filtr czułości pojawił się, gdy utknęliśmy wszyscy w pierwszym lockdownie. Wydawało się, że przepracowana izolacja pozwoli na głębszą wiarę w sprawczość tego, co wyciszone i delikatne. Niestety, to mechanizmy wykluczenia wzięły górę” – mówi Bartosz Szydłowski. Dlatego nie mogło zabraknąć spektakli twórców, którzy z czułością przyglądają się nieprzystosowanym społecznie bohaterom. Są wśród nich tytułowy *Kaspar Hauser* Jakuba Skrzywanek oraz jeden z najstojniejszych polskich youtuberów, centralna postać przedstawienia *Gracjan Pan. Musical* Cezarego Tomaszewskiego.

Przeszłość i przyszłość

Do pozytywistycznych marzeń o budowaniu nowej wspólnoty powrócą **Jędrzej Piaskowski** i **Hubert Sulima**, których spektakl *Nad Niemnem* w czuły i mądry sposób odczarowuje szkolną lekturę, a jednocześnie nawiązuje do bieżącej sytuacji społecznej.

Głos w sprawie kobiet zabiorą **Jolanta Janiczak** i **Wiktor Rubin**, którzy ze sceny Teatru im. Aleksandra Fredry w Gnieźnie opowiedzą historię Barbary Zdunk, ostatniej w Europie kobiety spalonej na stosie (*I tak nikt mi nie uwierzy*). Drugim spektaklem stamtąd będzie *Krótką rozmowa ze Śmiercią* w reżyserii **Marcina Libera**, który sięgając do średniowiecznych polskich tekstów, zaprasza do całkiem nowoczesnego *danse macabre*... Wizję końca ukaże też czworo studentów krakowskiej AST (**Tomasz Fryzeł**, **Piotr Froń**, **Kinga Bobkowska** i **Adam Borysowicz**) w premierowym spektaklu Teatru Łaźnia Nowa *Bezpieczne miejsce*.

W nurcie premierowym zostaną pokazane także przedstawienia z krakowskich teatrów. Inspirowane światem

Jakub Skrzywanek's *Kaspar Hauser* about the mysterious 19th-century youth and **Cezary Tomaszewski's** *Gracjan: The Musical* based on Poland's most famous youtuber.

Past and future

Jędrzej Piaskowski and **Hubert Sulima** return to the Positivist dream of building a community with their *On the Niemen*, taking a tender look at the classic school text and linking it with the current situation.

Jolanta Janiczak and **Wiktor Rubin** tell the story of Barbara Zdunk, considered to be the last woman burned at the stake for witchcraft in Europe (*No-one Will Believe Us Anyway*), streamed from the Aleksander Fredro Theatre in Gniezno. Another spectacle shown at the theatre is **Marcin Liber's** *A Short Conversation with Death*, with the director reaching for mediaeval Polish texts to create a modern version of a *danse macabre*... Four students from Kraków's National Academy of Theatre Arts (**Tomasz Fryzeł**, **Piotr Froń**, **Kinga Bobkowska** and **Adam Borysowicz**) spin their own vision of the end with *Safe Space* premiered by the Łaźnia Nowa Theatre.

And we will see more premieres from Cracovian theatres. Narodowy Stary Theatre presents **Magda Szpecht's** *Fiasco* inspired by the world and literature of Stanisław Lem, while the Ludowy Theatre shows **Konrad Dworakowski's** *Rulers* with a narrative based on video games and **Cezary Tomaszewski's** singspiel *The Supposed Miracle, or Cracovians and Highlanders*. **Jerzy Zoń** from KTO Theatre has prepared a visual spectacle *The Blind*, streamed live from Tauron Arena Kraków.

Here comes youth!

"In recent weeks, we have been hearing from young people as they take to Poland's streets. We want to listen

Krótką rozmowa ze Śmiercią, reż. Marcin Liber (Teatr im. Aleksandra Fredry, Gniezno), fot. Dawid Stube

ŚCIĄGNIJ APLIKACJĘ KRK AIRPORT TAXI

KRAKÓW
AIRPORT

I RUSZAJ
DALEJ!

KRAKÓW AIRPORT TAXI

dysponujemy również samochodami elektrycznymi • electric.

i literaturą Stanisława Lema *Fiasko* w reżyserii **Magdy Szpecht** z Narodowego Starego Teatru, nawiązujący formą do narracyjnych gier komputerowych spektakl *Władcy Konrada Dworakowskiego* z Teatru Ludowego oraz musical w reżyserii **Cezarego Tomaszewskiego** *Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale*. Natomiast **Jerzy Zoń** z Teatru KTO specjalnie na festiwal Boska Komedia przygotowuje transmisję z hali Tauron Arena Kraków swojego wizyjnego spektaklu *Ślepy*.

Idzie młodość!

„W ostatnich tygodniach nic tak mocno nie wybrzmiewa, jak głos młodzieży, która wyszła na ulice naszych miast. Chcemy usłyszeć, jak myślą najmłodszy, co mają do powiedzenia i jak chcą, żeby wyglądał świat” – mówi Bartosz Szydłowski. Dlatego organizatorzy Boskiej Komedii planują warsztatowe spotkanie przedstawicieli kilku grup młodzieżowych działających przy teatrach instytucjonalnych z całej Polski. Sam projekt w symboliczny sposób zostanie zainaugurowany przez **konkurs Mała Boska Komedia**, podczas którego młodzieżowe jury wybierze najlepsze przedstawienie. Do rywalizacji stanie ich pięć: *Motyl* (reż. Marcin Liber), *Kosmici* (reż. Jakub Krofta), *Rutka* (reż. Karolina Maciejaszek), *Piotruś Pan i Jakub Hak* (reż. Magdalena Miklasz) oraz *Król Maciuś Pierwszy* (reż. Piotr Sieklucki). Poza konkursem zobaczymy *Granice otwarte* Łukasza Zaleskiego, *Władców Konrada Dworakowskiego* i *Lem vs. P.K. Dick* Mateusza Pakuły.

Codziennie o 12.00 na PLAY KRAKÓW w paśmie **Hejnał Teatralny** widzowie spotkają się online m.in. z aktorami i reżyserami. Oprócz tego nową festiwalową formułą, realizowaną przez cały rok na PLAY KRAKÓW, będzie **Boska Komedia TV** oferująca relacje z wydarzeń w polskim teatrze i rozmowy z artystami oraz krytykami teatralnymi.

„Chciałbym, by wszystkie te marzenia o lepszym świecie, których teatr jest wehikułem, stały się kiedyś rzeczywistością. Wiare i determinację mam dzięki ludziom polskiego teatru, dzięki przyjaciółom festiwalu z całego świata i dzięki wiernej krakowskiej publiczności” – podkreśla Bartosz Szydłowski. Niech wraz z Boską Komedią zatriumfują czułość i wiara w lepsze jutro! **(js)**

How to Save the World on a Small Stage, dir. Paweł Łysak (Powszechny Theatre, Warsaw), photo by Magda Hueckel

to what they have to say; we want them to tell us what they want the world to look like,” Szydłowski says. The organisers of the Divine Comedy festival are planning workshops for representatives of youth clubs at theatres from all over Poland. The project is symbolically launched by the **Little Divine Comedy competition** with a jury of young people choosing the winning performance from five productions: *Butterfly* (dir. Marcin Liber), *Aliens* (dir. Jakub Krofta), *Rutka* (dir. Karolina Maciejaszek), *Peter Pan and Captain Hook* (dir. Magdalena Miklasz) and *King Matt the First* (dir. Piotr Sieklucki). Performances presented outside the competition are Łukasz Zaleski's *Open Borders*, Konrad Dworakowski's *Rulers* and Mateusz Pakuła's *Lem vs. P.K. Dick*.

The Theatre Hejnał stream presents online meetings with actors and directors, every day at noon. The new festival formula, maintained for the next twelve months on PLAY KRAKÓW, includes **Divine Comedy TV** reporting the latest news from Polish theatre and hosting discussions with artists and critics.

“I hope all these dreams of a better world, as transmitted through theatre, come true one day. My faith and determination comes from Poland's theatre artists, friends of the festival from all over the globe and from our steadfast Cracovian audiences,” adds Szydłowski. Here's to a triumph of Divine Comedy, of tenderness and of a better tomorrow! **(js)**

5-13 grudnia

Organizatorzy: Teatr Łażnia Nowa, KBF

www.boskakomedia.pl

www.playkrakow.com

5-13 December

Organisers: Łażnia Nowa Theatre, KBF

www.divinecomedy.pl

www.playkrakow.com

Zapraszamy do KRAKOWSKIEGO SALONU EKONOMICZNEGO NBP

Rozmowa z Katarzyną Basiak-Gałą,
dyrektor Oddziału Okręgowego NBP
w Krakowie

Wywiad powstał we współpracy
z Narodowym Bankiem Polskim

Pani Dyrektor, we wrześniu w Oddziale Okręgowym Narodowego Banku Polskiego został otwarty Krakowski Salon Ekonomiczny NBP. Już wiele dobrego mówi się na jego temat w Krakowie.

Tak. Kraków to historyczna siedziba królów oraz centrum kultury, sztuki i nauki. I właśnie w samym sercu miasta, w naszym imponującym gmachu powstał Krakowski Salon Ekonomiczny NBP. Naszym celem jest edukacja ekonomiczna, realizowana na podstawie autorskich programów, których adresatami są wszyscy chcący wiedzieć więcej. Ważnym kontekstem jest ekspozycja ukazująca historię pieniądza od powstania państwa polskiego do współczesności, z uwzględnieniem roli i funkcji banku centralnego. W trzech salach: Polskiej, Narodowego Banku Polskiego z Gabinetem Numizmatycznym i Krakowskiej mówimy o pieniądzu i jego wpływie na procesy gospodarcze przez pryzmat ważnych wydarzeń, a także pojedynczych jednostek i bankierskich rodów. Pokazujemy też wiele monet i banknotów z motywami krakowskimi. U nas zwiedzający mają możliwość dotknięcia oryginalnej sztaby złota. To najcenniejszy eksponat o wartości około 3 mln zł.

W Gabinetem Numizmatycznym można zobaczyć wiele niezwykłych monet – zadziwiające jest, że nie wszystkie są okrągłe. Co to za monety?

Narodowy Bank Polski oprócz monet i banknotów obiegowych, emituje również wartości kolekcjonerskie. To numizmaty, które upamiętniają ważne dla Polaków wydarzenia i postaci. Wśród nich są monety o nietypowych kształtach – kwadratowe, prostokątne, owalne, jest nawet moneta w kształcie wachlarza! Wykonane z metali szlachetnych, często mają różne wstawki, np. z ceramiki, cyrkonii, bursztynu czy szkła, nawiązujące do tematu danej monety.

W ostatnich trzech latach NBP wyemitował monety kolekcjonerskie, których tematyka aż w dziesięciu przypadkach jest związana z Krakowem. Wszystkie te monety są eksponowane w naszym Gabinetem Numizmatycznym. Warto zwrócić uwagę na wyemitowaną w tym roku srebrną monetę ze szklaną wставką imitującą witraż, upamiętniającą 700-lecie konsekracji Kościoła Mariackiego w Krakowie.

Krakowski Salon Ekonomiczny NBP jest usytuowany w pięknej przestrzeni klasycystycznych wnętrz banku. Zadziwiła mnie również niezwykle estetyczna forma prezentacji.

Dziękuję. Lokalizacja Krakowskiego Salonu Ekonomicznego NBP w tych wnętrzach była przemysłanym działaniem. Duże przestrzenie wspaniale służą organizacji wystawy. To bez wątpienia najpiękniejsza przestrzeń edukacyjno-konferencyjna i miejsce, jakiego dotąd w Krakowie nie było.

Bank otworzył swoje drzwi na edukację ekonomiczną. Kto jest jej adresatem?

To otwarcie się na edukację ekonomiczną wynikało z potrzeb, którym uważnie przyglądaliśmy się przez lata. Edukacja ekonomiczna zarówno młodego pokolenia, jak i osób dorosłych jest niezwykle ważna, a zdobycie elementarnej wiedzy w tej dziedzinie jest przydatne w codziennym życiu. Nasza ekspozycja ukazuje w przystępny sposób dzieje i ewolucję pieniądza na tle systemów gospodarczych od momentu ich powstania do czasów współczesnych. Tu każdy znajdzie coś dla siebie, ponieważ ekonomia to wbrew pozorom bardzo atrakcyjna dziedzina wiedzy. Dodam, że zarówno zwiedzanie, jak i udział w zajęciach są bezpłatne. Zapraszam wszystkich do odwiedzenia nas, zwłaszcza rodziny z dziećmi.

Jarmark cudów

W tym trudnym czasie szczególnie cieszą nas stałe elementy rzeczywistości, a jednym z nich jest tradycyjna szopka krakowska.

Z wyjątkowym wzruszeniem polecamy wam zatem spacer po Krakowie z szóstą akcją **Wokół Szopki (3 grudnia – 2 lutego)** – tym razem kanwą opowieści o tradycji szopkarstwa jest wędrówka szlakiem krakowskich poetów: od autora *Wesela*, poprzez twórców słynnych kabaretów XX wieku, krakowskich bardów i noblistów, po *enfant terrible* polskiej poezji Marcina Świetlickiego... Na przekór troskom i ograniczeniom, które przynosi nam dzisiejszy świat, organizatorzy – zainspirowani wyobraźnią krakowskich szopkarzy oraz dziełami literatów – otwierają „Jarmark cudów”.

Od 2015 roku za sprawą wspólnej inicjatywy Muzeum Krakowa i KBF mniejsze i większe szopki prezentowane w przestrzeni miasta współtworzą jego wyjątkową świąteczną atmosferę. Również i tym razem misterne miniatury Krakowa mieszczące betlejemską stajenkę – wzbogacone także scenami z polskiej historii i legend krakowskich – rozświetlą witryny sklepów, hoteli i restauracji oraz place Starego Miasta i Planty, niosąc wszystkim radość i nadzieję.

„Nie w lichej stajence / Lecz w złotym pałacu / szopkarz Ciebie umieścić” – pisał szopkarz i poeta Jan Kirsz... W szopce krakowskiej spotykają się różne światy: architektura miasta, jego bohaterowie i symbole, tajemnica narodzin Boga, radość i ciepło rodzinne. Tu możliwy jest każdy cud, bo jak pisała Wisława Szymborska w wierszu *Jarmark cudów*: „Cud, tylko się rozejrzeć: / wszechobecny świat. / Cud dodatkowy, jak dodatkowe jest wszystko: / co nie do pomyślenia / jest do pomyślenia”.

„Po cichu / po wielkiem cichu / idu sobie ku miastu na zwiadu / idu i patrz” – śpiewał słowami Michała Zabłockiego Grzegorz Turnau. Nie wiemy, jak bardzo cichy i pusty będzie Kraków tej zimy, mimo to wybierzmy się, nie tylko online, na pełen magii i poezji spacer – by na rynku spotkać zaczarowaną dorożkę Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego czy żółtego psa Marcina Świetlickiego, a na wszystko spojrzeć z góry wystany na księżyc legendarny czarnoksiężnik pan Twardowski. (dd)

Wirtualny spacer: www.wokolszopki.pl

Miracle Fair

In these difficult times, we are soothed by familiar elements of our surroundings – and Cracovian nativity scenes offer a glimmer of hope.

We are especially delighted to present the sixth Cracovian campaign **All Around Nativity Scenes (3 December – 2 February)**. This year, we explore the tradition through Cracovian poets: from the author of *The Wedding*, via creators of famous cabarets of the 20th century, local bards and Nobel laureates, to the *enfant terrible* of Polish poetry Marcin Świetlicki... In spite of all the concerns and restrictions brought by the pandemic, the organisers have been inspired by the imagination of Cracovian nativity scene-makers and authors to prepare the “Miracle Fair”.

Since 2015, thanks to the Museum of Krakow and KBF, selected nativity scenes have been presented in the city space, bringing a sparkle to its beautiful festive atmosphere. Once again, the intricate models of Kraków and the Bethlehem manger, featuring episodes from Poland's history and Cracovian legends, go on display in windows of shops, hotels and restaurants in the city and display cases in squares of the Old City and the Planty Garden Ring, shining a ray of joy and hope.

“You are placed / not in a manger / but in a gold palace”, wrote the poet and nativity scene-maker Jan Kirsz. The constructions intertwine many different worlds: city architecture and its heroes and symbols, the mystery of the nativity, joy, family love... Anything is possible – as Wisława Szymborska wrote in her *Miracle Fair*, “A miracle, just take a look around: / the inescapable earth. / An extra miracle, extra and ordinary: / the unthinkable can be thought.”

Grzegorz Turnau sang, “Quietly / very quietly / they're walking towards the city to scout / walking and looking...” (lyrics by Michał Zabłocki). We have no idea how empty and quiet Kraków will be this winter, but let's go on a magical, poetic walk – online and out in the city streets – to find Konstanty Ildefons Gałczyński's enchanted carriage or Marcin Świetlicki's yellow dog, illuminated by the light of the moon with the legendary sorcerer Pan Twardowski gazing down upon the city... (dd)

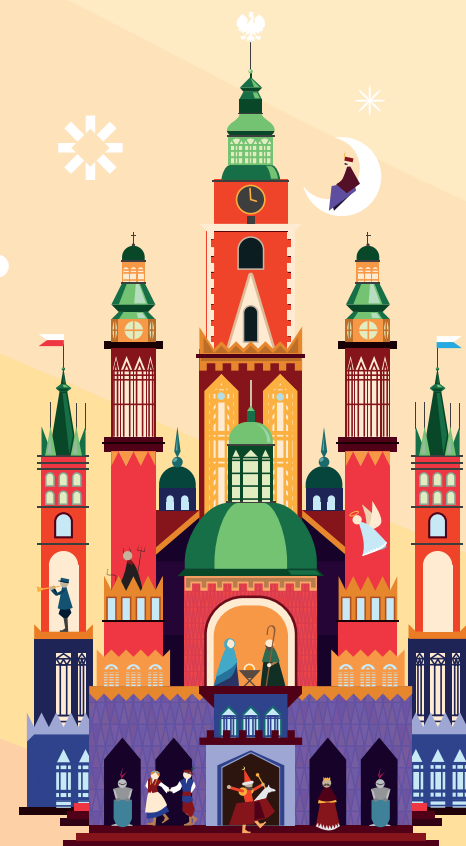
Virtual walk: www.wokolszopki.pl

Kraków

JACEK MAJCHROWSKI
PREZYDENT MIASTA KRAKOWA
ZAPRASZA

WOKÓŁ SZOPKI
ALL AROUND NATIVITY SCENES

SPACEREM PO KRAKOWIE
3.12.2020 - 2.02.2021

Pokonkursowa Wystawa Szopek Krakowskich Online
7.12.2020 - 28.02.2021
Celestat, ul. Lubicz 16

WIRTUALNY SPACER

→ www.wokolszopki.pl

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE ORAZ MUZEUM KRAKOWA
INSTYTUCJE KULTURY MIASTA KRAKOWA

ORGANIZATORZY:

kbf:

PATRONAT HONOROWY:

Prezydent Miasta Krakowa

MECENAS KBF:

SUEMPOL

#KRAKOWSKIESZOPKI

Barwy i dźwięki

W ostatnich miesiącach miasto nieco ucichło i straciło kolory. Na szczęście tylko pozornie – życie kulturalne w Krakowie wciąż jest pełne wigoru, przeniosło się tylko pod inny adres. W dobie pandemii ścieżki wielu krakowskich instytucji i organizacji krzyżują się na platformie **PLAY KRAKÓW**. To prawdziwy kompleks kulturalny – w swojej przestrzeni mieści sale koncertowe, sale kinowe, sceny teatralne, w jego obrębie odbywają się spotkania, konferencje i festiwale.

Życiodajna energia udzieli się nam w grudniu. Najpierw otworzą się drzwi teatrów. W inscenizacji sztuki *Platonov* Antona Czechowa (**2 grudnia**, Słoty Teatr) przeniesiemy się do rosyjskiego dworku, a w spektaklu *Lem vs. P.K. Dick* (**4 grudnia**, Teatr Łaźnia Nowa) spotkamy się z dwoma wybitnymi pisarzami science fiction. **Od 5 do 13 grudnia** będziemy uczestniczyć w festiwalu Boska Komedia (szerzej piszemy o nim na s. 4) – w cyfrowej odstonie spektakle wzbogacą się m.in. o rozmowy z reżyserami. Znaczna część spośród kilkudziesięciu godzin materiałów – zarówno w formule *Live*, jak i VOD – dostępna będzie bezpłatnie.

Miłośnicy wspinaczki i dobrego kina w ciągu niemal całego miesiąca (**5-31 grudnia**) będą mogli zaznajomić się z kilkudziesięcioma propozycjami Krakowskiego Festiwalu Górskiego (więcej o imprezie piszemy na s. 48).

8 grudnia w swoje progi zaprosi nas Cricoteka. Instytucja świętująca czterdziestolecie istnienia organizuje panel dyskusyjny *Gdzie jest Kantor* z udziałem dyrektorki ośrodka Natalii Zarzeckiej oraz Andy Rottenberg i Jarosława Suchana (więcej o jubileuszu piszemy na s. 40).

Za sprawą Opery Krakowskiej zobaczymy półsceniczne wykonanie arcydzieła opery tragicznej – *Otella* Giuseppe

Sounds and Colours

In recent months, Kraków has been rather quieter and greyer than usual. But that's just on the surface – the city's cultural life is as lively as ever, it's just moved to a different address! During the pandemic, the paths of myriad Cracovian institutions and organisations lead to the **PLAY KRAKÓW** platform. It is a true cultural melting pot, bringing together concert halls, cinema auditoriums and theatre stages, hosting meetings, conferences and festivals.

The platform continues to abound with cultural life in December, starting with theatres. Anton Chekhov's *Platonov* takes us to a Russian manor on **2 December** (Słoty Theatre), while the spectacle *Lem vs. P.K. Dick* brings together the great science fiction authors on **4 December** (Łaźnia Nowa Theatre). **Between 5 and 13 December** we head to the Divine Comedy festival (more on p. 4) – the digital edition features performances as well as accompanying events such as discussions with directors. The vast majority of festival events, both streamed live and as VOD, are free!

For fans of mountaineering and good cinema, organisers of the Kraków Mountain Festival have prepared dozens of screenings held **between 5 and 31 December** (more on p. 48).

On **8 December**, we head to Cricoteka. Celebrating its 40th anniversary, the institution presents a discussion panel *Where is Kantor* featuring Cricoteka's director Natalia Zarzecka, Anda Rottenberg and Jarosław Suchan.

Between 11 and 13 December, Kraków Opera presents Giuseppe Verdi's *Otello* – a semi-staged version

Po prostu, reż. Weronika Szczawińska (Teatr Powszechny, Warszawa), Boska Komedia 2020, fot. Rafat Paradowski

INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

Mecenas Opery Krakowskiej

Sponsor Opery Krakowskiej

Patroni medialni Opery Krakowskiej

DZIENNIK POLSKI

inyour
pocket
ESSENTIAL
CITY GUIDES

Classic

TVP
KULTURA

ANGORA

KAR
NET

Verdiego (11-13 grudnia, szczegółowe informacje na s. 19). W kręgu muzyki klasycznej pozostaniemy także dzięki Filharmonii Krakowskiej, która dostarczy nam świątecznych wzruszeń (24-26 grudnia, więcej na s. 18) i sylwestrowej zabawy (31 grudnia).

Coś dla siebie znajdą zagorzali czytelnicy – na miejskiej platformie VOD odbędą się dyskusje w ramach pasma literackiego Prologu 30. Festiwalu Kultury Żydowskiej (12-17 grudnia, więcej na s. 38) oraz gala plebiscytu Wybieramy Księgarnię Roku 2020 (17 grudnia).

Od 11 do 13 grudnia obejrzymy rywalizację par podczas 47. Turnieju Tańca Towarzyskiego o Puchar Profesora Mariana Wieczystego – na każdy dzień zaplanowano około 10 godzin transmisji!

Szeroko reprezentowana będzie muzyka – w odmianie rozrywkowej, jazzowej, etnicznej, klasycznej czy współczesnej. 6 grudnia usłyszymy ostatni akcent tegorocznego Sacrum Profanum – koncert *Vastitas Borealis* Jakuba Gucika (zapowiedź na s. 26). Od 14 grudnia prezentowane będą kolejne projekty krakowskich artystów zrealizowane w ramach programu „Partnerstwo dla Muzyki 2.0” (o szczegółach piszemy na s. 27). W okresie świątecznym zobaczymy również specjalne programy okolicznościowe!

Dowodem na ocalającą moc kultury będzie program *Brzmienia Krakowa* (28 grudnia). Na muzyczno-literacką podróż śladami krakowskich twórców złoży się kilkanaście utworów rozrywkowych i oczywiście jazzowych (tradycja zobowiązuje!) w nowych aranżacjach. Kompozycje z repertuarów m.in. Marka Grechuty, Andrzeja Zauchy, Zbigniewa Wodeckiego, Jarosława Śmietana, Janusza Muniaka oraz zespołów Maanam, Skaldowie i Pod Budą zinterpretują krakowski bard Andrzej Sikorowski oraz grono młodych wykonawców: Karolina Leszko, Joanna Smajdor, Marcin Jajkiewicz, Rafał Żur, Piotr Wyleżoł i hip-hopowi wystąpcy Nowej Huty – Proforma & Ator. Na scenie ICE Kraków solistom towarzyszyć będzie Brzmienia Krakowa Orkiestra pod batutą Bartosza Pernala. W rolę narratora koncertu, a zarazem swobodnego przewodnika po „charakterze miasta”, sposobie jego postrzegania i odczuwania przez mieszkańców innych regionów Polski wcieli się Jerzy Trela.

To nie wszystko – od początku grudnia na PLAY KRAKÓW dostępne będą również debaty, seminaria i konferencje zarejestrowane podczas tegorocznego Międzynarodowego Kongresu Ekonomii Wartości Open Eyes Economy Summit, który odbył się w listopadzie w ICE Kraków. Miejska platforma VOD umożliwi również natychmiastowy dostęp do wielu propozycji z minionych miesięcy, a baza nowych i archiwalnych materiałów wciąż się powiększa. Jeszcze w grudniu czekają nas kolejne niespodzianki! (bsu)

of the operatic tragedy (more on p. 19). The classical music theme is continued by the Kraków Philharmonic with concerts filled with Christmas joy (24-26 December, see p. 18) and New Year's Eve excitement (31 December).

Bookworms head to VOD discussions held as part of the literary stream of the Prologue of the 30th Jewish Culture Festival (12-17 December) and the gala of the Bookshops of the Year 2020 competition (17 December).

Between 11 and 13 December, we'll admire the 47th Ballroom Dance Competition, with pairs competing for the Prof. Marian Wieczysty Cup – around ten hours of streaming every day!

And of course there will be plenty of music of all genres. The last concert of this year's Sacrum Profanum festival, Jakub Gucik's *Vastitas Borealis*, resounds on 6 December (more on p. 26). The latest projects by Cracovian artists prepared as part of the "Music Partnership 2.0" programme start on 14 December – with some special holiday offerings to get you in the festive mood!

The *Cracovian Sounds* programme (28 December) is proof, if one were needed, that culture can heal all ills. The journey in the footsteps of Kraków's musicians and authors features dozens of brand-new arrangements of popular and jazz pieces. Compositions from the repertoires of musicians such as Marek Grechuta, Andrzej Zaucha, Zbigniew Wodecki, Jarosław Śmietana, Janusz Muniak and bands including Maanam, Skaldowie and Pod Budą are presented by Cracovian bard Andrzej Sikorowski and young performers including Karolina Leszko, Joanna Smajdor, Marcin Jajkiewicz, Rafał Żur, Piotr Wyleżoł and hip-hop envoys from Nowa Huta Proforma & Ator. They are accompanied on stage at ICE Kraków by the Cracovian Sounds Orchestra under the baton of Bartosz Pernal. The concert is compered by Jerzy Trela, acting as guide to the music and the city as perceived by locals and visitors.

And that's not all: from December, PLAY KRAKÓW also presents debates, seminars and conferences recorded during this year's Open Eyes Economy Summit, held in November at ICE Kraków. The municipal VOD platform also provides access to events held in recent months, and the database of new and archival materials continues to grow. And there are more surprises coming this year! (bsu)

www.playkrakow.com

Kraków

KONCERT BRZMIENIA KRAKOWA

BRZMIENIA KRAKOWA
ORKIESTRA
POD BATUTĄ
BARTOSZA PERNALA

ARTYŚCI:

JERZY TRELA
NARRATOR

ANDRZEJ
SIKOROWSKI

KAROLINA
LESZKO

JOANNA
SMAJDOR

MARCIN
JAJKIEWICZ

RAFAŁ ŻUR
PIOTR WYLEŻOŁ
– PIANISTA

PROFORMA & ATOR

MARTA BIZOŃ

OGLĄDAJ
TYLKO NA
PLAY
KRAKÓW
OD 28.12.2020

WWW.PLAYKRAKOW.COM

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

organizator:

kbf:
operator marek

PLAY
KRAKÓW

ICE
KRAKÓW
CONGRESS
CENTRE

współorganizatorzy:

KRAKOWSKIE
CENTRUM
KULTURY

Pełni
Kultury

partner strategiczny:

KRAKÓW
AIRPORT

Symboliczne pożegnanie

W tym roku nie będzie pokazów pirotechnicznych, nie będzie też koncertów zespołów z pierwszych miejsc list przebojów. Będą za to światła, lasery, multimedia i niepowtarzalne formy. W sylwestra i Nowy Rok – 31 grudnia i 1 stycznia – sztuka i nowe media potęcą się wprost na ulicach Krakowa. W mieście pojawi się aż 11 artystycznych instalacji wzbogaconych o podświetlenie, animacje czy specjalnie skomponowane dźwięki.

W miejscu zwyczajowych sylwestrowych obchodów – na płycie Rynku Głównego od strony Wieży Ratuszowej – stanie główna instalacja, czyli Brama Otwarta, za której projekt odpowiadają Maria Niemojewska i Grzegorz Skórczewski. Przez ten niepowtarzalny portal mieszkańcy miasta i jego goście będą mogli wkroczyć w Nowy Rok.

Pozostałe dziesięć instalacji krakowskich artystów znajdziemy w ścisłym centrum, a także w alei Róż w Nowej Hucie, gdzie pojawi się dzieło Piotra Kowalskiego *Hidden Reflections* zbudowane z metalowych elementów i wypełnione laserami, aby dostarczyć nam namiastkę prawdziwego szaleństwa! Przy pawilonie Powiśle 11 powstanie praca Przemysława Czepurko *Za dzień za dwa za noc za trzy* łącząca elementy świetlne i typograficzne, oparta na cytacie z ballady *Nim wstanie dzień*. Nieco dalej plac św. Marii Magdaleny wypełni się kryształami lodu, płatkami śniegu i gwiazdami autorstwa Dominiki Lasoty. Przy Muzeum Archeologicznym zobaczymy dzieło *Pattern of Madness* Huberta Kaszyckiego nawiązujące do zagadnień dysfunkcji i chorób psychicznych, z kolei na placu przed Collegium Novum UJ zawiśnie *Niezidentyfikowany obiekt świetlny* Małgorzaty Kaczmarskiej, Katarzyny Godyń-Skoczylas i Macieja Słoty oparty o technologię hologramu 3D. Na ulicy Szewskiej przeżyjemy *Reset* zaproponowany przez Borysa Kunkiewicza – zegar odliczający czas do godziny „zero”. Idąc do Altany na Plantach, ujrzymy lampion Barbary Wojewody stworzony z patchworkowych obrazków, a na Plantach koło Barbakanu Przemysław Krzakiewicz zapewni *Strefę sterylą* wypełnioną promieniami UV-C. Elwira Wojtunik i Popesz Csaba Láng zapraszają na plac św. Ducha do *Białej dziury*, autorskiej wariacji na temat hipotetycznego kosmicznego obiektu. Wreszcie, na Małym Rynku stanie zjawiskowy *Tokamak* Borysa Kunkiewicza – symbol energii przyszłości. Wejdźmy więc w rok 2021 pełni energii, razem i pewnym krokiem! (io)

Symbolic Farewell

There will be no fireworks or pyrotechnic displays this year, and we won't see leading bands performing live at the Main Market Square. But there will be light, there will be multimedia and there will be extraordinary forms! On **31 December and 1 January, New Year's Eve and Day**, art and new media come together in Kraków's streets and squares. There will be eleven artistic installations in the city, featuring illuminations, animations and specially composed sounds.

The main installation comes to the Main Market Square by the Town Hall Tower, where the celebrations usually take place: the Open Gate is designed by Maria Niemojewska and Grzegorz Skórczewski. By stepping through the portal, Cracovians and visitors symbolically enter the New Year. The Open Gate will serve as a backdrop for projections of photos and films showing past New Year's Eve parties in Kraków. There will be a countdown to midnight, and a cheer to welcome in 2021.

The remaining ten installations are scattered in the city: the Róż Avenue in Nowa Huta presents Piotr Kowalski's *Hidden Reflections* constructed of metal elements and filled with lasers to serve a dose of true madness! Przemysław Czepurko's artwork at the Powiśle 11 pavilion combines elements of light and typography. The św. Marii Magdaleny Square will be filled with ice crystals, snowflakes and stars designed by Dominika Lasota. Hubert Kaszycki's *Pattern of Madness*, exploring mental health problems, stands by the Museum of Archaeology, while Małgorzata Kaczmarska, Katarzyna Godyń-Skoczylas and Maciej Słota bring their *Unidentified Light Object*, using 3D holograms, to the square by the Jagiellonian University's Collegium Novum. At Szewska Street, Borys Kunkiewicz's *Reset* is a clock counting down to zero hour. Heading to the Gazebo in the Planty Park, take a peek at Barbara Wojewoda's patchwork lantern, while Przemysław Krzakiewicz presents his *Sterile Zone* filled with UV light by the Barbican. Elwira Wojtunik and Popesz Csaba Láng's *White Hole* at św. Ducha Square is an artistic vision of the hypothetical space phenomenon. Finally, Borys Kunkiewicz's *Tokamak* at the Small Market Square symbolises energy of the future. Let's step into 2021 with confidence and our heads held high! (io)

Kraków

JACEK MAJCHROWSKI
PREZYDENT MIASTA KRAKOWA
ZAPRASZA

Sylwester
KRAKOWIE

://sylwester.krakow.pl

sylwesterwkrakowie

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE - INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

kbf:

://kbf.krakow.pl

FILHARMONIA
im. KAROLA SZYMANOWSKIEGO
w KRAKOWIE

ORKIESTRA I CHÓR
FILHARMONII
KRAKOWSKIEJ

Łukasz
BOROWICZ
dyrygent

Natalia **RUBIŚ** sopran
Monika **LEDZION** mezzosopran
Urszula **KRYGER** alt
Krystian **KRZESZOWIAK** tenor
Wojciech **GIERLACH** bas

w programie:
CORELLI, POULENC, SAINT-SAËNS

OGLĄDAJ NA
**PLAY
KRAKÓW**
playkrakow.com

26.12.2020
sobota, godz. 18.00

SALA FILHARMONII KRAKOWSKIEJ

FILHARMONIA
im. Karola Szymanowskiego
w Krakowie

INSTYTUCJA KULTURY
WOJEWÓDZTWA
MAŁOPOLSKIEGO

MAŁOPOLSKA kbf: PLAY
KRAKÓW

Filharmonia świątecznie

Filharmonia Krakowska celebrować nadejście grudniowych świąt najwyższej próby repertuarem europejskim: od Francji, przez Austrię, aż po Litwę. **18 grudnia** na kanale YouTube instytucji posłuchamy tradycyjnych polskich kolęd w opracowaniu Macieja Mateckiego na chór i kameralną orkiestrę smyczkową. Koncert będzie zarazem jubileuszem 80. urodzin kompozytora. Na okres świąteczny przeniesiemy się na platformę PLAY KRAKÓW. **24 grudnia** Chór Filharmonii Krakowskiej prowadzony przez Teresę Majkę-Pacaneł zaprezentuje muzyczne opracowania modlitwy *Ave Maria* (Tomás Luis de Victoria i Anton Bruckner), se-

kwencji *Veni Sancte Spiritus* (Henryk Mikołaj Górecki) czy kantyków *Magnificat* i *Nunc dimittis* (Eriks Esenvalds). **26 grudnia** Orkiestrę i Chór Filharmonii Krakowskiej poprowadzi zaś jeden z czołowych dyrygentów swojego pokolenia Łukasz Borowicz – usłyszymy utwory skomponowane specjalnie z myślą o Bożym Narodzeniu: energiczne *Concerto grosso* op. 6 nr 8 Arcangela Corellego, pełne skupienia *4 motety* Francisca Poulenc'a oraz liryczne *Oratorio de Noël* Camille'a Saint-Saënsa.

Więcej o bożonarodzeniowym repertuarze w muzyce klasycznej piszemy na s. 20. **(wz)**

Festive Philharmonic

The Kraków Philharmonic celebrates Christmas with a selection of some of the finest European compositions, from France, via Austria all the way to Lithuania. On **18 December**, on the institution's YouTube channel we will hear traditional Polish carols arranged by Maciej Matecki for choir and chamber string orchestra. The concert also marks the composer's 80th birthday. At Christmas time, the concerts move to the PLAY KRAKÓW platform. On **24 December**, the Kraków Philharmonic Choir under the baton of Teresa Majka-Pacaneł presents music arrangements of the prayer *Ave Maria* (Tomás Luis de Victoria and Anton Bruckner), the sequence *Veni Sancte Spiritus* (Henryk Mikołaj Górecki) and the canticles *Magnificat* and *Nunc dimittis* (Erik Esenvalds). On **26 December**, the Kraków Philharmonic Orchestra and Choir, under the ba-

ton of acclaimed conductor Łukasz Borowicz, presents works composed especially for Christmas: Arcangelo Corelli's lively *Concerto grosso* Op. 6 No. 8, Francis Poulenc's meditative *Four Christmas Motets* and Camille Saint-Saëns' lyrical *Oratorio de Noël*.

More about the festive repertoire on p. 20. **(wz)**

Łukasz Borowicz, photo by Katarzyna Zalewska

Operowe powroty

Prapremiera *Otella* w mediolańskiej La Scali w 1887 roku to spektakularny *comeback* Giuseppe Verdiego na scenę – wracał na nią po 16 latach przerwy. Kiedy publiczność epoki romantyzmu (a wraz z nią sam kompozytor!) była już przekonana, że 74-letni wówczas artysta po sukcesie *Aidy* z 1871 roku osiadł na laurach, ten zaskoczył wszystkich niezwykle oryginalną, odważną i nowatorską formą oraz bogactwem wrażeń. W operowym *Otelli* znane z dramatu Szekspira wielkie emocje – ognista miłość, chorobliwa zazdrość, żądza władzy i obsesja zemsty – stają się jeszcze intensywniejsze, a ich zapowiedzią jest szalejąca w uwerturze burza.

Wirtualnym powrotem do świątyni teatru i muzyki po jesiennej przerwie będzie również zbliżająca

się premiera dzieła w Operze Krakowskiej – pierwsza w tegorocznym niełatwym sezonie. Opowieść o niebezpiecznych namiętnościach tytułowego dowódcy weneckiej armii, daremnych próbach Desdemony, by udowodnić swoją niewinność, i intrygach knutych przez podstępny Jagona zobaczymy we wspomagającym multimedialną oprawą wykonaniu półscenicznym, nad którym czuwają Tomasz Tokarczyk (kierownik muzyczny) i Laco Adamik (reżyseria). Spektakl zadebiutuje **11 grudnia** na platformie PLAY KRAKÓW. **(wz)**

Operatic Returns

The world premiere of *Otello* at La Scala in Milan in 1887 marked Giuseppe Verdi's spectacular return after 16 years away from the stage. Even though audiences were convinced that the 74-year-old composer had decided to rest on his laurels following the great success of *Aida* in 1871, he surprised them with his latest original, bold, innovative opera. Verdi's adaptation of Shakespeare's *Otello* abounds with emotions – passionate love, obsessive jealousy, a desire for power and a fixation on revenge – all of which follow the dramatic overture.

The premiere of the work is the first of this year's difficult season of the Kraków Opera, marking a virtual return to the world of music and theatre after a long autumn break. The tale of the passion of the Moorish general, Desdemona's futile attempts to prove her innocence and Iago's plot to destroy Otello is presented in a semi-stage version with a multimedia setting, with Tomasz Tokarczyk directing the music and Laco Adamik providing direction. The spectacle premieres on **11 December** on PLAY KRAKÓW. **(wz)**

www.opera.krakow.pl
www.playkrakow.com

ROK Z MISTRZEM

Listopadowy koncert Sinfonietty Cracovii upamiętniający Mistrza *Krzysztof Penderecki in memoriam* ze względu na pandemiczne obostrzenia odbył się bez udziału publiczności. Jednak bez obaw, ta niezwykła muzyczna uroczystość znalazła się na platformie PLAY KRAKÓW, gdzie możemy jej słuchać (i oglądać ją) aż do listopada przyszłego roku.

www.playkrakow.com

ORGANY ONLINE!

Tak – podczas Dni Muzyki Organowej! Na kanale YouTube Filharmonii Krakowskiej zobaczymy koncerty z udziałem Tomasza Głuchowskiego (**11 grudnia**), któremu towarzyszyć będzie Orkiestra FK pod batutą Massimiliana Caldiego, oraz Arkadiusza Bialica (**12 grudnia**) wraz z Chórem FK. Pierwszego dnia zabrzmiały wirtuozowskie koncerty organowe George'a Friderica Handla i Filipa Allegriego, drugi będzie poświęcony wokalnoinstrumentalnemu utworom Arvo Pärt'a, Pawła Łukaszewskiego czy Zoltána Kodálya.

www.youtube.com/user/FilharmoniaKrakow

URODZINY BEETHOVENA

Orkiestra Akademii Beethovenowskiej łączy wielki muzyczny jubileusz 250. rocznicy urodzin swojego patrona z 90. urodzinami wielokrotnie nagradzanego kompozytora prof. Romualda Twardowskiego. Zespół zaprasza **16 grudnia** na wirtualny koncert, w którym zabrzmiały *III Symfonia „Eroica”* Ludwiga van Beethovena i *Tryptyk mariacki* Twardowskiego. www.facebook.com/BeethovenAcademyOrchestra

Święta z klasyką

Oratorium Bacha, scherzo Chopina, suita Liszta, motety Poulenca i symfonia Pendereckiego – tak brzmi Boże Narodzenie!

Tajemnica Boga, który stał się człowiekiem, obudowana znanym z Ewangelii i apokryfów opisem jego przyjścia na świat – noc rozświetlona blaskiem Gwiazdy Betlejemskiej, chóry anielskie nad ubogą stajenką, pasterze składający hołd, łagodny uśmiech matki – jest od wieków jednym z najpopularniejszych motywów w sztuce świata chrześcijańskiego. Była inspiracją także dla kompozytorów: swoją muzyką oddawali biblijną historię, podkreślali niezwykły charakter tego czasu i budowali wyjątkowy nastrój, który w roku zdarza się tylko raz. Czego więc słuchać w święta? Proponujemy subiektywny przewodnik po trzech wiekach historii muzyki.

Per la notte di Natale

Na manuskrypcie *Concerto grosso op. 6 nr 8* Arcan-gela Corellego widnieje inskrypcja *Fatto per la notte di Natale* – wyraźna sugestia, kiedy dzieło powinno zostać wykonane. Wydano je dopiero w 1714 roku (wraz z pozostałymi 11 *concerti grossi* z tego opusu – całość zapewniła kompozytorowi nieśmiertelną sławę!), jednak wiemy, że zabrzmiało już w 1690 roku, naturalnie w wigilijny wieczór. O jego świątecznym charakterze świadczy przede wszystkim ostatnia część – sielankowe *Pastorale* z ważnym wkładem instrumentów dętych, które przywodzi na myśl pasterzy czuwających nocą przy stadach gdzieś w okolicach Betlejem. Sami wiecie, co było dalej...

Bożonarodzeniowa składanka

Monumentalne (trzy godziny muzyki!) *Weihnachtsoratorium* – *Oratorium na Boże Narodzenie* Jana Sebastiana Bacha jest właściwie zbiorem sześciu kantat, wykonanych po raz pierwszy podczas sześciu najważniejszych świątecznych dni od 25 grudnia 1734 do 6 stycznia 1735 roku. Co ciekawe, ta wspaniała muzyczna relacja losów Świętej Rodziny – od stajenki w Betlejem po ucieczkę do Egiptu – jest przykładem muzycznego recyklingu: uroczyste, pogodne chóry i zachwycające arie-kołysanki w warstwie dźwiękowej pochodzą z wcześniejszych dzieł kompozytora. Dziś dziwi nas ta praktyka, jednak wówczas

Christmas Classics

Bach's oratorio, Chopin's scherzo, Liszt's suite, Poulenc's motets and Penderecki's symphony – the sound of Christmas!

The mystery of God who became man is widely described in the Gospels and the apocrypha: Jesus' birth on a night illuminated by the Bethlehem star, angels singing by the manger, adoring shepherds and the gentle smile of the Virgin Mary comprise one of the most popular motifs in Christian art. The nativity story has also served as inspiration for composers whose music tells the Biblical tale, bringing to mind the extraordinary time and atmosphere which happens just once a year. So what shall we listen to at Christmas? Take a look at our (subjective) guide to three centuries of music!

Per la notte di Natale

The manuscript of Arcangelo Corelli's *Concerto grosso Op. 6 No. 8* bears the inscription *Fatto per la notte di Natale* – a clear indication of when the work should be performed. Although it wasn't published until 1714 (alongside the remaining 11 *concerti grossi* of the opus – the publication brought the composer eternal fame!), we know that it was performed on Christmas Eve of 1690. The final part, the idyllic *Pastorale*, resounds with wind instruments, bringing to mind shepherds holding vigil in the fields around Bethlehem. And we all know what happened next...

Festive medley

Johann Sebastian Bach's monumental (three hours!) *Weihnachtsoratorium* – *The Christmas Oratorio* is a collection of six cantatas, first performed on the six most important days of the festive period between 25 December 1734 and 6 January 1735. The beautiful telling of the story of the Holy Family – from the manger in Bethlehem to their flight to Egypt – is an example of musical recycling: the sounds of the grand, joyful chorales and captivating lullaby arias can be found in the composer's earlier works. Although the practice might seem surprising today, it was a standard technique at the time (Vivaldi was one of the masters of self-borrowing); according to Bach's biographer Albert Schweitzer, "music should not go stale

była ona czymś normalnym (mistrzem samozapóżyczeń był m.in. Vivaldi), sam Bach uważał zaś, że muzyka – jak pisał jego biograf Albert Schweitzer – „nie powinna pleśnieć w skrzyniach”. Popieramy, zwłaszcza gdy wyszła spod ręki lipskiego mistrza!

Oratorium-legenda

Światowa sława, powszechny zachwyt, przebojowy chór *Hallelujah* i historia Zbawiciela: od zapowiedzi jego przyjścia, przez dzieje życia i męczeńskiej śmierci, po zmartwychwstanie i prorocstwo odkupienia ludzkości – w naszym zestawieniu nie mogło zabraknąć oratorium *Mesjasz* skomponowanego w 1741 roku. Tradycja wykonywania genialnego dzieła George'a Friderica Handla w okresie Bożego Narodzenia wywodzi się najprawdopodobniej z Ameryki początków XIX wieku, a dziś zwyczaj ten pielęgnuje wiele zespołów na całym świecie.

Może kulig?

Oto propozycja, którą na święta składa nam Wolfgang Amadeusz Mozart. Dlatego w *Tańcu niemieckim nr 3* „Schlittenfahrt” KV 650 pobrzmiewają dzwonki sań, czyli mówiąc fachowo – janczary. Powstał w 1791 roku, by cieszyć gości dworu wiedeńskiego na balu w Hofburgu, lubię jednak myśleć, że skłonił cesarza do wybrania się także na świąteczną sanne...

Z tęsknoty za domem

Jej nadejście zawsze mnie zaskakuje. Wśród dzikich, mrocznych i gniewnych akordów *Scherza h-moll op. 20* Fryderyka Chopina ni stąd, ni zowąd pojawia się dobiegająca jakby z oddali melodia kołędu *Lulajże, Jezuniu* – echo domowego ciepła i szczęścia. Choć brak na to dowodów w źródłach, tradycja wiąże powstanie dzieła z tęsknotą, która opanowała kompozytora w Wiedniu podczas zimy roku 1830/1831, pierwszej, którą spędzał z dala od rodziny. „Gram, płaczę, czytam, patrzę, śmieję się, idę spać, gaszę świecę i śnicie mi się zawsze...” – pisał wówczas do przyjaciela. Smutne to wspomnienie świąt, jednak warto dać się zaskoczyć tej pięknej kołysance.

Święta w gronie rodziny

Skandalista Ferenc Liszt (ach, te jego romanse!) i rodzinne Boże Narodzenie? Te dosyć sprzeczne obrazy może pogodzić jego suita *Weihnachtsbaum*, która bazuje na tradycyjnych kołędach, m.in. *Psallite, O dulci júbilo, Adeste, fideles*, krążących od wieków po Europie także w narodowych wersjach językowych. Zbiór zabrzmiał po raz pierwszy w familijnym gronie Lisztów w święta 1881 roku, choć

in a violin”. We're all for it, especially if it was penned by the Leipzig maestro!

Legendary oratorio

Worldwide acclaim, the rousing chorus of *Hallelujah* and the story of Christ the Saviour from the Annunciation, through his life and death on the cross to the Resurrection and the promise of redemption – our list couldn't have possibly missed out George Frideric Handel's *Messiah*, composed in 1741. The tradition of performing the oratorio at Christmas is likely to originate from early 19th-century America. The custom is now maintained by ensembles all over the globe.

Sleigh ride

Wolfgang Amadeus Mozart's *German Dance No. 3* “Schlittenfahrt” K. 650 resounds with jingling bells. It was penned in 1791 to entertain guests at the Viennese ball in Hofburg – I like to think that it inspired the emperor to take a festive sleigh ride too...

Homesick sounds

Its arrival always takes me by surprise. From among the wild, dark chords of Fryderyk Chopin's *Scherzo in B minor Op. 20* there suddenly emerges the gentle echo of a traditional Polish Christmas lullaby. Although evidence is scarce, it is said the composer was overcome with homesickness in winter of 1830 – he spent it in Vienna, away from his family for the first time. “I play the piano, have a good cry, read, look at things, have a laugh, get into bed, blow out my candle and always dream about you all...” he wrote to a friend. Such a sad memory – but let's immerse ourselves in the beautiful lullaby...

Gottfried Engelmann, *Portrait of Fryderyk Chopin*, The Fryderyk Chopin Institute, POLONA.PL, public domain

wiadomo, że kompozytor pracował nad nim już osiem lat wcześniej. Nie przypadkiem poświęcił mu tyle czasu i uwagi – był to świąteczny podarek dla jego wnuczki Daniela. Któż nie chciałby znaleźć pod choinką takiego prezentu?!

Punkt obowiązkowy

Postawmy sprawę jasno: co to za Boże Narodzenie bez **Dziadka do orzechów**! Skomponowany w 1892 roku balet Piotra Czajkowskiego nie odnosi się wprawdzie do ewangelicznej historii, jednak emanuje świątecznym nastrojem, błyszczy się i skrzy niczym ozdoby na choince, którą obowiązkowo znajdziemy w scenografii baletowych inscenizacji. Od choinki też wszystko się tu zaczyna – w końcu tytułowy dziadek do orzechów to gwiazdkowy prezent dla małej Klary...

Do wspólnego muzykowania

Czy właśnie zbliża się dodekafoniczne Boże Narodzenie? Ci, którzy na sam dźwięk nazwiska „Schönberg” zakrywają uszy, mogą być spokojni. Twórca techniki kompozytorskiej, która przewróciła do góry nogami panujący w muzyce tonalny porządek, tym razem pozostaje po jasnej stronie mocy i dysonansów. Może dlatego, że pisał z myślą o swoich najbliższych i wspólnym rodzinnym muzykowaniu? **Weihnachtsmusik** Arnolda Schönberga z 1921 roku czaruje melodyjnym, nastrojowym i pełnym niezmałconego spokoju opracowaniem dwóch kolęd: pieśni z XVI wieku *Es ist ein Ros' entsprungen* i kołysanki *Cicha noc*.

Le cas Messiaen

Dość sentymentalizmu! Tutaj każde tytułowe „spojrzenie” jest formą refleksji nad tajemnicą wcielenia i narodzin Boga-człowieka, jednak to Boże Narodzenie w wydaniu wyjątkowo brzęczącym i kanciastym. Cykl Oliviera Messiaena **Vingt regards sur l'enfant-Jésus** na fortepian solo z 1944 roku jest uznawany za kwintesencję stylu francuskiego kompozytora i zarazem jedno z najważniejszych wydarzeń w historii muzyki fortepianowej. Jego premiera wywołała nad Sekwaną burzę krytyki zwaną „Le cas Messiaen”, której grzmoty nie cichły przez długie miesiące. A dziś to już klasyka...

Reinterpretacje

Co się stanie, gdy kompozytor odważny i nieustannie poszukujący własnego muzycznego języka weźmie na warsztat tradycyjne kolędy? Witold Lutosławski, który w 1946 roku podjął się tego zadania na prośbę ówczesnego dyrektora PWM Tadeusza Ochlewskiego, nazwał je „do-komponowaniem akompaniamentu do starych polskich

Family Christmas

The notorious Franz Liszt (so many affairs!) and a family Christmas? The paradox can be solved with his **Weihnachtsbaum** suite, rooted in old carols including *Psallite, O dolci júbilo* and *Adeste, fideles*, popular in many countries and languages in Europe. The collection was first performed at Liszt's family Christmas in 1881, although the composer was known to have been working on it eight years earlier. It's no wonder it took him so long – it was a Christmas present for his first granddaughter, Daniela. Who wouldn't love to find such a gift under the tree?

Cracking on

Let's make one thing clear: Christmas wouldn't be Christmas without **The Nutcracker**! Although Pyotr Tchaikovsky's ballet, composed in 1892, doesn't focus on the Biblical narrative, the piece glimmers and sparkles like the most beautiful Christmas decorations – an obligatory element of stage settings. Everything starts with the Christmas tree – the enchanted nutcracker is a present for young Clara...

Making music

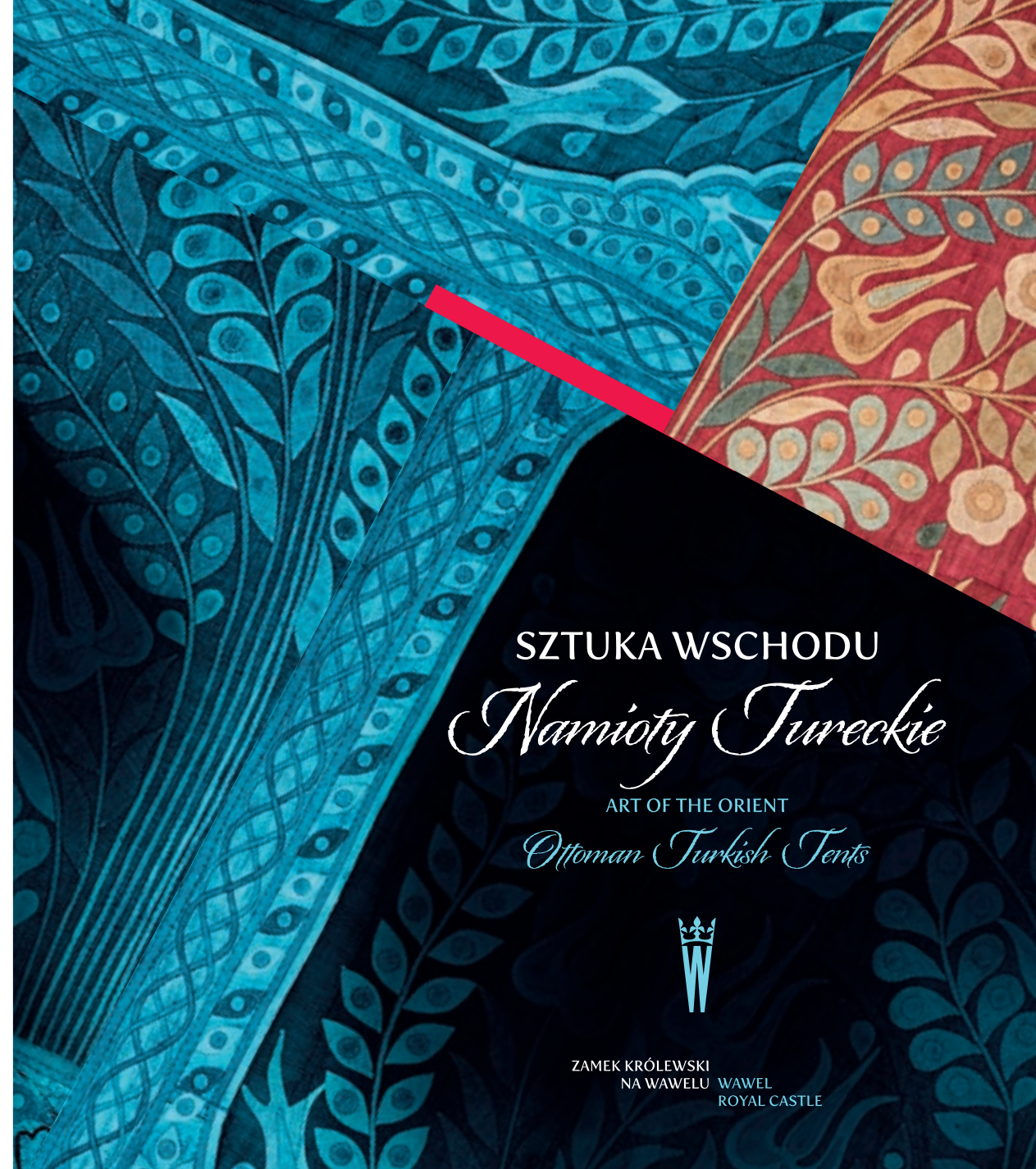
Are we about to experience a dodecaphonic Christmas? If the very sound of the name “Schönberg” makes you want to reach for earplugs, you can rest easy. The creator of the composition style which turned tonal order upside-down keeps on the clear side of powerful dissonances. Perhaps it was because he was planning to encourage his family to join him in making music? Arnold Schönberg's **Weihnachtsmusik** from 1921 enchants with its melodious, atmospheric, peaceful arrangement of two Christmas carols: the 16th-century song *Es ist ein Ros' entsprungen* and the lullaby *Silent Night*.

Le cas Messiaen

But enough sentimentality! Here, every title “gaze” is a form of reflection on the mystery of the incarnation and birth of God as man; in this instance, the interpretation is unusually jangly and angular. Olivier Messiaen's piano solo cycle **Vingt regards sur l'enfant-Jésus** from 1944 is widely regarded as the high point of the French composer's style and one of the most important phenomena in the history of piano music. The Paris premiere caused a storm of controversy known as “Le cas Messiaen” which continued to rumble for months. Now it is regarded as a classic...

Reinterpretations

What happens when a daring composer, constantly searching for his own musical language, offers a take on

SZTUKA WSCHODU *Namioty Tureckie* ART OF THE ORIENT *Ottoman Turkish Tents*

ZAMEK KRÓLEWSKI
NA WAWELU
WAWEL
ROYAL CASTLE

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Partnerzy
Partners

SCHRACK
SECONET

Partner bezpieczeństwa
Fire safety Partner

InGas

Partner bezpieczeństwa
Fire safety Partner

MAŁOPOLSKA

Partner edukacji on-line
On-line education Partner

amex
group

Partner działań edukacyjnych
Educational activities Partner

ams

Partner promocyjny
Promotional Partner

Dofinansowano ze środków
Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
Co-financed with funding from
the Minister of Culture and National Heritage

Przy wsparciu Honorowego Konsula Generalnego
Republiki Turcji w Krakowie
Supported by the Honorary Consul General
of Turkey in Krakow

Patroni medialni
Media Patrons

POLSKIE
RADIO

DZIENNIK POLSKI

RADIO
KRAKÓW

TVP 3
KRAKÓW

TVP
KULTURA

TVP
HISTORIA

Staly Partner medialny
Regular Media Partner

melodii kołędowych". Efekt? Zapomnijcie o sielankowości, ckliwości i patosie. Z *narodzenia Pana* staje się odległą (jeśli w ogóle) wariacją na temat mazura, *Gdy śliczna Panna* wywołuje ciarki niepokoju, a *Bóg się rodzi* brzmi jak ścieżka dźwiękowa z horroru. **20 kolęd** Lutosławskiego prezentuje bardzo bliską nam tradycję w bardzo odległej od niej samej formie.

W gotyckiej katedrze

Chociaż mówimy o dziele z 1952 roku, słuchając go, pocujemy się jak wśród średniowiecznych mnichów. No, może poza faktem, że w śpiewającym *a cappella* chórze wyraźnie słychać także żeńskie głosy. Francis Poulenc w swoich *Quatre Motets pour le temps de Noël* (4 motetach na Boże Narodzenie) pozostaje powściągliwy, surowy i skupiony na tajemnicy Narodzin Pańskich, choć wraz z rozwojem ewangelicznej historii wkrada się tu coraz więcej typowej dla kompozytora jazzującej nonszalancji – i coraz więcej radości. *Gloria in excelsis Deo, alleluia!*

(Nie taka znowu) Cicha noc

Naszą podróż przez muzykę zamknijmy powstałą w 1980 roku *II Symfonią* Krzysztofa Pendereckiego, zwaną „Wigilijną” lub „Bożonarodzeniową”. Podtytuł zawdzięcza krótkiemu, nostalgicznemu cytatu z kolędy *Cicha noc*, jednak poszukujący tu pogodnego nastroju grudniowych świąt będą mocno zawiedzeni. Polski kompozytor składa hołd wielkiej postromantycznej symfonice, lecz w jej burzliwej, ekspresyjnej, pełnej napięć odmianie – spoglądając w stronę Brucknera, Mahlera, Szostakowicza czy Richarda Straussa. Po *II Symfonii* krytycy zarzucali Pendereckiemu akademickość i wypalenie, zalecali wręcz, by zrobił sobie przerwę w pisaniu muzyki. Jego kolejne kompozycje – z powstającym etapami *Polskim Requiem* na czele – udowodniły, kto miał rację.

Dociekliwi mogą poszukiwać dalej – w naszym zestawieniu nie ma choćby opisującego narodziny i dzieciństwo Jezusa oratorium Berlioza *L'enfance du Christ*, opery *Noc wigilijna* Rimskiego-Korsakowa, w której pobrzmiewają tradycyjne kolędy ukraińskie, *Fantazji na temat „Greensleeves”* Vaughana Williama, kojarzonej silnie ze świętami, choć nie ma z nimi właściwie wiele wspólnego (poza faktem, że jest inspirowana kolędą, która wcześniej była ludową piosenką miłosną... uff, to skomplikowane!), czy średniowiecznych angielskich pieśni bożonarodzeniowych przepięknie opracowanych przez Brittena w *A Ceremony of Carols*. To jednak dość muzyki, by święta brzmiały pięknem i radością – czego życzymy wszystkim czytelnikom! (bs)

traditional Christmas carols? When Witold Lutosławski took on the challenge in 1946 on request of Tadeusz Ochlewski, director of the PWM Edition music publishing house, he referred to it as “composing accompaniment to old Polish carol tunes”. The result? Forget about idyllic and maudlin melodies and any pathos. The popular songs take on an almost sinister atmosphere, akin to a horror movie soundtrack. Lutosławski's *Twenty Carols* present familiar traditions in a highly unfamiliar form.

Gothic cathedral

Although we're talking about a composition from 1952, we might be forgiven for thinking we are hearing a mediaeval monastic choir – one featuring female voices, in any case. Francis Poulenc's *a cappella Quatre Motets pour le temps de Noël* (Four Christmas Motets) paint a restrained, severe picture focusing on the mystery of Christ's birth; yet, as the Biblical story develops, the music features more elements of jazzy nonchalance, typical of the composer, and becomes increasingly joyful. *Gloria in excelsis Deo, alleluia!*

(Not such a) Silent Night

Our musical journey ends with Krzysztof Penderecki's 1980 *Symphony No. 2*, known as the “Christmas Symphony”. It owes the subtitle to the short, nostalgic repetitions of the theme from *Silent Night*, but if you're hoping for a joyful, festive atmosphere, you'll be sorely disappointed. The composer pays homage to grand, post-Romantic symphonic style in its most expressive, turbulent, tense variety, taking a nod towards Bruckner, Mahler, Shostakovich and Richard Strauss. In the wake of the *Symphony No. 2*, critics accused Penderecki of burnout and inward thinking, going as far as suggesting he take a break from composing. His next works, led by the gradually written *Polish Requiem*, showed them he was right all along...

If that's still not enough, there is plenty more music to explore! Our selection misses out Berlioz's oratorio *L'enfance du Christ* describing Jesus' birth and childhood, Rimsky-Korsakov's opera *Christmas Eve* featuring traditional Ukrainian carols, Vaughan Williams' *Fantasia on Greensleeves* (inspired by a Christmas carol, which was inspired by a traditional folk love ballad... oh, it's complicated!) or mediaeval English carols arranged by Britten in *A Ceremony of Carols*... But that's plenty of music to make sure your festive period resounds with joy and beauty – Merry Christmas! (bs)

Kraków

JACEK MAJCHROWSKI
PREZYDENT MIASTA KRAKOWA
ZAPRASZA

tylko na **PLAY KRAKÓW**
playkrakow.com

KRZYSZTOF PENDERECKI IN MEMORIAM

Koncert z okazji
87. rocznicy urodzin
Krzysztofa Pendereckiego
(1933–2020)

W programie:

Trzy utwory
w dawnym stylu
Agnus Dei
Capriccio na obój
Sinfonietta nr 2 i 3

Sinfonietta Cracovia

Jurek Dybał
dyrygent

Agata Igras
flet

Sebastian
Aleksandrowicz

obój / rożek angielski

PLAY KRAKÓW – PLATFORMA VOD MIASTA KRAKOWA

kbf:
operator ICE Kraków

Instytucja Kultury
Miasta Krakowa

ICE KRAKÓW
CONGRESS
CENTRE

Stowarzyszenie
im. Ludwiga
van Beethovena

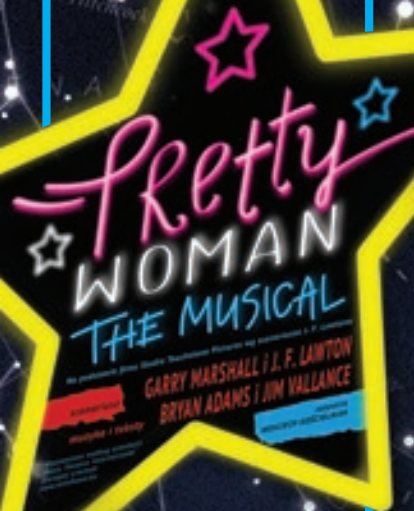
SINFONIA
CRACOVIA

EUROPEJSKIE CENTRUM MUZYKI
KRZYSZTOFA PENDERECKIEGO

STRÖER

BEETHOVEN
HALL

Kraków

SPONSOR KRAKOWSKIEGO
TEATRU VARIÉTÉTEATR
VARIÉTÉ

www.teatrvariete.pl

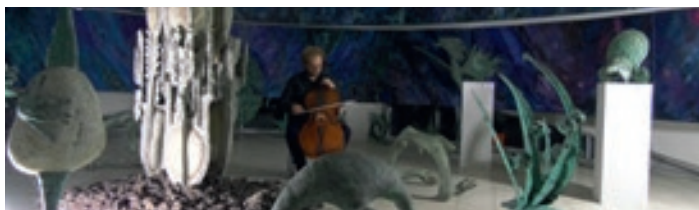
KRAKOWSKI TEATR VARIÉTÉ
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Kosmiczny epilog

W trakcie tegorocznej odsłony **Sacrum Profanum** podróżowaliśmy po całym Krakowie, a na zakończenie festiwalu przeniesiemy się na... Marsa. **Vastitas Borealis** to położony na północnej półkuli planety rozległy obszar nizinny, ponad który wznosi się najwyższy szczyt Układu Słonecznego – wygasły wulkan Olympus Mons. W tej okolicy podziwiać można spektakularne burze piaskowe, wschody i zachody Słońca oraz dwóch księżyców: Deimos i Fobos. Jakubowi Gucikowi ten chłodny i pusty, ale zarazem fascynujący krajobraz skojarzył się z pewną melodią zagrąną na wiolon-

czeli. Urywek stał się punktem wyjścia do skomponowania dziesięciu miniatur, w których instrument smyczkowy traktowany jest jak syntezator – każdy z utworów wykorzystuje bowiem inną barwę dźwięku. Materiał z nowej płyty Gucika usłyszymy podczas koncertu zrealizowanego w Galerii Autorskiej Bronisława Chromego w parku Decjusza – z premierą **6 grudnia** na platformie PLAY KRAKÓW.

Zamknięcie festiwalu nie oznacza przymusowego pożegnania. Wszystkie koncerty **Sacrum Profanum** będą dostępne na miejskiej platformie VOD przez najbliższy rok. (bsu)

Jakub Gucik, Sacrum Profanum 2020, fot. dzięki uprzejmości artysty

Cosmic Epilogue

This year's **Sacrum Profanum** took us all over Kraków – and the festival finale takes us all the way to Mars. **Vastitas Borealis** is a large lowland region in the planet's northern polar region, loomed over by the tallest planetary mountain in the Solar System: Olympus Mons. The region is home to spectacular sand storms, sunrises and sunsets and views of Mars's two moons, Phobos and Deimos. This cold, desolate yet fascinating landscape reminded Jakub Gucik of a tune he played on cello.

The excerpt serves as a starting point for ten miniatures which treat the string instrument as a synthesiser – each piece focuses on a different hue of sound. We will hear material from Gucik's latest album at the concert held at the Bronisław Chromy Gallery in the Decius Park, premiering on **6 December** on PLAY KRAKÓW.

But the end of the festival doesn't mean a final farewell – all concerts of this year's **Sacrum Profanum** festival will be available on the VOD platform for the next twelve months. (bsu)

www.sacrumprofanum.com
www.playkrakow.com

Muzyka miasta

„Partnerstwo dla Muzyki 2.0” to prowadzony przez Miasto Kraków program, który oferuje finansowe wsparcie artystom, producentom, didżejom, klubom i organizatorom małych koncertów, zaś słuchaczom daje szansę na zapoznanie się z najciekawszymi projektami krakowskich twórców. Od **14 grudnia** na platformie PLAY KRAKÓW zobaczymy kolejne propozycje laureatów w trzech kategoriach.

Na wielbicieli muzyki rozrywkowej czekają m.in. set didżejski Danieła Drumza, gitarowy występ Konrada Nikla (Koko Die) oraz eksperymentalna podróż w towarzystwie Sary Kominek. Ponadto Asia Nawojka zaprosi nas na *Polko*, Łukasz Wara Wiestawski – na *Pokaz tańców*, w kameralnej sali prób zaprezentuje się

Janusz Radek, a w przeszklonej przestrzeni dawnego hotelu Cracovia wystąpi Patrick the Pan. Do propozycji jazzowych i etno dołączają m.in. hołd Pawła Kaczmarczyka dla Janusza Muniaka, sesja akustyczna Joanny i Stanisława Stowińskich, etniczne pieśni Mariusza Kolucha oraz muzyka bałkańska w wykonaniu orkiestry Diri Levsky. Miłośnicy muzyki klasycznej i współczesnej będą mogli się zapoznać z krótkimi kolażami dźwiękowymi tria Pawła Chmielewskiego oraz improwizacją duetu Malediwy.

W okresie świątecznym na PLAY KRAKÓW pojawią się również nagrania z dodatkowego naboru – w okolicznościowej scenerii krakowscy artyści zaprezentują tradycyjne koledy i pastorałki oraz klimatyczne kompozycje własne. (bsu)

Patrick the Pan, fot. Angela Mizia

www.facebook.com/Wianki
www.playkrakow.com
NARODOWY
STARY
TEATR

ELIASKO

na motywach powieści
STANISŁAWA LEMAreżyseria
MAGDA SZPECHTpremiera online
5 GRUDNIA
podczas festiwalu
Boska Komedia

WWW.STARY.PL

PLAY
KRAKOW

JESTEM BLIŻEJ NIŻ MYŚLISZ!

WWW.PLAYKRAKOW.COM

15:25

-15s

+30s

USTAWIENIA

WIĘCEJ INFORMACJI

Zrób to inaczej

Czas pandemii to nowe problemy – ale i nowe rozwiązania. O tworzeniu koncertów online opowiadają organizatorzy i artyści związani z festiwałem Sacrum Profanum.

Kiedy w marcu Polskę ogarnęła pierwsza fala zachorowań na koronawirusa, świat kultury musiał zmierzyć się z bezprecedensową sytuacją. „W środowisko wkraść się poczucie beznadziei. Wydarzenia były odwoływane z dnia na dzień” – wspomina Aleksandra Gołaj, instrumentalistka NFM Filharmonii Wrocławskiej, która na Sacrum Profanum wystąpiła w programach *Performed Lecture* i *Formy żeńskie*. „Kwestia finansowa to jedna rzecz, ale koncerty były przecież poprzedzone miesiącami przygotowań” – zauważa.

Pustkę trzeba było czymś wypełnić. Wiele zespołów i instytucji zaczęło próbować swoich sił w sieci. Koncerty online nie są czymś nowym – streaming towarzyszy największym festiwalom od wielu lat, dotychczas był jednak traktowany jako dodatek. Wobec zamkniętych drzwi klubów i sal koncertowych stał się dla wielu artystów jedyną szansą na dotarcie do odbiorców. Przed strategicznym dylematem stanęli również organizatorzy wydarzeń muzycznych planowanych z wielomiesięcznym (a nawet wieloletnim!) wyprzedzeniem. Zespół festiwalu Sacrum Profanum już wiosną podjął decyzję o przeniesieniu jesiennej imprezy do sieci.

Gubię zasięg

„Uznaliśmy, że tylko wersja online da nam możliwość przeprowadzenia festiwalu w przypadku drugiej fali zachorowań” – relacjonuje Marta Fudali, menadżerka festiwalu z Działu Muzycznego KBF. Organizatorzy szybko podjęli również decyzję o oddaniu tegorocznej edycji w ręce polskich twórców, tłumacząc ją względami bezpieczeństwa i logistyką, ale też poczuciem solidarności. „Wiedzieliśmy, że taka edycja da realne wsparcie muzykom, którzy zostali postawieni w trudnej sytuacji – nie mogli koncertować, nie mogli nagrywać i zdawało się, że wszyscy o nich zapomnieli” – dodaje menadżerka.

I faktycznie, po ogłoszeniu festiwalu w wersji online do organizatorów zaczęli się zgłaszać artyści, którzy zamierzali dostosować swoje bieżące projekty do no-

wych realiów. „Okazało się, że Sacrum Profanum może być platformą do prezentacji tych materiałów. Artyści zamiast zamieszczać je na swoich profilach, mogli przedstawić je w ramach festiwalu – to zupełnie inne zasięgi i inna ranga” – podkreśla nasza rozmówczyni.

Dotarcie do słuchaczy było jednym z priorytetów. Zarówno artyści, jak i organizatorzy szybko bowiem zauważyli, że koncerty online nie wyzwalały w widzach takich emocji jak występy na żywo, a w przestrzeni cyfrowej wiele z nich ginie w natłoku informacji, nie tylko muzycznych. „Zakładaliśmy, że jeśli nic się nie zmieni, to jesienią nikt już nie będzie chciał oglądać klasycznych streamów” – mówi Fudali. Po zapewnieniu zasięgów kolejnym wyzwaniem było więc przygotowanie treści, które wzbudzą zainteresowanie odbiorców.

Za długie, nie słucham

Koncerty w cyfrowym wydaniu Sacrum Profanum zostały skrócone w stosunku do dotychczasowych wydarzeń stacjonarnych. „Nie chcemy zmęczyć odbiorcy gapieniem się w ekran” – mówi wprost Marta Fudali. „Uczestnictwo w koncercie na żywo to święto, misterium. Nie chodzi wyłącznie o muzykę, ale o wszystko, co się dzieje dookoła. W domu każdy ma inną sytuację” – zauważa. Podobnego zdania jest Aleksandra Gołaj: „Znacznie dłużej koncentruję się, więcej wytapuję, będąc na koncercie, niż oglądając go na YouTube”. Organizatorzy postanowili więc, że festiwalowe propozycje nie będą trwać dłużej niż godzinę, podkreślając, że chcą dać widzom „poczucie bezpieczeństwa”. „Jeśli nie będzie ci się podobało i uznasz, że to »za dużo«, możesz wyłączyć komputer – nie musisz się przejmować tym, że chcesz wyjść, ale nie wypada” – tłumaczy Fudali. W internecie inaczej rozkładają się też akcenty dramaturgiczne. „Kiedy układasz koncert, myślisz: spokojny początek, zmiana w środku, mocny koniec. Tutaj trzeba utrzymać widza, dlatego mocne rzeczy często daje się na początku” – wyjaśnia Gołaj.

Poszczególne występy uległy skróceniu, ale sam festiwal trwa znacznie dłużej niż zazwyczaj – dziewięć koncertów głównej części rozplanowano na cały listopad. Do tego dochodzą prolog w październiku i epilog w grudniu. Organizatorzy uzasadniają to niespieszne tempo możliwością „wejścia w kontekst”. Muzycznym premierom towarzyszą więc materiały dodatkowe publikowane na przestrzeni całego tygodnia – teksty, podcasty czy wywiady z artystami. „Jeśli mielibyśmy spędzić wieczór za wieczorem, oglądając odarte z intymności koncerty online, nasza publiczność by się zmęczyła.

 Kraków

Jacek Majchrowski
Prezydent Miasta Krakowa
zaprasza

**Festiwal muzyki
współczesnej**

**SACRUM
PROFANUM**

#młodość sacrumprofanum.com
[#sacrumprofanum](https://sacrumprofanum.com)

**Koncerty dostępne na
playkrakow.com**

**PLAY
KRAKOW**

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

ORGANIZATOR

kbf:

DOFINANSOWANIE

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

instytut muzyki i tańca

IIIT

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury w ramach programu „Muzyka”, realizowanego przez Instytut Muzyki i Tańca

Rejestracja koncertu *Kompozycja paragrafowa*, Sacrum Profanum 2020, fot. Joanna Gąsuzka

Teraz dajemy dużo czasu, a każdy może wybrać, w czym chce uczestniczyć” – argumentuje Fudali.

Wolność i harówka

Duże pole manewru dała organizatorom podyktowana względami bezpieczeństwa decyzja o realizacji programu bez udziału publiczności. „Mogliśmy wejść w przestrzeń, w której normalnie nie udałoby się zorganizować koncertu: w miejscach, gdzie nie można wpuszczać widzów, albo budynkach oddalonych od centrum miasta” – tłumaczy Fudali.

Niestandardowe lokalizacje rodziły jednak inne problemy natury praktycznej. „Zazwyczaj bazowaliśmy na miejscach przystosowanych do realizacji tego typu wydarzeń. W tym roku musieliśmy dużo kombinować – graliśmy i w pomieszczeniach, które były wypełnione mnóstwem przedmiotów, i w budynkach, w których zastaliśmy gołe ściany. Wymagało to zupełnie innej adaptacji terenu” – opowiada Paweł Fijał z Działu Produkcji KBF. Na znaczeniu zyskał więc proces tzw. preprodukcji.

Równie istotne dla ostatecznego kształtu koncertów było również to, co działo się z materiałami już po ich rejestracji, czyli postprodukcja. Realizatorzy mogli w trakcie montażu wprowadzić efekty, które trudno byłoby uzyskać

podczas występów na żywo – nie tylko ze względów technicznych, ale i finansowych. Myli się jednak ten, kto myśli, że wersja online festiwalu automatycznie równa się opcji oszczędnościowej. „To, że nie zapraszamy publiczności i robimy koncert online, nie znaczy, że festiwal kosztuje mniej. Kompozytorzy wciąż tworzą kompozycje, artyści zaś przyjeżdżają do Krakowa. Trzeba im zorganizować próby, zapewnić nocleg, transport, zadbać o obsługę, najem lokalizacji i dodatkowo pamiętać o ekipie realizującej nagrania, której normalnie nie było. Postprodukcja to dodatkowy czas i koszt” – wylicza Fudali.

Realizacji nagrań towarzyszyły inne emocje, odchodził stres związany z „godziną zero”, ale równocześnie pojawiły się nowe wyzwania. „Gdy nie ma publiczności, a artysta nie jest ograniczony do jednego wykonania, jesteśmy w stanie zrealizować materiał w taki sposób, żeby wszyscy byli zadowoleni. To się jednak wiąże z dużo większym nakładem pracy” – podkreśla Fijał. Z jednej strony pracę na planie mogą spowolnić problemy techniczne – z kamerami czy nagłośnieniem. Z drugiej strony mamy do czynienia z... ludzkim dążeniem do perfekcji. „Dochodziło do całkiem sporej liczby dubli, bo nie istniała sztywna granica, po której przekroczeniu trzeba by było porzucić myśl o wprowadzeniu poprawek” – dodaje spe-

cialista ds. produkcji, porównując pracę przy tegorocznym festiwalu do realizacji teledysku czy filmu. „Nagrania trwały bardzo często od rana do wieczora. Zmienialiśmy lokalizację ze względu na obraz albo usytuowanie artystów w przestrzeni, po czym od nowa ustawialiśmy kamery i nagłaśnialiśmy instrumenty” – wspomina z kolei menadżerka.

Podjęli rękawice

Ta dbałość o szczegóły połączyła organizatorów z kompozytorami i wykonawcami. „Krzysztof Pietraszewski [kurator festiwalu – przyp. red.] wymyśla koncepcję, w głowie układa sobie program, ale jest też zawsze otwarty na propozycje artystów. Oni przychodzą z ideą, a my przeszczepiamy ją na grunt festiwalowy. Podobny dialog wywiązał się i w tym roku, a na dodatek artyści poczuli, że mają dodatkowe możliwości. Realizacja online dała im przestrzeń do improwizacji, pozwoliła puścić wodze fantazji” – ocenia Fudali.

Przykładem takiego dialogu był program *Muzyka i sport*. Pietraszewski zaprosił do współpracy Dominika Strycharskiego, kompozytora i kickboksera amatora,

który w ramach Sacrum Profanum wystąpił z zespołem Kwartludium w... ringu bokserkim. Utwór *Box of Boxing* był początkowo pisany z myślą o wykonaniu koncertowym, został jednak przystosowany do nowego medium. „Przed samym nagraniem podpowiedziałem realizatorom, żeby występ był kręcony tak, jak się prezentuje sport, a nie koncert filharmoniczny. Ten sposób montażu, łącznie z kolorystyką, pomógł temu utworowi, stworzył nową jakość” – twierdzi Strycharski. Na efekt końcowy złożyły się nie tylko liczne próby poza ringiem i dwa dni zdjęciowe w obiekcie sportowym, ale również sporo dodatkowej pracy. „Musiąłem się zastanowić nad planem, filmowaniem, a następnie długo rozmawiałem z ekipą producencką, jak to kręcić i montować” – wylicza twórca i wykonawca, który na swoje barki wziął również miksowanie dźwięku.

Teledysk współczesny

Utwór na kickboksera nie był jedynym zaskoczeniem w programie festiwalu. „Poszczególne koncerty zupełnie się od siebie różniły. Nie były typowymi występami, podczas których nagrywamy siedzących muzyków, tylko

Rejestracja koncertu *Muzyka i sport*, Sacrum Profanum 2020, fot. Joanna Gąsuzka

Rejestracja koncertu *Performed Lecture*, Sacrum Profanum 2020, fot. Joanna Gatuszka

swego rodzaju »teledyskami« – mówi Paweł Fijał. Zapytany o realizację, która szczególnie utkwiła mu w pamięci, wskazuje na koncert *Adonis Gamut* zarejestrowany w Willi Decjusza: „To był ciekawy pomysł koncepcyjny. Barbara Kinga Majewska wyśpiewywała całe ćwiczenia, a do tego nagrywaliśmy osobno ćwiczącego kulturystę. Artystka poinstruowała go, co ma robić, a z tego zestawienia można odczytać bardzo dużo”.

Marta Fudali wśród wyjątkowych momentów wymienia prolog do części głównej festiwalu – koncert *TOVA*, na którym flecistka Ania Karpowicz wykonała premierowe utwory czterech młodych kompozytorek. „Pomyślałam sobie, że skoro zaczynamy tak fajnym materiałem, to później może być już tylko lepiej” – mówi. Innym faworytem menadżerki festiwalu był koncert *Performed Lecture* z udziałem Ensemble Kompopolex. „Nagrania były bardzo trudne, trwały cały dzień w różnych miejscach i nie mówiły absolutnie nic o tym, jak materiał będzie wyglądał ostatecznie. Kiedy wreszcie zobaczyłam efekt końcowy pracy Moniki Dalach i Jac-

ka Sotomskiego z montażyстами, pomyślałam: »Wow, to niemożliwe« – relacjonuje.

Niełatwa w realizacji była też zainspirowana serialem *Black Mirror* interaktywna *Kompozycja paragrafowa*. W trakcie koncertu widzowie kierowali losami bohatera głównego: „młodego i dobrze zapowiadającego się kompozytora z Krakowa”, w którego wcielił się rzeczywiście młody i zdecydowanie dobrze się zapowiadający kompozytor z Krakowa Piotr Peszat. Pierwotnie projekt miał być zrealizowany z udziałem publiczności, plany jednak spaliły na panewce ze względu na nadejście drugiej fali pandemii. „Nastęczyło nam to problemów, bo musieliśmy się zastanowić, jak zorganizować głosowanie na PLAY KRAKÓW. Piotr Krochmal [kierownik miejskiej platformy VOD prowadzonej przez KBF – przyp. red.] miał twardy orzech do zgryzienia, musiał testować różne rozwiązania. Na szczęście, koniec końców, wszystko zadziało” – relacjonuje Fudali.

Podczas Sacrum Profanum nowe oblicze zyskał koncert *Formy żeńskie*, wykonany wcześniej, z wyjątkiem

jednego utworu, na festiwalu Warszawska Jesień, który za sprawą wizualizacji i specyficznego sposobu filmowania odbił w stronę wideoklipu. „Może to zgrzytać – teledysk i muzyka współczesna – ale się sprawdza” – zapewnia Aleksandra Gołaj, która w projekcie zagrała na perkusji.

Gdzie oni są?

W rozmowach o wersji online często pada określenie „brak ograniczeń”. Zarówno organizatorzy, jak i artyści nie zapominają jednak, że ta wolność ma swoją cenę. „Jedyna rzecz, jakiej mi brakowało, to udział publiczności” – mówi Fudali. „Najlepsze w tej pracy jest obserwowanie widzów, którzy przychodzą na koncert, żywo w nim uczestniczą, biją brawo, dyskutują w foyer” – dodaje.

Podobną refleksją dzielą się artyści. „Brak kontaktu z odbiorcą jest bardzo niedobry. To bardzo zubożające, oddalające od relacji międzyludzkich” – mówi Strycharski. „Granie koncertów bez widowni jest surrealistyczne” – sekunduje mu Gołaj, która porównuje takie występy do prób generalnych. „Brakuje kropki nad i. Wyjście na koncert to jest sytuacja społeczna – podobnie jak wyjście do restauracji wraz z całą otoczką – to nie tylko kwestia muzyki” – dodaje.

Coś innego

Z perspektywy czasu, choć jeszcze niedalekiej, już widać, że decyzja o przeniesieniu festiwalu w całości do internetu była trafiona. Dzięki niej impreza przebiegła bez zakłóceń w listopadowym gąszczu restrykcji i obostrzeń. Zadowoleni są również artyści. „Krzysztof z ekipą Sacrum Profanum zrealizowali wiele projektów, których forma wynikała z czasów i okazała się nowym sposobem prezentacji muzyki i myślenia o muzyce” – ocenia Dominik Strycharski. „Rozmawiam teraz ze znajomymi i wszyscy mówią: »W końcu coś innego!«” – dodaje Aleksandra Gołaj. Jak zauważa, środowisko stawia coraz pewniejsze kroki w nowej rzeczywistości i zaczyna myśleć dwutorowo. „Przy planowaniu koncertów z tyłu głowy pojawiają się pytania: Jak to będziemy nagrywać? Co zrobić, żeby to było interesujące dla widza?”. To ostatnie pytanie cieszy nas szczególnie i pozwala z optymizmem patrzeć w przyszłość.

Warto nadmienić, że efekty pracy artystów nie znikają – wszystkie koncerty tegorocznej edycji festiwalu będą dostępne na platformie PLAY KRAKÓW przez najbliższy rok. **(bsu)**

Rejestracja koncertu *Adonis Gamut*, Sacrum Profanum 2020, fot. Joanna Gatuszka

Popkołeda, kołeda!

Okres świąteczny kojarzy się przede wszystkim z tradycją – rytuałami, które powtarzamy każdego roku. Łątwo jednak zapomnieć, że niektóre symbole i zwyczaje zakorzeniły się w naszym życiu stosunkowo niedawno. Świat handlu zatrudnił świętego mikołaja na stanowisku naczelnego animatora popytu zaledwie kilkadziesiąt lat temu. Wiele utworów, które rokrocznie słyszymy w radiu, telewizji czy galeriach handlowych, jest z nami jeszcze krócej – *Dzień jeden w roku* Czerwonych Gitar rozbrzmiewa w eterze od nieco ponad czterech dekad, *Last Christmas* duetu Wham! powstało dopiero w 1984 roku, a Chris Rea po raz pierwszy towarzyszył nam w drodze do domu cztery lata później. Zapraszamy na krótką podróż szlakiem piosenki okołoswiątecznej!

Dzisiaj w refrenie

Wykonawcy muzyki rozrywkowej z reguły stronią od opisywania narodzin Mesjasza, koncentrując się na innych chwytliwych motywach: święta są białe (co ostatnio nie takie oczywiste), wypełnione spokojem, rodzinnym ciepłem, obowiązkowo z choinką i prezentami. Popularni artyści nawet w tym szczególnym czasie nieprzerwanie poszukują miłości. Ona (nazwijmy ją przykładowo Mariah lub Britney) i on (niech będzie Justin) wyrażają pod koniec roku skromne życzenie: potrzebują u swego boku tego jedynego lub tej jedynej. My słuchamy ich melodyjnych próśb i podejrzewamy, że ta wyjątkowa osoba, koniec końców, do nich dotrze – musi, przecież... są święta.

Last Christmas, Wham!, Epic Records 1984

I chociaż nie wszyscy uciekają w banał, to pod presją nagrania świątecznej piosenki uginają się nawet artyści na miarę Nobla. Kilka lat przed otrzymaniem wyróżnienia Akademii Szwedzkiej Bob Dylan wydał niespodziewanie płytę *Christmas in the Heart*. Wielu zastanawiało się wówczas, czy to żart, czy pocziwego Zimmy'ego dopadła jakaś dolegliwość (pół wieku kariery scenicznej robi swoje!). Mimo obaw fanów album okazał się przyjemny w odbiorze (polecamy szczególnie teledysk do utworu *Must Be Santa*), a znaczna część zysków z jego sprzedaży trafiła na konta organizacji charytatywnych.

Artystą, który magii świąt nawet nie próbuje się opierać, jest Sufjan Stevens. Singer-songwriter – znany m.in. ze ścieżki dźwiękowej do nagrodzonego Oscarem filmu *Tamte dni, tamte noce* – nagrał dotąd kilkadziesiąt utworów o tematyce świątecznej, a na dodatek regularnie wyrusza w okolicznościowe trasy koncertowe. Amerykanin interpretuje tradycyjne pieśni i tworzy własne kompozycje – w tym tak wymyślne, jak 13-minutowy utwór *Christmas Unicorn*, w którym wciela się w postać tytułowego jednorożca, a w całość wplata refren hymnu *Love Will Tear Us Apart* zespołu Joy Division.

Po kawałek świątecznego tortu ustawiają się jednak znacznie dłuższe kolejki. Dla niektórych zaskakujące – a dla innych w ogóle nie – będzie to, że do stołu wyjątkowo uporczywie dopychają się metalowcy.

Riff się rodzi

Na pierwszy rzut oka zespół AC/DC podchodzi do tematu wedle sprawdzonych popowych standardów. Australijczycy idą jednak o krok dalej – szukają nie tyle miłości, co kochanki na święta. Niektórych może odstraszać seksistowski wydźwięk utworu *Mistress for Christmas* – pocieszeniem (aczkolwiek marnym) niech będzie to, że piosenka z 1990 roku jedynie parodiuje ustępującego obecnie (aczkolwiek niechętnie) prezydenta USA Donalda Trumpa. Zresztą metalowcy często puszczaają oko do fanów. Wymyślony na potrzeby filmu zespół Spinal Tap spędza Boże Narodzenie z diabłem (*Christmas with the Devil*), a podczas wykonania utworu na żywo nad sceną góruje czaszka świętego mikołaja (poznajemy po czapce). Życie korpulentnego pana w czerwonym kubraku nie jest usłane różami – w utworze *Kidnap the Sandy Claws* na jego życie czyha nu-metalowy zespół Korn, a o bolączkach Lapończyka w najważniejszym dniu roku wspomina w *No Presents for Christmas* duński muzyk King Diamond.

Metal i święta idą w parze znacznie częściej. Rob Halford, wokalista zespołu Judas Priest, tak bardzo po-

lubił to zestawienie, że wypełnił nim w całości swoją trzecią solową płytę *Halford 3: Winter Songs*. Christopher Lee, aktor znany m.in. z roli Sarumana w ekranizacji trylogii *Władca Pierścieni*, w wieku 90 lat (!) wydał epkę *A Heavy Metal Christmas*, na której charakterystycznym barytonem wyśpiewuje popularną amerykańską piosenkę bożonarodzeniową *The Little Drummer Boy*. Na tym tle zaskakuje zaśpiewana w języku niemieckim *Cicha noc* w wykonaniu amerykańskiego zespołu heavymetalowego Manowar, która jest... cicha (przynajmniej do pewnego momentu).

Po bity, hej raperzy!

Motywy świąteczne są również chętnie eksplorowane w hip-hopie, i to od początków istnienia gatunku. Dzięki powodzeniu utworu *Christmas Rappin'*, stworzonego w 1979 roku na podstawie wiersza *Noc wigilijna*, Kurtis Blow podpisał kontrakt z dużą wytwórnią płytową i stał się jedną z twarzy rosnącej w siłę subkultury. Po kilku latach nieoficjalnym hip-hopowym hymnem świąt stała się kompozycja *Christmas in Hollis* (1987) grupy Run DMC, a od tego czasu okolicznościowe utwory zgromadzili w swoim dorobku najbardziej rozpoznawalni gracze w branży – m.in. składy Outkast i De La Soul oraz Ghostface Killah, Snoop Dogg czy Kanye West.

Soul się w świecie szerzy

Dobrze wiemy, że świętom bliżej do maratonu niż do sprintu, a zimowe wieczory potrafią się dłużyć. Jeśli metal i hip-hop okazały się zbyt intensywne, podczas ubierania choinki warto sięgnąć po wybrane świąteczne kompilacje dostępne w katalogach wytwórni kojarzonych z soulem

i R&B: Phyllis Records (*A Christmas Gift for You*, 1963), Atlantic Records (*Soul Christmas*, 1968), Motown (*A Motown Christmas*, 1973) czy Stax (*Christmas in Soulsville*, 2007). Miłośnicy jazzu i wokalistyki mogą zwrócić się w stronę klasycznych albumów – np. *A Jolly Christmas from Frank Sinatra* (1957), *Ella Wishes You a Swinging Christmas* Elli Fitzgerald (1960) czy *What a Wonderful Christmas* Louisa Armstronga i przyjaciół (1997) – lub propozycji współczesnych: *Christmas Songs* Diany Krall (2005) czy *Christmas* Michaela Bublé (2011).

Musimy jednak pamiętać, że w przypadku muzyki świątecznej podział na gatunki często traci sens. Najbardziej znane przeboje muzyki pop mogą do nas bowiem wrócić w postaci... chorągów gregoriańskich. Na płycie *Christmas Chants* grupy Gregorian oprócz interpretacji tradycyjnych pieśni znajdziemy utwory Johna Lennona czy Chrisa de Burgha. Kto wie, może któryś z nich mielibyśmy szansę usłyszeć na żywo w grudniu tego roku w Tauron Arenie Kraków, gdyby koncertowych planów niemieckiego zespołu nie pokrzyżował koronawirus. Główny szwarczarakter ostatnich miesięcy zdążył się zresztą zapisać w historii muzyki świątecznej w (nie)oczywisty sposób. W listopadzie w internecie pojawiły się pierwsze świąteczne utwory o odmianie „covidowej” – czy to w postaci skeczu w programie komediowym (*A Very COVID Christmas* gwiazdy country Chrisa Stapletona), czy pełnoprawnego singla (*Can't Stop Christmas* brytyjskiego łamacza serc Robbiego Williamsa). Mamy nadzieję, że ta tendencja się nie utrzyma i szybko wrócimy do tradycyjnego repertuaru. Życzymy naszym czytelnikom muzycznych świąt i koncertowego nowego roku! (bsu)

Kraków

TEATR
KTO
ŚLEP-
CY

w ramach
Festiwalu
Boska Komedія

12 XII, 20.00
streaming

z TAURON Arena
Kraków

www.teatrko.pl

INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKÓW

Fot. Pracownia Fotograficzna MNK

POŻEGNANIE Z SZUFLADĄ

Pamiętki i kurioza, które często dostawała od przyjaciół – jak chociażby włochata świnka pozytywka czy zapalniczka w kształcie łodzi podwodnej – część księgozbioru, zdjęcia, słynne wycinanki, a także kanapa czy zaprojektowana przez noblistkę komoda... Wszystkie te oryginalne i bardzo osobiste przedmioty mogliśmy od 2013 roku oglądać na wystawie *Szuflada Szyborskiej* w Kamienicy Szotańskich. Nie była to jednak rekonstrukcja mieszkania poetki czy izba pamięci, lecz swego rodzaju trójwymiarowy kolaż, w którym prywatne oblicze autorki zostało skonfrontowane z dobrze nam znanymi cytatami z jej twórczości. Spotkania online w ramach **finisażu** będą ostatnią okazją do zajrzenia do tej metaforycznej „szuflady”. **5 grudnia** spotkamy się z sekretarzem noblistki Michałem Rusinkiem, który specjalnie z tej okazji zaprezentuje jeszcze jedną pamiętkę po Wiśławie Szyborskiej. Natomiast **6 grudnia** obejrzymy wideooprowadzanie po wystawie – ponownie będzie nam towarzyszył Michał Rusinek, który tym razem wcieli się w przewodnika i zaskoczy nas niejedną anegdotą. Oba spotkania będą emitowane na profilu facebookowym Muzeum Narodowego w Krakowie.

Nowy początek

Przez kilka pandemicznych miesięcy obcowaliśmy z poezją w nowym stanie skupienia na **Festiwalu Miłosza** – spotykaliśmy się online z poetami, czytaliśmy festiwalowe tomy poezji, słuchaliśmy podcastów i oglądaliśmy archiwalne nagrania filmowe poświęcone polskim twórcom. Z końcem roku zamknijemy festiwal pełni refleksji i jednocześnie nadziei na przyszłoroczną edycję. W takim nastroju obejrzymy ostatnie spotkanie online na profilu festiwalu na Facebooku. Podczas wieczoru poetyckiego *Koniec jest początkiem*, realizowanego w przyjaznych przestrzeniach Starego Teatru, usłysz-

my wiersze twórców z całego świata, których w ostatnich latach gościliśmy w Krakowie. Z ich poezją zapoznaliśmy się (niekiedy po raz pierwszy w polskim tłumaczeniu!) dzięki inicjatywie wydawniczej organizatorów wydarzenia i najważniejszych wydawców poezji w kraju. **10 grudnia** przypomnimy sobie utwory m.in.: Ruth Padel, Simona Armitage’a, Kornelijusa Platelisa, Charlesa Simica, Roberta Hassa, Michaela Ondaatjego Marie Lundquist, Marii Stiepanowej, Olgi Siedakowej, Antjie Krog czy Hansa Magnusa Enzensbergera. Nie będzie to jednak pożegnanie – spotkamy się ponownie w 2021 roku! **(am)**

Wstęp do świętowania

Na przełomie czerwca i lipca przyszłego roku Festiwal Kultury Żydowskiej odbędzie się po raz 30. Przedsmakiem tej okrągłej rocznicy już teraz jest **Prolog 30. FKŻ**, na którym nie może zabraknąć **pasma literackiego (12-17 grudnia)**. Jego kulminacją przypada na czas Chanuki i to właśnie światło będzie motywem przewodnim wirtualnych rozmów z pisarzami (jak i całego Prologu). Spotkamy się z Shulemem Deenem, który opowie o środowisku amerykańskich chasydów. Mikołaj Grynberg nakreśli zwyczajne losy pewnej rodziny wrzuconej w bezlitosne tryby historii. Okazją do rozmowy z Anne Applebaum będzie premiera jej książki *Zmierzch demokracji*. Zwodniczy *powab autorytaryzmu*, natomiast Jakub Kornhauser i Ireneusz Kania podejmą debatę o ponadpokoleniowej pasji – podróżach rowerowych. Wioletta Grzegorzewska przedstawi najważniejsze wątki z powieści *Do-*

datkowa dusza poświęconej autentycznym losom ojca i syna w czasie okupacji, a wraz z Adrianą Prodeus i Anną Taszycką zastanowimy się, jak wyglądałaby polska kultura bez Franciszki i Stefana Themersonów. Na koniec porozmawiamy z Avim Jorischem o izraelskiej innowacyjności. Wszystkie spotkania będą transmitowane na profilach Krakowa Miasta Literatury UNESCO i Jewish Culture Festival in Krakow na Facebooku oraz na platformie PLAY KRAKÓW. **(am)**

Mikołaj Grynberg, fot. Mikołaj Starzyński

Wesele z dreszczykiem

Kolejny kryminał **Maryli Szymiczekowej**, a właściwie duetu Jacek Dehnel i Piotr Tarczyński, ukazał się w listopadzie w 120. rocznicę ślubu, który wstrząsnął opinią publiczną oraz stał się kanwą literackich i artystycznych inspiracji dla pokoleń Polaków. Powieść *Złoty róg* czerpie właśnie z tych źródeł – od *Płotki o „Weselu” Wyspiańskiego* Tadeusza Boya-Żeleńskiego, przez *Encyklopedię „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego* Rafała Węgrzyniaka, po biografię pióra Moniki Śliwińskiej czy wyimki z ówczesnej prasy. *Złoty róg* z wdziękiem łączy historyczny temat z literacką fikcją i klimatem młodopolskiego Krakowa, a przy tym to proza skrzę-

ca się humorem, nie tylko lekka, ale też błyskotliwa.

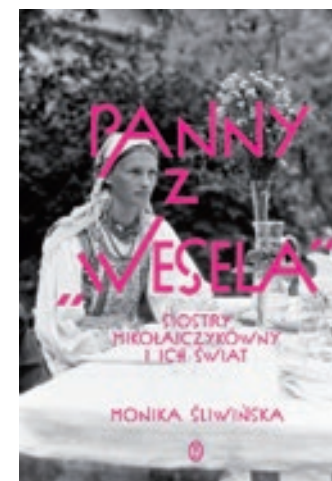
W czwartym tomie serii o utalentowanej profesorowej Zofii Szczuparczyńskiej czytelnicy i czytelnicy będą mieli okazję, by ponownie zanurzyć się w drobiazgowo zrekonstruowane i z lekkością opisane realia miasta z przełomu wieków. Doskonale zarysowane tło historyczno-kulturalne osnute wokół słynnego wesela państwa Rydlów – wydarzenia fascynującego całe pokolenia miłośników epoki – dodaje uroku opisom śledztwa i stwarza intrygującą iluzję spojrzenia pod podszewkę legend i plotek, które zajmowały mieszkańców Krakowa i okolicznych wsi. **(Patrycja Krakowińska)**

Panny z Bronowic

Monika Śliwińska w biografii *Panny z „Wesela”* opisuje trzy niezwykle życiorysy siostr Mikołajczykównien, chłopskich córek, które zapisały się w historii głównie jako partnerki i muzy najpopularniejszych artystów przełomu XIX i XX wieku. Od pamiętnego wesela w Rydlówce minęło 120 lat, jednak w ręce czytelnika trafia niezwykle aktualna opowieść o dotychczas niedocenianych drugoplanowych bohaterkach minionej epoki – przygotowywanych od najmłodszych lat do rezygnacji z podejmowania decyzji o własnym losie i niezależności, które zachowały jednak duchową i kobiecą niepodległość.

Autorka proponuje czytelnikom i czytelniczkom historię skomponowaną z niepublikowanej dotąd intymistyki rodzinnej w postaci bogatej korespondencji, pamiętników, fotografii, wspomnień, a przede wszystkim dokumentów z prywatnych archiwów

krewnych Włodzimierza Tetmajera i Lucjana Rydla. Starannie skompiłowany zbiór tekstów z epoki wraz z dopełniającą go narracją składają się na obszerny i nieoczywisty portret dojrzałych i pełnych czułości „cichych” bohaterek Młodej Polski. **(Patrycja Krakowińska)**

Kraków

Premiery
pod patronatem
Krakowa Miasta
Literatury UNESCO!

Sylwia Frołow
„Antonówki. Kobiety
i Czechów”

Joanna Gromek-III
„Szyborska.
Znaki szczególne”

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA
KRAKOWA

kbf:
operator programu

KRAKOW
UNESCO CITY
OF LITERATURE

znak

wydawnictwo
zarne

Cykl podcastów W sercu Krakowa

Opowieści z krakowskiego Rynku

Słuchaj na www.mck.krakow.pl oraz platformach streamingowych

Wehikuł czasu

Martwy i pusty – tak niestety wyglądał krakowski Rynek Główny przez większość roku 2020. Jednak ta przestrzeń rozbrzmiewa nie tylko głosami współczesności, ale i wielowiekową historią – może więc nie jest tu wcale tak cicho? Choć w grudniu nie odwiedzimy gwarnych kramów tradycyjnego bożonarodzeniowego jarmarku, to spacerując wokół Sukiennic z podcastami Międzynarodowego Centrum Kultury **W sercu Krakowa**, możemy odbyć wyjątkową podróż przez dzieje miasta zapisane w kamienicach otaczających największy plac średniowiecznej Europy. Poznamy związane z nimi legendy, usłyszymy o ludziach, którzy kie-

dyś tutaj mieszkali i pracowali bądź odwiedzali nasze miasto, zyskamy wiedzę o dziejach krakowskiej sztuki i kultury, a także powiązaniach wyznaczających niegdyś główne szlaki wielkich interesów i światowego handlu. Niewątpliwie w 2020 roku życie zatrzymało się w codziennym pędzie – może to właśnie okazja, by wsiąść do proponowanego przez ekspertów z MCK wehikułu czasu, który zabierze nas na wędrowkę po minionych epokach. Opowieści z krakowskiego Rynku pozwolą nam przejrzeć się w lustrze, w którym budowany od wieków obraz Krakowa został skonfrontowany z historią innych miast środkowej Europy. **(dd)**

Kantor tu jest

19 stycznia 1980 roku ówczesna wiceprezydent miasta przekazała Tadeuszowi Kantorowi klucze do pierwszej siedziby Cricoteki przy ulicy Kanoniczej 5. Tak rozpoczęła się historia instytucji, która w tym roku świętuje swoje czterdziestolecie, a od 2014 roku dysponuje nowoczesną siedzibą mieszczącą się w zaadaptowanym budynku dawnej elektrowni w Podgórzu, gdzie ostatnio mogliśmy oglądać wystawy *Tadeusz Kantor. Widma* oraz *Cargo* Marka Chlady. Podsumowanie roku jubileuszowego zaplanowano na **8 grudnia** – to dzień, w którym przypada trzydziesta rocznica śmierci twórcy teatru Cricot 2. Wśród rocznicowych wydarzeń online znajdziemy panel dyskusyjny *Gdzie jest Kantor* z udziałem dyrektor-

ki Cricoteki Natalii Zarzeckiej oraz Andy Rottenberg i Jarosława Suchana, który poprowadzi Agnieszka Obszańska. **Kantor tu jest** to z kolei tytuł dźwiękowego spaceru po Krakowie stworzonego w oparciu o zasoby audio z Archiwum Cricoteki, wywiady i wypowiedzi Tadeusza Kantora, z którego dowiemy się, jak wyglądałby dzisiejszy Kraków, gdyby Tadeusz Kantor rzeczywiście umieścił na Małym Rynku gigantyczną żarówkę z serii „Projekty architektury niemożliwej”, jak artysta skomentowałby zmiany zaszły w mieście i jak skomponowałby pejzaż dźwiękowy współczesnego Krakowa. Wydarzenia będą dostępne na Facebooku i stronie internetowej Cricoteki. **(dd)**

www.cricoteka.pl

Szopka krakowska 2020

Krakowska tradycja „chodzenia” z szopką po domach sięga XIX wieku. Ten piękny, a zanikający w dwudziestolecie międzywojennym zwyczaj postanowił wówczas wesprzeć krakowski magistrat, który w 1937 roku zorganizował pierwszy **Konkurs Szopek Krakowskich**. Po II wojnie światowej konkursy wznowiono, a ich organizacji podjęło się Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, obecnie jako Muzeum Krakowa kontynuujące to dziedzictwo do dziś. Obecnie szopka krakowska to fenomen o utrwalonej międzynarodowej renomie potwierdzonej w 2018 roku pierwszym wpisem z Polski na Liście reprezentatywnej niematerialnego dziedzictwa ludzkości UNESCO. W 2020 roku w pierwszy czwartek grudnia nie mogliśmy spotkać szopkarzy pod pomnikiem Mickiewicza, nie odbył się też ich tradycyjny pochód do Celestatu – w zamian **konkurs i wystawa zostały zorganizowane online**.

Mając nadzieję, że w kolejnych zimowych miesiącach Celestat z wystawą pokonkursową będzie mógł zostać otwarty dla zwiedzających, cieszymy się na razie najnowszymi dziełami krakowskich szopkarzy, które **od 7 grudnia** muzeum prezentuje nam w internecie. **(dd)**

Zbigniew Zyman, I miejsce w grupie szopek dużych w 77. Konkursie Szopek Krakowskich

Nativity Scenes 2020

The Cracovian tradition of making elaborate nativity scenes dates back to the 19th century. As the beautiful custom started falling out of favour during the interwar period, the municipal authorities came to the rescue by launching the **Nativity Scene Contest** in 1937. The contest was resumed after the Second World War, with the Museum of Krakow stepping in as the organiser. Today, the custom has reached international acclaim as Poland's first entry on UNESCO's Intangible Cultural Heritage List in 2018. Due to the pandemic restrictions, on

the first Thursday of December 2020 constructors aren't able to gather at the Adam Mickiewicz statue on the Main Market Square and take their nativity scenes to the jury at Celestat, and the **competition is held online** instead. Let's enjoy the latest beautiful nativity scenes made by Cracovian constructors at the **online exhibition** held by the Museum of Krakow from **7 December** – and we'll keep our fingers crossed that Celestat will be able to open to the public in the coming months! **(dd)**

Kraków

Muzeum Krakowa

78. KONKURS SZOPEK KRAKOWSKICH

WYSTAWA POKONKURSOWA ON-LINE
CONTEST EXHIBITION
7.12.2020–28.02.2021
Celestat, ul. Lubicz 16
www.muzeumkrakowa.pl

MUZEUM KRAKOWA
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Skarby kolekcji

Zapytani o najcenniejsze dzieło w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie bez wahania wymienimy *Damę z gronostajem* Leonarda da Vinci, ale zbiory MNK kryją wiele innych mniej znanych skarbów.

Przy okazji świąt Bożego Narodzenia przypomnijmy zatem, że jednym z najwspanialszych obiektów w krakowskich zbiorach jest niewielki, za to przepiękny obraz renesansowego malarza **Lorenza Lotta** *Adoracja Dzieciątka* – prezentowany na co dzień na stałej wystawie w Europeum. Autor był m.in. twórcą fresków w apartamentach papieża Juliusza II w Pałacu Watykańskim, na polecenie zleceniodawcy zostały one jednak szybko zastąpione przez znane nam do dziś malowidła Rafaela Santi. Talent Lotta – niedoceniony w jego czasach, przyćmiony przez kariery takich mistrzów epoki jak właśnie Rafael, Leonardo czy Tycjan – rozwijał się głównie na prowincji, a jego prace przez blisko trzy stulecia pozostawały zapomniane. Niesygnowane obrazy artysty długo przypisywano innym twórcom włoskiego renesansu. Odkryto go na nowo i doceniono dopiero w XIX wieku, gdy w 1887 roku w weneckim archiwum odnaleziono jego testament, a kilka lat później w Loreto – prywatną księgę rachunkową. W 1895 roku ukazała się pierwsza biografia Lotta, którą opracował amerykański historyk sztuki Bernard Berenson. Po II wojnie światowej zorganizowano mu duże wystawy w Wenecji, Londynie i Paryżu.

Powstały ok. 1508 roku obraz *Adoracja Dzieciątka* był częścią zbioru jednego z największych kolekcjonerów XVII wieku Don Gaspara de Haro y Guzmána, od 1682 roku wicekróla Neapolu. Do Polski trafił na początku XIX wieku, a sto lat później znalazł się w rękach rodziny Pułtowskich, po której odziedziczył go historyk sztuki, muzealnik, wieloletni kustosz Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie, a w roku 1991 minister kultury i sztuki – Marek Rostworowski. W 1971 roku dzieło zostało od niego zakupione przez Muzeum Narodowe w Krakowie.

Krakowskie malowidło Lorenza Lotta przedstawia popularną w renesansie scenę z Matką Boską i Dzieciątkiem na kolanach oraz św. Janem Chrzcicielem ukazany jako dziecko, w towarzystwie świętych. Przedstawienie, które w oczywisty sposób kojarzy się z Bożym Narodzeniem, zawiera zarazem wiele symbolicznych odniesień kieru-

Lorenzo Lotto, *Adoracja Dzieciątka*, ok. 1508, olej, drewno, wł. Muzeum Narodowego w Krakowie

jących naszą myśl już ku męczeństwu Chrystusa. Śpiący na kolanach Matki mały Jezus wygląda jakby był martwy – to nawiązanie do ikonografii pasyjnej i figury Piety z Marią trzymającą w ramionach ciało umęczonego syna. Także wymowny gest oraz mimika młodzieńczego św. Jana Chrzciciela oraz jego smutny i pełen współczucia wzrok skierowany ku twarzy Marii stanowią zapowiedź przyszłej męki jej dziecka. Ukazana w tle postać starca pustelnika może być identyfikowana z osobą św. Józefa, męża Marii i cichego uczestnika w dziele zbawienia. Po lewej stronie widzimy św. Franciszka z Asyżu ze stygmatami. Z kolei kobieta ukazana po prawej to św. Katarzyna Aleksandryjska z symbolizującą jej męczeństwo palmą, a zarazem być może zakamuflowany portret Katarzyny Cornano, ostatniej królowej Cypru, która w 1474 roku utraciła swoje roczne dziecko, a wraz ze śmiercią syna – także nadzieję na dalszą polityczną karierę.

W grudniu oddziały Muzeum Narodowego w Krakowie pozostają zamknięte, ale w kolejnych miesiącach zachęcamy gorąco do ich odwiedzenia i badania mniej znanych muzealnych zasobów – na razie dostępnych w formie zdigitalizowanej. I pamiętajmy, że na zapowiadane na koniec listopada otwarcie wciąż czeka wystawa *Moc Muzeum* w Gmachu Głównym MNK, na której muzealni edukatorzy poprowadzą nas przez meandry dawnej i bardziej współczesnej sztuki z kolekcji muzeum. (dd)

www.zbiory.mnk.pl

MOC MUZEUM
MUSEUM POWER

KIEDY ŚWIAT STOI NA GŁOWIE...
WHEN THE WORLD IS TURNED UPSIDE DOWN...

MAY IT BE WITH YOU
NIECH BĘDZIE Z WAMI

MNK
MUZEUM
NARODOWE
W KRAKOWIE
mnk.pl

Pałac Sztuki The Fine Arts Palace

Ponad 30 wystaw rocznie
Over 30 exhibitions yearly
Sztuka dawna i współczesna
Old and contemporary art
3 powierzchnie wystawowe
3 exhibition areas

plac Szczepański 4, 31-011 Kraków
www.palac-sztuki.krakow.pl

Dworek Jana Matejki Manor House of Jan Matejko

Pamiętki po wielkim malarzu
Janie Matejce
Mementos of the great art painter
Jan Matejko

Matejkowski Poczest 40
Królów i Książąt Polski
The Roster of 40 Polish
Kings of Jan Matejko

ul. Melchiora Wańkowicza 25,
31-752 Kraków

www.palac-sztuki.krakow.pl

Laureaci Salonu Sztuki

W 2020 roku **Krakowski Salon Sztuki** zrezygnował z organizacji wystawy – w tym trudnym dla artystów czasie organizatorzy, KBF i Fundacja F.A.I.T., uznali, że najlepszą formą wsparcia lokalnego środowiska artystycznego będzie konkurs pod hasłem „**Obraz nędzy i rozpacz**”. Pieniądze, które w normalnych warunkach sfinansowałyby promocję i organizację Salonowej ekspozycji, trafiły zatem do puli nagród przeznaczonych zarówno dla osób, jak i miejsc: artystów, galerii, fundacji czy stowarzyszeń. Nagrody przyznawała jedenastoosobowa Komisja ds. Zapobiegania Nędzy i Rozpacz z złożoną z przedstawicieli różnych generacji i związanych ze sztuką zawodów. Po burzliwych dyskusjach i demokratycznym głosowaniu udało się ustalić listę laureatów. W sumie przyznano **19 nagród**, w tym 14 w kategorii OSOBA oraz 5 w kategorii MIEJSCE.

Wśród osób doceniono **accurate disco** za pełną „poczucia humo-

ru, afirmacji bezradności i wiary w dobrą atmosferę świata online” pracę **Accurate Disco**. Komisja uznała, że dla obejrzenia eksperymentalno-dokumentalnego filmu **Uszy żyrafy** Anny Bolewskiej i Xawerego Deskura (występujących jako **Dezodorant o zapachu potu „Pierdole to”**) „warto było przeżyć lockdown”. **Kinga Burek** została wyróżniona za zawarte w namalowanym w pandemicznych realiach obrazie **#washyourhands** „umiejętne balansowanie między profesjonalnym warsztatem a radością amatora w budowaniu obrazów nowej rzeczywistości”. Jury dostrzegło także specyficzną metodę w szaleństwie instalacji **Przemka Krzakiewicza** **Ultrafiolet** C zainspirowanej naukowymi opracowaniami na temat walki z koronawirusem. W wywodzącym się z intymnych osobistych przeżyć cyklu fotografii **Izabeli Makockiej** **Z pogranicza** ujrano „przejmujący obraz miejsca, w którym zaczyna się mrok”. Z kolei fotografia **Skaza-**

ni na siebie Daniela Mączki ujęła komisję aktualnym nawiązaniem do trudnej sytuacji, której doświadczaliśmy wszyscy w czasie wiosennej kwarantanny. Także wideo **Joanny Pawlik** **500 Blues** pokazujące problemy osób niepełnosprawnych wpisało się w związane z utratą pracy poczucie wykluczenia dotyczącego ostatnio wielu różnych grup społecznych i zawodowych. Natomiast wideo **Marty Romanik** **Z piekła dostałam się do raj**u przywołujące wspomnienia osób, które podczas II wojny światowej jako dzieci zostały deportowane na Bliski Wschód, ujęło członków jury odwołaniem do historycznej pamięci i „perspektyw, o której nie można zapomnieć”. Instalacja malarska **Grzegorza Siembidy**, wykonana m.in. z plakatów pozyskanych z instytucji kultury w Krakowie, została doceniona „za zachłanne i żywiołowe zbieranie fragmentów starych światów”. Interaktywna instalacja **Mateusza Stanuszka** **Boiling point** została uznana za pracę „silną i przewrotną”, której autor „nie zepsuł nawet swoim gadulstwem”. „W czasie lockdownu każdy z nas dostał okazję do bycia sobą. Mogliśmy przeglądać się w szklance. Pełnej czy pustej – wedle woli, predyspozycji lub szczęścia. Co zobaczyliśmy?” – odpowiedzi na to pytanie poszukiwały **Patrycja Steczek** i **Zuzanna Surma**: w złożonej ze 154 szklanych naczyń instalacji **Weź głęboki oddech i policz do 100 tysięcy**, instalacja, 2020

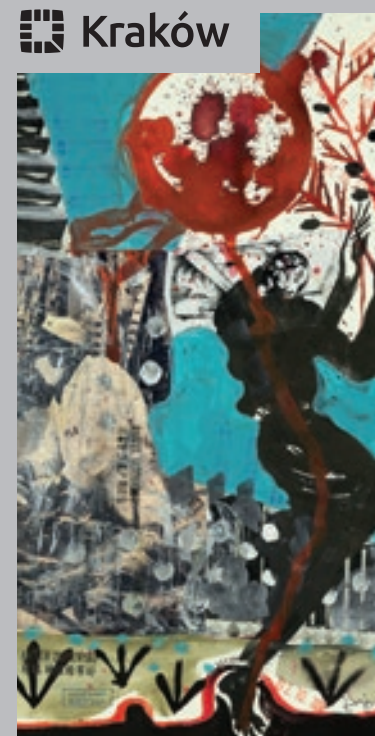

nagrodę za „nienachalną i delikatną obecność we współczesnym pejzażu”, „działanie »tu i teraz«, które jest silne swoją słabością” i „łączenie tradycji artystycznej z kruchością współczesności”. Komisja dostrzegła także, że założona na początku pandemii przez Grzegorza Bugaję (z Krakowa) oraz Setha Davida (z Indianapolis) grupa **WhyWe** w filmie **WhyWe2 – HOW TO HARVEST YOUR OWN FOOD (in Poland)** pozwala popatrzeć na obecną sytuację z humorem i „przeżyć przygodę”. Obrazem **Tort** inspirowanym zegarem słonecznym **Paweł Zięba** udowodnił z kolei, że „nawet tort może być melancholijny”...

Komisja ds. Zapobiegania Nędzy i Rozpacz postanowiła także wesprzeć pięć wyjątkowych miejsc na artystycznej mapie Krakowa. **CSW Wiewiórka** otrzymało nagrodę „za upór i konsekwencję w budowaniu wspólnoty”, a **Elementarz dla mieszkańców miast** – „za intelektualny ferment i nieszablonoową koncepcję rezydencji”. Prowadząca Galerię Olympią **Fundacja Freda Gijbelsa** została wyróżniona „za łączenie sztuki z odpowiedzialnością społeczną i działania budujące relacje międzypokoleniowe”. W działalności mieszczącej się na Zabłociu **Fundacji Nośna** komisja doceniła „jakość, zaangażowanie i klasę, której można zazdrościć”, a funkcjonująca na Kazimierzu artist-run space **Jak Zapomnieć** zyskała uznanie „za brawurę w zakresie dokumentacji miejsca, którego już nie ma”.

Wszyscy laureaci prezentowani są szerzej na Facebooku Krakowskiego Salonu Sztuki. **(dd)**

www.krakowskisalonsztuki.pl

PAWEŁ ALTHAMER, ARTUR ŻMIJEWSKI, BEZ TYTUŁU | UNTITLED, 2018, TECHNIKA MIESZANA | MIXED TECHNIQUE, 53,3 x 39 CM, COURTESY P. ALTHAMER / A. ŻMIJEWSKI, FUNDACJA GALERII FOKSAL | FOKSAL GALLERY FOUNDATION

PAWEŁ
ALTHAMER
ARTUR
ŻMIJEWSKI

PIEŚŃ OSTATECZNA
THE ULTIMATE SONG

29.10.2020–14.3.2021

MOC AK

MUZEUW SZTUKI WSPÓŁCZESNEJ W KRAKOWIE MOC AK
MOC AK MUSEUM OF CONTEMPORARY ART IN KRAKOW
UL. LIPOWA 4

WWW.MOC AK.PL

MOC AK – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA
A CULTURAL INSTITUTION OF THE CITY OF KRAKOW

Czekoladowy raj

Święta zbliżają się wielkimi krokami! Większość z nas z pewnością rozgląda się już za prezentami, a poszukiwania będą jeszcze przyjemniejsze, jeżeli połączymy je z kosztowaniem pysznej czekolady. W dniach **12-13 grudnia** Stara Zajezdnia by DeSilva zamieni się w **Market Czekolady i Prezentów**, na którym pojawiają się producenci łakoci z całej Polski. Wyjątkowe aranżacje przyniosą nas w magiczny świąteczny czas. Na miłośników słodczy czekać będą stoiska pełne niesamowitych smaków, kształtów i kolorów. Ponadto swoją ofertę zaprezentują dizajnerzy, m.in. ceramiki, tkanin, lamp, zabawek i produktów strefy wellness. Dodatkowo podczas wydarzenia możemy wziąć udział w akcji krwiodawstwa „Oddaj krew za torbę słodczy”. Market zachwyci wszystkich niezależnie od wieku, a zapach czekolady pocujemy w całym mieście! **(io)**

Materiały promocyjne organizatora

Chocolate Paradise

Christmas is almost upon us! Most of us are surely shopping for presents – and the search will be all the sweeter if we combine it with sampling delicious chocolate! On **12 and 13 December**, the Stara Zajezdnia by DeSilva turns into a **Chocolate and Christmas Gift Market**, bringing together manufacturers from all over Poland. The special arrangements bring in a magical

Christmas atmosphere. The fair abounds with stalls presenting sweets of extraordinary shapes, colours and of course flavours. There will also be designers of ceramics, fabrics, lamps, toys and wellness products. The event also features a blood donation campaign. Perfect for guests of all ages – the delicious fragrance of chocolate will captivate the entire city! **(io)**

www.festiwal-czekolady.pl

Nowe spotkania

Paradoksalnie, właśnie w czasach pandemii idea spotkania się nabiera nowego znaczenia i staje się palącą potrzebą. **Festiwal Wielokulturowy – Nowi Krakowianie** to inicjatywa, która łączy mieszkańców naszego miasta wywodzących się z różnych narodowości, kultur i religii, i chce odpowiedzieć na pragnienie wzajemnego poznawania się. Wydarzenie odbywa się w dniach **26 listopada – 3 grudnia** w formie hybrydowej: warsztaty malarskie

online, warsztaty haftu i wycinanek ukraińskich online, ścieżki spacerów wielokulturowych czy smaczne wsparcie dla krakowskich restauracji prowadzonych przez obcokrajowców będą okazją do rozmów o swoich kulturach i uczenia się ich nawzajem. **(io)**

New Encounters

Paradoxically, it is during the pandemic that the idea of meeting up takes on a host of new meanings. The **Multicultural Festival – New Cracovians** is an initiative bringing together residents in our city of myriad nationalities, cultures and religions to share their experiences. The hybrid event will be held **between 26 November and 3 December**, featuring

online painting workshops, online workshops on Ukrainian embroidery and paper cuttings, multicultural walking routes and delicious support for Kraków's restaurants run by expats – all providing a perfect opportunity to talk and learn from one another. **(io)**

www.willadecjusza.pl

Zimowy Kiermash

Minusowa temperatura już daje się we znaki! Jeżeli myślicie o zakupie ciepłych ubrań na mroźne dni, świetna okazja do tego nadarzy się w dniach **17-20 grudnia**. Bez opuszczania ciepłych domowych pieleszy weźmiemy udział w wirtualnym świątecznym **Kiermashu**, czyli największych krakowskich targach

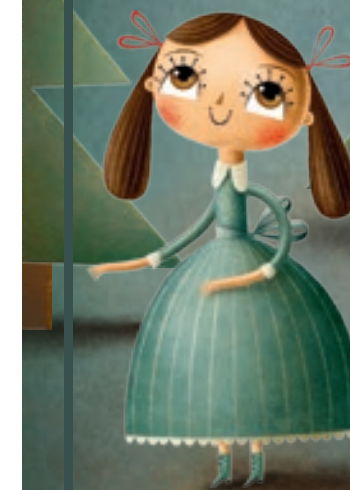
mody niezależnej i dizajnu. Szalik z ciekawym wzorem? Kurtka inna niż wszystkie? Rękawiczki na gwiazdkowy prezent? Prezentacja wystawców i ich ciekawych, kuszących produktów odbędzie się zarówno na Facebooku, jak i na Instagramie Kiermashu. **(io)**

www.facebook.com/Kiermash

Kraków

PODARUJ
TEATR POD
CHOINKĘ

KUP VOUCHER

Rezerwacja biletów:
tel. 12 633 37 62, 12 632 92 00

TEATR GROTESKA
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA
KRAKOWA

www.groteska.pl

Czas ludzi gór

Grudzień w Krakowie od lat należy do miłośników gór! W mijającym pod znakiem pandemii roku nie mogło zabraknąć **Krakowskiego Festiwalu Górskiego**, którego 18. edycja odbędzie się, jakżeby inaczej, online.

12-13 grudnia na platformie PLAY KRAKÓW organizatorzy przygotowali spotkania z ludźmi gór. Wśród gości zagranicznych pojawi się m.in. niemiecki as wspinaczki sportowej Alex Megos, słynąca ze wspinaczki wielkościanowej Austriaczka Barbara Zangerl oraz Edu Marín, który na koncie ma m.in. przejście jednej z najtrudniejszych wielowyciągowych dróg skalnych na świecie prowadzącej sklepieniem potężnego łuku Getu w Chinach.

Góry to nie tylko wyzwania, ale również kultura, która z nich wyrasta.

Między 5 a 31 grudnia na platformie PLAY KRAKÓW zobaczymy wiele filmowych pereł, m.in. dokument *K2. Pierwszy zjazd* o słynnym wycieczniku Andrzeja Bargiela, *Ścianę cieni* w reżyserii Elizy Kubarskiej ukazującą zdobycie ostatniej dziewiczej góry Sierpów czy *Godspeed, Los Polacos!* poświęcony historii polskich studentów, którzy 40 lat temu przepłynęli najgłębszy na świecie kanion Colca. Filmy te powalczą o nagrody w dwóch konkursach: polskim i międzynarodowym.

„Kto szczytów najwyższych dosięgnie, ten śmieje się z wszelkich tragikomedii i tragicznych powag” – tak rzecze Zarathustra. Dajmy więc porwać się (wirtualnej) górskiej przygodzie! **(js)**

Head to the Hills

In December, Kraków celebrates mountains! Due to the restrictions caused by the pandemic, this year's **18th Kraków Mountain Film Festival** is held online.

On **12 and 13 December**, the PLAY KRAKÓW platform presents meetings with acclaimed mountaineers. Guests from abroad include rock climber Alex Megos from Germany, boulderer and free climber Barbara Zangerl from Austria and Edu Marín from Spain.

Mountains are about more than a physical challenge – they also have their very own culture. **Between 5 and 31 December**, PLAY KRAKÓW presents many cinematic jewels, includ-

ing *K2. The Impossible Descent* showcasing Andrzej Bargiel's extraordinary skiing achievement, Eliza Kubarska's *The Wall of Shadows* documenting a Sherpa family breaking the taboo of leading an expedition to a holy mountain, and the story of Polish students who risked it all to claim the first descent of the world's deepest canyon 40 years ago in *Godspeed, Los Polacos!* Featured films compete for prizes in Polish and international competitions.

Thus spake Zarathustra, "He who climbs upon the highest mountains laughs at all tragedies, real or imaginary." Let's go on a (virtual) mountaineering adventure! **(js)**

www.kfg.pl
www.playkrakow.com

Duch retro

Miłosne rozterki filmowych diw i amantów, miłość na śmierć i życie, wędrówki w egzotyczne krainy i sentymentalne podróże w przeszłość – to wszystko szykuje dla wiernych miłośników kina retro **21. Festiwal Filmu Niemego (4-6 grudnia)**! Poświęcone początkom kinematografii wydarzenie w tym roku odbędzie się – paradoksalnie – dzięki najnowszym zdobyczom techniki, bo na platformie E-Kino Pod Baranami. Tematem przewodnim tej edycji jest „Melancholia”, która oddaje nie tylko charakter festiwalu, ale zdaje się i nasz stan ducha w roku 2020... Na ekranie (a właściwie ekranach) zobaczy-

my m.in. morski poemat filmowy mistrza francuskiego impresjonizmu Marcela L'Herbiera, czyli *Człowieka otwartych przestrzeni*, *Portiera z hotelu Atlantic* uznawanego za jeden z najwybitniejszych filmów kammerspielu, a także największą duńską produkcję tamtych czasów, zrealizowany zaledwie rok po tragedii Titanica film *Atlantis*, który zyskał rozgłos ze względu na znakomicie zrealizowaną scenę zatonięcia statku. Nie zabraknie również nostalgicznych migawek ze starego Krakowa, a wszystko to za sprawą krótkich metraży pionierów polskiego filmu dokumentalnego sprzed stu lat. **(js)**

Retro Cinema

Romantic exploits of cinematic divas and beaux, love until death, voyages to exotic lands and sentimental journeys to the past – all this and more during the **21st Silent Film**

Man of the Open Seas (1920),
dir. Marcel L'Herbier, photo courtesy
of the Pod Baranami Cinema

Festival (4-6 December)! Dedicated to the early days of cinematography, this year's event makes the most of state-of-the-art technologies by taking to the E-Kino Pod Baranami platform. This year's leading theme is "Melancholy", encapsulating the atmosphere of 2020... We will see the maritime classic *Man of the Open Seas* by the master of French Impressionism Marcel L'Herbier, a masterpiece of Kammerspiel film *The Last Laugh*, and the greatest Danish production of the time *Atlantis*; released just a year after the sinking of the Titanic, the film is acclaimed for its outstanding depiction of a sinking ship. There will also be nostalgic snapshots of old Kraków with screenings of short films made by pioneers of Polish documentary-making a century ago. **(js)**

www.festiwalfilmuniemego.pl
www.e-kinopodbaranami.pl

Melancholia

**21. Festiwal
Filmu Niemego
- ONLINE -
4-6 grudnia 2020**

**wirtualne pokazy
FILMÓW NIEMYCH
E-Kino Pod Baranami**

FUNDACJA DLA
KINO

KINO
Pod Baranami

www.e-kinopodbaranami.pl

**18. KRAKOWSKI
FESTIWAL
GÓRSKI**
ONLINE
PLAYKRAKOW.COM
5-31 XII 2020
LIVE STUDIO 12-13 XII 2020

Z myślą o bezpieczeństwie

wspinanie.pl
SERWIS WSPINACZY

PRAWA CZŁOWIEKA

Helsińska Fundacja Praw Człowieka zaprasza na jubileuszową 20. edycję Międzynarodowego Festiwalu Filmowego WATCH DOCS. Prawa człowieka w filmie (4-13 grudnia). W programie festiwalu obecne będą aktualne elektryzujące tematy, ale nie zabraknie też filmów kameralnych, wręcz kontemplacyjnych, które pomagają ośwoić nową rzeczywistość i związane z nią emocje. Szczególnym wydarzeniem będzie przegląd filmów japońskiego reżysera Kazuhiro Sody, który w refleksyjnych filmach z czułością obserwuje ludzi i codzienność. Zobaczymy również kilka najnowszych dokumentów z Białorusi, gdzie od wielu miesięcy nie ustają wolnościowe protesty. Wydarzenie ze względu na pandemię odbędzie się w tym roku wyłącznie online na platformie MOJEEKINO.pl.

HUMAN RIGHTS

The Helsinki Foundation for Human Rights present the 20th anniversary International Documentary Festival WATCH DOCS. Human Rights in Film (4-13 December). The programme explores the latest topics and presents low-key, meditative films to help us acclimatise to the new reality and all the emotions it brings. We will see a review of productions by the Japanese filmmaker Kazuhiro Soda, whose films take a gentle, thoughtful look at people and their everyday lives. We will also see the latest documentaries from Belarus, focusing on the ongoing political protests. Due to the pandemic, all films will be shown on the MOJEEKINO.pl platform.

www.watchdocs.pl

Małe szczęścia (2020), reż. Daniel Cohen, fot. dzięki uprzejmości Kina Pod Baranami

W wirtualnej sali

Noc Kin Studyjnych (12-13 grudnia) to pierwsze takie wydarzenie w Krakowie... choć online! Krakowskie kina, za których wyjątkową atmosferą i przestrzenią każdy miłośnik X Muzy skrycie tęskni, zapraszają do swoich wirtualnych sal na platformie MOJEEKINO.pl na specjalnie przygotowane projekcje filmowe.

Kino Pod Baranami przygotowało m.in. pokaz rewelacyjnego francuskiego komediodramatu *Małe szczęścia* (reż. Daniel Cohen), a dla dzieci pełnometrażową animację *Superagentka*. Kino Agrafka ma w zanzadru film dokumentalny *Tony Hallik* poświęcony słynnemu polskiemu podróżnikowi o nieokietznanej wyobraźni i niegasnącym poczuciu humoru. Kinokawiarnia KIKA udostępni

obraz gruzińskiego reżysera Levana Akina *A potem tańczyliśmy*. Kino Mikro zaprosi na hipnotyczny, odurzający, pulsujący energią i muzyką lat 90. XX wieku seans filmu Gaspara Noé *Climax*. Dreszcz emocji zapewni Kino Kijów za sprawą świetnego francuskiego thrilleru *Tylko zwierzęta nie błędzą*. W wirtualnych salach Kina Sfinks zobaczymy nagrodzony kilkunastominutową owacją na festiwalu w Cannes niejednoznaczny i spektakularny film *Zdrójca*, a w internetowym Kinie Paradox *Deerskin* – czarną komedię z oscarową obsadą, której bohaterem jest... kurtka z frędzlami.

Uwaga! Od 6 grudnia do każdego pokazu zostaną udostępnione specjalne darmowe kody. (js)

www.krakowskienoce.pl

Focus na Rosję

Kino Agrafka zaprasza na 14. Festiwal Filmów Rosyjskich „Sputnik nad Polską” (12-20 grudnia), który odbędzie się w całości online na platformie MOJEEKINO.pl. W programie znalazły się najlepsze filmy fabularne i dokumentalne współczesnej kinematografii rosyjskiej. Warto zwrócić uwagę na pełnometrażowy debiut

Filipa Jurjewa *Kitoboy*, film fabularny *Hipnoza* Walerija Todorowskiego (reżysera m.in. musicalu *Bikiniarze*), a także dokument *Andriej Tarkowski*. W *Świątyni kina*, w którym Andriej A. Tarkowski przygląda się życiu i twórczości sławnego ojca. Szczegółowy program jest dostępny na stronie www.sputnikfestiwal.pl. (js)

SUEMPOL
POLSKA FIRMA RODZINNA

**DUŻO ZDROWIA
NA ŚWIĘTA!**

Kwasy tłuszczowe
Omega-3,
witaminy B, D, E,
jod,
selen,
wapń

Dżentelmeni (2020), reż. Guy Ritchie, fot. dzięki uprzejmości Kina Pod Baranami

ELEGANCCY PRZESTĘPCY

Jednym z moich ulubionych filmów mijającego roku są *Dżentelmeni*: pełne energii kino gangsterskie, którym reżyser Guy Ritchie przypominał, za co go kochamy. Filmowy świat zaludniają barwni przestępcy trudniący się różnego rodzaju działalnością, z których wyróżnia się szczególnie grupa eleganckich dresiarzy – ze znakomitym Colinem Farrellem na czele. Film *Dżentelmeni* ma wszystko, czego oczekuję od kina rozrywkowego: niewymuszoną lekkość, błyskotliwy humor, wyraziste aktorstwo i wciągającą, pełną pomysłowych zwrotów akcji intrygę! **(Kaja Łuczyńska, Kino Pod Baranami)**

Dżentelmeni (2020), reż. Guy Ritchie

STYLISH CRIMINALS

One of my favourite films of 2020 has to be *The Gentlemen*: a highly entertaining gangster film, directed by Guy Ritchie doing what he does best. We follow the escapades of a bunch of crooks dabbling in all manner of crime, including a sharp-dressed gang led by the excellent Colin Farrell. *The Gentlemen* has everything I want from an entertaining film: a great plot with plenty of twists, humour, and of course terrific acting! **(Kaja Łuczyńska, Pod Baranami Cinema)**

The Gentlemen (2020), dir. Guy Ritchie

Zagadka do kwadratu

Moim zdaniem najlepszy film roku to *Tenet* Christophera Nolana! Premiera była kilkakrotnie przesuwana, film finalnie wszedł na ekrany latem i spotkał się z różnym przyjęciem. U mnie wywołał ciarki: świetny, zagadkowy scenariusz, znakomity montaż, misterna kompozycja narracji – tego właśnie oczekiwałam od Nolana! Film przypomina swoją konstrukcją starożytny magiczny kwadrat Sator-Rotas. Fakt, że reżyser sięgnął do tego kabalistycznego symbolu w tak dziwnym 2020 roku,

nabiera dodatkowego znaczenia. Na pewno trzeba obejrzeć go więcej niż raz, aby dotrzeć do jego ukrytych znaczeń.

Chciałabym wymienić jeszcze jeden tytuł, który również gościł na naszych ekranach, a który teraz można oglądać w naszym E-Kinie Pod Baranami. Gruziński film *A potem tańczyliśmy* to czuły obraz, który nikogo nie pozostawi obojętnym! **(Marynia Gierat, Kino Pod Baranami)**

Tenet (2020), reż. Christopher Nolan

Mystery Wrapped in an Enigma

I think the best film of the year has to be Christopher Nolan's *Tenet*! The date of the premiere had to be moved several times, and the film was finally released in the summer to a mixed reception. I absolutely loved it, though! A terrific, enigmatic screenplay, stunning montage, intricate narrative – just what I was expecting from Nolan. The construction is reminiscent of the Sator square. The fact the director reaches for this ancient symbol in the extraordinary year that is 2020 seems to give it even

deeper meaning. And you definitely must see the film more than once to find all the hidden messages!

I'd also like to mention another film we showed earlier this year, which you can now watch on our E-Kino Pod Baranami platform. The Georgian production *And Then We Danced* received a 15-minute standing ovation at Cannes! **(Marynia Gierat, Pod Baranami Cinema)**

Tenet (2020), dir. Christopher Nolan

Tenet (2020), dir. Christopher Nolan, photo courtesy of Pod Baranami Cinema

Podzielony świat

Bezapelacyjnie najlepszym filmem mijającego roku są *Nędznicy*. Kluczem do sukcesu pełnometrażowego debiutu fabularnego Ladj Ly jest fakt, że reżyser dorastał w Montfermeil: na słynnych przedmieściach Paryża, gdzie toczy się akcja jego filmu, ale też powieści Victora Hugo. Świat, w który francuski filmowiec zabiera widzów, jest pełen podziałów, układów i przemocy. Nie ma w nim miejsca na bez troskie dzieciństwo. Nie ma też nadziei na odmianę losu. Rasizm, brutalność i poczucie osaczenia wypełniają dzielnicę. Dotyczy to zarówno mieszkających tam imi-

grantów, jak i patrolujących obszar policjantów. Dzięki realistycznemu scenariuszowi, kamerze prowadzonej z ręki oraz świetnej grze aktorskiej (również lokalnych naturszczyków) film nabiera dokumentalnego wydzźwięku. Największe wrażenie robi realizacja finałowej sekwencji – bitwy w jednym z osiedlowych bloków. Kamera wędrująca po klatce schodowej porusza się w rytm precyzyjnej choreografii, a siedzący w fotelu kinowym widz odnosi wrażenie, że znalazł się w samym centrum tej walki. **(Ola Starmach, Kino Pod Baranami)**

Nędznicy (2020), reż. Ladj Ly

Les Misérables (2020), reż. Ladj Ly, fot. M2 Films

Divided World

There can be no doubt that the best film of the year is *Les Misérables*. The key to the success of Ladj Ly's feature debut is the fact that the director himself grew up in the commune of Montfermeil where the film and Victor Hugo's original novel are set. The world depicted by the French filmmaker is filled with divisions, conflict and violence. There is no place for a carefree childhood; there is no hope for a change of fortune. Racism, brutality and a sense of abandon-

ment are widespread among the local population and the police. The realistic script, handheld camerawork and terrific acting from professionals and amateurs give the film an almost documentary feel. The final sequence, depicting a clash in one of the residential blocks, leaves the audience feeling as though they are trapped in the centre of the conflict... **(Ola Starmach, Pod Baranami Cinema)**

Les Misérables (2020), dir. Ladj Ly

Kraków

SCENA STU

Dobry prezent
to sztuka!

Kup Voucher
do Teatru STU
na spektakle
styczeń – czerwiec
2021

Informacje
tel. 574 363 961
574 364 684
12 422 27 44
bilety@scenastu.pl
www.scenastu.pl

SEZON

KRAKOWSKI TEATR SCENA STU
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Kraków

**PREMIERY TEATRU
ŁAŻNIA NOWA
NA 13. MIĘDZYNA-
RODOWYM
FESTIWALU
TEATRALNYM
BOSKA KOMEDIA:**

AGON
DOMINIKA KNAPIK

**AUTOBIOGRAFIA
NA WSZELKI
WYPADEK**
MICHAŁ BUSZEWICZ

BIEGUN
MICHAŁ ZADARA

**BEZPIECZNE
MIEJSCE**
TOMASZ FRYZEŁ

**POWRÓT
DO REIMS**
KATARZYNA KALWAT

5-13.12.2020

LAZNIA.NOWA.PL

TEATR ŁAŻNIA NOWA
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA
KRAKOWA

Teatr Łaźnia Nowa
Kraków-Nowa Huta
os. Szkolne 25
www.laznianowa.pl

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

Dofinansowano
ze środków Ministra
Kultury i Dziedzictwa
Narodowego

Patronat

kbf:
operator PLAY KRAKÓW

PLAY
KRAKÓW

KAR
NET

Władcy much

W mijającym roku na wyróżnienie zasługuje kolumbijski kandydat do Oscara, czyli film *Monos* w reżyserii Alejandro Landesa, który zrobił prawdziwą furorę na festiwalach w Sundance czy San Sebastian. Film opowiada historię pewnego oddziału paramilitarnego złożonego z nastolatków, który stacjonuje gdzieś w górach Ameryki Południowej. Głównym zadaniem młodocianych partyzantów jest pilnowanie amerykańskiej zakładniczki. Oglądając *Monos*, nie unikniemy skojarzeń z *Czasem Apokalipsy* czy *Władcą much*. Nie wiemy,

w jakim celu szkolone są te dorastające dzieciaki i do jakiej armii należą. Dzięki temu otrzymujemy uniwersalną opowieść o narodzinach zła i utracie niewinności. Warto zwrócić uwagę na świetne aktorstwo (w większości są młodzi naturszczycy!) oraz przepiękne ujęcia: w pierwszej części przywodzące na myśl mroczne malarstwo Caspara Davida Friedricha, w drugiej – zdjęcia rodem z „National Geographic”. **(Karolina Nowacka, Kino Sfinks)**

Monos (2020), reż. Alejandro Landes

Monos (2020), reż. Alejandro Landes, fot. Against Gravity

Lords of the Flies

The real hit of last year is Columbia's Oscar candidate: Alejandro Landes' *Monos*, awarded at the Sundance and San Sebastian film festivals. It tells the story of a paramilitary group of teenage commandos stationed on a remote Colombian mountaintop. Their main task is to guard an American hostage. *Monos* is reminiscent of *Apocalypse Now* and *Lord of the Flies*. We don't know who the teenagers are, what their aims are or who controls them. We are

treated to a universal tale of lost innocence and the roots of evil. Many of the excellent actors are amateurs, and the cinematography is simply stunning: the first half brings to mind Caspar David Friedrich's paintings, while the landscapes in the second half seem to come straight from the pages of "National Geographic". **(Karolina Nowacka, Sfinks Cinema)**

Monos (2020), dir. Alejandro Landes

Ważne pytania

Myśląc o najlepszym filmie 2020 roku, od razu przychodzi mi do głowy *Proxima*: francuska produkcja w reżyserii Alice Winocour. To historia Sary, astronautki (w tej roli Eva Green), która właśnie spełnia swoje wielkie marzenie – lot w kosmos. Niepokój bohaterki i nas, widzów, wzbudza fakt, że oznacza to rozłąkę z córką, którą samotnie wychowuje. Prosta z pozoru historia o trudach łączenia rodzicielstwa z karierą zawodową dzięki wspaniałej grze Ewy Green nabiera wyjątkowego ładunku emocjonalnego. W filmie bardzo mocno wybrzmiewa prawda o ludzkiej potrzebie samorealizacji,

a z drugiej strony – przynależności do drugiego człowieka. Nie zabrakło również ważnego kontekstu roli społecznej kobiet. Bohaterka cały czas musi konfrontować się z oceną innych ludzi i mierzyć się z dylematami, których nie mają jej koledzy z załogi statku kosmicznego. *Proxima* uzmysławia nam, że każdy nasz wybór wiąże się często z koniecznością odpowiedzi na pytania podstawowe: kim jesteśmy i co jest dla nas w życiu najważniejsze. **(Monika Kilian, Kino Paradox)**

Proxima (2019), reż. Alice Winocour

Important Questions

When asked about the best film of 2020, I immediately thought of *Proxima* – a French production directed by Alice Winocour. It tells the story of Sarah (Eva Green), an astronaut who is about to fulfil the dream of a lifetime: to go into space. She is increasingly worried about the fact that this means leaving behind her young daughter. The seemingly simple story of juggling parenthood with a career takes on a great emotional charge thanks to Eva Green's terrific performance.

The film explores the very human needs for fulfilment and for sharing our lives with another person. The social role of women is also important, as the protagonist is constantly judged by others and faces dilemmas her male colleagues simply don't have to consider. *Proxima* shows that every choice we make goes back to the fundamental questions of who we are and what we find truly important. **(Monika Kilian, Paradox Cinema)**

Proxima (2019), dir. Alice Winocour

Proxima (2019), dir. Alice Winocour, photo by Best Film

Kraków

Magdalena Fertacz
WŁADCY

Reżyseria:
Konrad Dworakowski
Duża Scena
www.ludowy.pl

**TEATR
LUDOWY**

TEATR LUDOWY
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA

Kraków

KARCHER

RADIO
KRAKÓW

KRAKÓW

czosdzeci.pl

Malopolska

kraków.pl

dwutygodnik miast
krakow.pl

NPK S.A. w Krakowie

W baśniowym świetle

Charles Dodgson po raz pierwszy opowiedział historię o przygodach Alicji w Krainie Czarów podczas wycieczki łodzią po Tamizie w gorące lipcowe popołudnie 1862 roku. Dziesięcioletniej Alice Pleasance Liddell, córce przyjaciół oxfordzkiego profesora i uczestniczące rejsu, opowieść spodobała się tak bardzo, że poprosiła Dodgsona o jej spisanie. Ten nie dość, że to uczynił, to jeszcze wydał powiastkę drukarnią – w ten sposób jako Lewis Carroll zdobył światowy rozgłos (któż bowiem przynajmniej raz nie czytał tej książki!). Blisko 160 lat później – tym razem w zimowy wieczór w Krakowie – sami podążymy za Białym Królikiem do... Ogrodu Doświadczeń im. Stanisława Lema, gdzie niesamowite doznania wizualne zapewni nam świetlna wystawa plenerowa *Alicja w Krainie Czarów – Ogród Świątek*. Do 28 lutego będziemy mogli wcielić się w tytułową bohaterkę i z jej perspektywy oglądać otoczone multimedialnymi iluminacjami figury świetlne nawiązujące do fabuły jednej z najpiękniejszych opowieści dla dzieci (i czy tylko dla dzieci?). Spotkamy tu Kota z Cheshire, Zwariowanego Kapelusznika, Marcowego Zająca, Królową Kier i wiele innych postaci z Krainy Czarów. Na wystawie znajdziemy też dwuczęściowy labirynt świetlny, 18-metrowy multimedialny tunel, a nawet 16-metrową choinkę z 30 tysiącami multimedialnych punktów LED. A to tylko część atrakcji, dzięki którym przeniesiemy się w bajkowy świat z kart opowieści Lewisa Carrolla. (am)

Fairytale Lights

Charles Dodgson first told the story of Alice's adventures in Wonderland during a boat trip on the Thames on a hot summer's afternoon in 1862. The ten-year-old Alice Pleasance Liddell, daughter of his Oxford colleague, loved the story so much she asked Dodgson to write it. The author did just that, and the novel brought him worldwide acclaim under the penname Lewis Carroll. Almost 160 years later, on a winter's evening in Kraków, we follow the White Rabbit to the Stanisław Lem Garden of Experiences to admire the beautiful outdoor exhibition *Alice in Wonderland – Garden of Lights*. Until 28 February, we'll follow Alice's exploits and admire the illuminated multimedia characters from the novel adored by children and adults alike. We'll meet the Cheshire Cat, the Mad Hatter, the March Hare, the Queen of Hearts and many other characters from Wonderland. The exhibition also features a two-part light maze, an 18-metre-long multimedia tunnel and a 16-metre-tall Christmas tree illuminated with thirty thousand LEDs. And that's just some of the attractions from Lewis Carroll's fairytale world! (am)

Wszystkie fotografie dzięki uprzejmości organizatora. Tłumaczenia cytatów w języku polskim za: Lewis Carroll, *Alicja w Krainie Czarów*, tłum. Antoni Marianowicz, Warszawa 1955.
All photos courtesy of the organiser.

„Alicja nie dziwiła się nawet zbytnio słysząc, jak Królik szepotał do siebie: »O rety, o rety, na pewno się spóźnię«.”
“There was nothing so very remarkable in that; nor did Alice think it so very much out of the way to hear the Rabbit say to itself, ‘Oh dear! Oh dear! I shall be too late!’”

„Nasz podwieczorek trwa wiecznie, tak że nie mamy czasu na zmywanie naczyń”.
“It's always tea-time, and we've no time to wash the things between whiles.”

„Nie przypuszczałam, że koty w ogóle umieją się uśmiechać”.
“I didn't know that cats could grin.”

„Na koniec pan Gąsienica wyjął z ust fajkę i odezwał się słabym, śpiącym głosem: – Kim jesteś?”
“At last the Caterpillar took the hookah out of its mouth, and addressed her in a languid, sleepy voice. ‘Who are you?’ said the Caterpillar.”

Z lotu ptaka

Nadajemy bagaż, przechodzimy przez kontrolę bezpieczeństwa, zapinamy pasy i... lecimy! O ścieżce pasażera, kulisach pracy lotniska i pokładowej etykiecie opowiada Daniel Dziób z Centrum Edukacji Lotniczej Kraków Airport.

Karnet: Dla kogo powstało Centrum Edukacji Lotniczej Kraków Airport? Kto może uczestniczyć w jego zajęciach edukacyjnych?

Daniel Dziób: Mogę śmiało powiedzieć, że Centrum Edukacji Lotniczej jest dla wszystkich: dla dzieci i dla dorosłych. Mamy w swojej ofercie aktywności dla najmłodszych, np. teatryki, ale też zajęcia dla seniorów. Organizujemy również spotkania poświęcone infrastrukturze lotniskowej i lotom pasażerskim, czyli spaceru po Centrum Edukacji Lotniczej, w których udział może wziąć każdy. To propozycja zarówno dla pasjonatów chcących się zapoznać z informacjami na temat działalności lotniska, jak i dla osób, które boją się latania i chcą swoją pierwszą przygodę z nim związaną przeżyć właśnie w naszym porcie.

Daniel Dziób, fot. materiały Centrum Edukacji Lotniczej Kraków Airport

Zgadza się, dla niektórych podróży samolotem może być bardzo stresująca. Jak spacer w Centrum Edukacji Lotniczej pomaga przygotować się do bezpiecznego podróżowania, oswoić przestrzeń lotniska i pokład samolotu?

Podczas takiej wycieczki spacerujemy po pomieszczeniach Centrum Edukacji Lotniczej zaaranżowanych na terminal pasażerski. Odwiedzamy po kolei wszystkie miejsca, przez które później przy odlocie przechodzą pasażerowie: stanowisko informacyjne lotniskowe, punkt odprawy bagażowej, punkt kontroli bezpieczeństwa i bramki wylotowe. Poruszamy wszystkie te kwestie ze ścieżki pasażera, które mogą być problematyczne: ważymy bagaż, sprawdzamy, jak wygląda sizer, czyli koszt do pomiaru wielkości torby podręcznej, drukujemy karty pokładowe i omawiamy zawarte na nich informacje, rozmawiamy o tym, jak przygotować się do kontroli bezpieczeństwa, dlaczego czasem możemy być poddani dodatkowej rewizji. Następnie w sali samolotowej, która ma symulować prawdziwy statek powietrzny, mówimy o wszystkich procedurach na pokładzie, czyli jak znaleźć i zająć miejsce, kiedy powinniśmy zapinąć pasy, a kiedy możemy je rozpiąć, o co chodzi z informacjami na temat bezpieczeństwa przedstawianymi na początku lotu i czy na pewno musimy umieć używać kamizelki ratunkowej. Nasi odwiedzający mogą wszystkiego dotknąć i o wszystko zapytać. Największy stres wywołują godziny wpisane na karcie pokładowej oraz kontrola bezpieczeństwa, czyli co można mieć ze sobą na pokładzie, czego nie wolno zabrać, co się stanie, jak pasażer „zapika”... Wiedza prezentowana przez nas jest uniwersalna, bowiem standardy są takie same na wszystkich lotniskach i choć różnią się one między sobą jako budynki, to wszędzie znajdują się te same elementy i w tej samej kolejności musimy przez nie przejść, tutaj nie ma wyjątków. Jeśli ktoś weźmie udział w naszym spacerze, to później w każdym porcie lotniczym będzie wiedział, czego szukać i gdzie się udać.

Latanie to także przyjemność. Dzieci często marzą o pracy w przestworzach jako piloci i pilotki, stewardzi i stewardesy. Czy podczas spaceru można zapoznać się ze specyfiką tych zawodów?

Oczywiście, opowiadamy o pracy zarówno pilota, jak i stewardesy. Mamy nawet symulator lotów, dzięki któremu odwiedzający mogą spróbować swoich sił za wolantem. Mówimy również o wielu innych zawodach obecnych na lotnisku, czyli o osobach, bez których port lotniczy nie może funkcjonować. O nich rzadko się wspomina, bo wszyscy widzą, że na końcu tej

Fot. materiały Centrum Edukacji Lotniczej Kraków Airport

ścieżki są piloci i załoga pokładowa, a tak naprawdę wzbicie się samolotu w powietrze wymaga zaangażowania całej armii ludzi. Pokazujemy tajniki pracy agentów handlingowych, czyli osób, które zajmują się naszą walizką, od chwili oddania jej w punkcie odprawy bagażowej do momentu, kiedy trafia do luku bagażowego, pracowników służby ochrony lotniska, którzy dbają o nasze bezpieczeństwo, lub marszałka, czyli koordynatora ruchu naziemnego, odpowiedzialnego za ustawianie samolotu na płycie postojowej. A to tylko niektóre przykłady zajęć, z którymi spotykamy się na lotnisku.

Czy dzieci zainteresowane nowoczesnymi technologiami znajdą coś dla siebie w Centrum Edukacji Lotniczej?

Dzięki współpracy z firmą Simprosoft dysponujemy symulatorem rzeczywistości wirtualnej pozwalającym spróbować swoich sił jako wspomniany już marszałek. Odwiedzający ubierają specjalne gogle, biorą do ręki pałeczki, czyli atrybuty marszałka, i po zapoznaniu się z podstawowymi gestami naprowadzają samolot na odpowiednią linię, dają sygnał do zatrzymania się i wyłączenia silników. W przyszłym roku planujemy stworzenie kokpitu, w którym będą dodatkowe stanowiska z symulatorami lotów. Mamy też strefę poświęconą kosmosowi, bo właśnie tam w ciągu najbliższych kilkudziesięciu lat będą zmierzały podróże komercyjne. Możemy skorzystać z symulatora startu rakiety kosmicznej, w którym sprawdzamy, jak wygląda taka procedura wraz z komendami wydawanymi podczas inauguracji lotu.

Podczas spaceru po Centrum Edukacji Lotniczej można zobaczyć ekspozycję prezentującą problematykę gatunków fauny i flory zagrożonych wyginięciem, a także eksponaty z przemytu pochodzące od takich gatunków (m.in. naszyjnik z zębów kota afrykańskiego czy spreparowaną głowę aligatora). Dlaczego edukacja w tym zakresie jest tak ważna?

Nie wszystko, co się nam spodoba podczas pobytu na wakacjach, możemy przywieźć ze sobą do domu. Najlepszym rozwiązaniem w takiej sytuacji jest po prostu zrobienie zdjęcia na pamiątkę. Ważnym dokumentem, który przywołujemy w czasie naszej wycieczki, jest konwencja waszyngtońska zwana CITES, która reguluje międzynarodowy handel dzikimi zwierzętami

Kraków

Kids
in KRAKÓW

kultura
przyjazna
rodzinie

miejsca, gdzie
dzieci się
nie nudzą

atrakcje
Krakowa dla
najmłodszych

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE
INSTYTUCJA KULTURY MIASTA
KRAKOWA

kbf:

www.kidsinkrakow.pl

i roślinami, w tym gatunkami zagrożonymi wyginięciem i produktami pochodnymi. Kiedy zwiększyła się mobilność wśród ludzi, m.in. dzięki upowszechnieniu się lotów międzynarodowych, to wiele osób z chęcią przewiozłoby jako pamiątkę z podróży róg nosorożca albo kieł słonia – łatwo sobie wyobrazić, jak mogłoby się to skończyć dla zwierząt. Właśnie dlatego zależy nam na budowaniu świadomości, że przy próbie przetransportowania niedozwolonego przedmiotu można po pierwsze go stracić, a po drugie zapłacić wysoką grzywnę lub nawet zostać skazanym na karę pozbawienia wolności, bo takie są regulacje prawne. Wszystkie informacje w tym zakresie można odszukać na stronach portów lotniczych lub skonsultować się bezpośrednio z naszym centrum – chętnie udzielimy odpowiedzi na każde pytanie.

To nie jest jedyny ważny wątek poruszany podczas spaceru. W jaki sposób Centrum Edukacji Lotniczej zachęca do świadomego podróżowania?

Dbamy również o świadomość ekologiczną, pokazujemy przykłady dobrych rozwiązań, np. zastępowanie

plastiku rzeczami przyjaznymi środowisku. Nawet na pokładach samolotów coraz częściej pojawiają się ekologiczne naczynia, które po zjedzeniu podawanej na nich kanapki również można skonsumować. Staramy się przemycać wiedzę, że mamy jedną planetę i musimy o nią dbać. Robimy też coś, czego w zasadzie nie ma w żadnym innym miejscu, czyli pokazujemy w postaci puzzli lub prezentacji etykiety na pokładzie samolotu. Podróże lotnicze stały się coraz bardziej popularne, przez co obserwujemy różne zachowania. Dlatego właśnie opowiadamy o tym, jak postępować podczas lotu, żeby nam było wygodnie, ale też żebyśmy nie byli uciążliwi dla innych pasażerów.

Dlaczego to właśnie pingwin stał się symbolem Centrum Edukacji Lotniczej?

To bardzo proste: pingwin jest nietotem, a my będziemy tak długo uczyć wszystkich latania, aż nasz pingwin sam będzie mógł odlecieć, wzbić się w przestworza. Czyli będziemy uczyć cały czas!

Rozmawiała Anna Mazur

Fot. materiały Centrum Edukacji Lotniczej Kraków Airport

BUKOVINA
RESORT

Partner
dla Krakowa

Dla ducha, zdrowia i urody

28 składników mineralnych
z głębokości 2400 m

BUKOVINA Resort to kompleks wielu atrakcji i udogodnień na terenie Bukowiny Tatrzańskiej. To idealne miejsce do odwiedzenia podczas pobytu w górach. Każdy gość może korzystać ze wszystkich usług: jednego z najnowocześniejszego w Europie kompleksu basenów geotermalnych - Term BUKOVINA, Hotelu BUKOVINA – przyjaznego dzieciom, Hotelu HARNAS – przyjaznego dorosłym; oraz z Wellness BUKOVINA – miejsca relaksu i odnowy.

TERMY
BUKOVINA

BUKOVINA
HOTEL

HARNAS
niezwykły hotel

Mikołajkowo-szopkowa gra rodzinna

Na początku grudnia w obrębie Starego Miasta stanęło prawie 40 krakowskich szopek, które znów wprowadzają nas w świąteczny nastrój. Ich smukłe sylwetki wzorowane na znanych zabytkach miasta w niezwykle sposób łączą kanon z nieograniczoną wyobraźnią konstruktorów, a scena Bożego Narodzenia obudowana jest w nich wątkami z legend oraz wydarzeń historycznych.

1 Zapraszamy na odnowiony niedawno plac św. Ducha. Przyjrzyj się wystawionej tam szopce autorstwa Marzeny Dłużniewskiej. Jedną z postaci umieszczonych w szopce to słynny polski dramaturg, poeta, malarz, grafik i architekt. Szopka upamiętnia 150. rocznicę urodzin tego artysty. Czy potrafisz podać jego imię i nazwisko, a także odnaleźć go wśród licznych figurek?

S

W

2 Idąc Plantami, kieruj się w stronę Wawelu. Zatrzymaj się przy zbiegu ulic Siennej i św. Krzyża. Znajdź tam szopkę Rafała Bulandy. Zobacz, kto towarzyszy tu Panu Twardowskiemu. Czy umiesz narysować tę postać?

3

Podejdź teraz na plac Mariacki. W prezentowanej tu szopce Kryspin Wolny umieścił flagi polskie z datami jubileuszu odzyskania wymarzonej przez Polskę niepodległości. Przepisz te daty.

— — J — O — — K
— — K — — — — L — — I
H E J — — — — I — — A

4 Znajdź Księgarnię Muzyczną Kurant (Rynek Główny 36) i przyjrzyj się dokładnie postaciom umieszczonym w znajdującej się tam szopce. Czy rozpoznajesz je?

5

W witrynie sklepu Wawel (Rynek Główny 33) znajduje się szopka zrobiona przez Staszka Radwana. Chłopiec wykorzystał w niej przede wszystkim cztery kolory. Otocz je kółkiem.

6

Cofnij się na plac Szczepański - tam zachwyca szopka wykonana przez rodzinę Markowskich. Spróbuj znaleźć w niej poniższe elementy.

7

Wróć teraz na Rynek Główny pod Wieżę Ratuszową. Znajduje się tam piękna szopka Andrzeja Malika. Zaznacz te elementy, które w niej dostrzegłeś/dostrzegłaś:

☐ Smok Wawelski	☐ wieże kościoła Mariackiego
☐ dowolna roślina	☐ Gwiazda Betlejemską

8

Przespaceruj się wokół Plant w poszukiwaniu szopek, których jeszcze nie widziałeś. Która z nich podoba ci się najbardziej? Sprawdź na naklejce, kim jest jej autor. Uzupełnij poniższe informacje.

MIEJSCE: _____

AUTOR: _____

DATA POWSTANIA: _____

W odszukaniu szopek pomogą ci mapa i spacerownik „Wokół Szopki”, które znajdziesz w punktach InfoKraków oraz w formie PDF do pobrania na stronie www.wokolszopki.pl.

Szopka może być nazywana „krakowską”, jeśli przedstawiona w niej scena Bożego Narodzenia jest otoczona elementami inspirowanymi architekturą Krakowa. W pracach lokalnych szopkarzy odnajdziemy elementy kościoła Mariackiego, Sukiennic, zamku królewskiego na Wawelu, katedry wawelskiej, Bramy Floriańskiej, Barbakanu, podgórskiego kościoła św. Józefa i wielu innych budynków kojarzonych z grodem Kraką!

ORGANIZATORZY:

Kraków

kbf:

PATRONAT HONOROWY:

MECENAS KBF:

WSPÓŁPRACA:

Jak dawniej świętowano

Święty mikołaj zamknięty w areszcie, uciekająca w popłochu mężatka z chusteczką przy oczach i wygłodniali tancerze..., czyli o świątecznym i karnawałowym pejzażu dawnego Krakowa.

Krakowskie anegdoty z przełomu XIX i XX wieku nie przestają bawić, zachwycać i uczyć o lokalnym dziedzictwie. Odtworzenie świąteczno-karnawałowego krajobrazu miasta odkrywa przed nami zwyczajnie zapomniane, nieistniejące, a czasem dla nas, współczesnych – nieoczywiste.

Śnięty mikołaj

Widok mikołaja w dniu św. Mikołaja jest dzisiaj normą. Choć tradycja rozdawania w tym czasie prezentów sięga jeszcze XV wieku, to wędrując po ulicach dawnego Krakowa, na próżno byłoby szukać śmiałka ubranego w czerwony kostium i długą czapkę z białym pomponem. Oryginalny strój tej postaci pochodzi bowiem z ikonograficznych przedstawień św. Mikołaja z Miry: siwa broda, pastorał, biskupia mitra oraz długa, pończaczana szata. Takie szaty przywdziewali kościelni, aby w towarzystwie innego zakrystiana, także w przebraniu, odwiedzić rodziny z dziećmi w ich domowym zaciszu. Po odmówionym przez

pociechy pacierzu „święty” obdarowywał je złoconymi jabłkami, orzechami i piernikami, przyjmując przy tym na boku niewielkie honorarium. Po jakimś czasie kościelną tradycję upodobały sobie krakowskie pijaczyny, dostrzegając w niej okazję na zastrzyk gotówki. Dlatego po krakowskich domach nieraz tułał się śnięty święty w towarzystwie podchmielonego Aniołka, którzy zazwyczaj kończyli swój obchód w areszcie.

Sady i szopki

Jeszcze w XIX wieku celebrowanie Bożego Narodzenia nie przebiegało z rozmachem, do którego jesteśmy dziś przyzwyczajeni. W „Czasie” z 1852 roku czytamy: „Przed świętami Bożego Narodzenia mniej było przygotowań niż przed Wielkanocą, nawet targ świąteczny przedstawiał się skromnie; kilka stołów zastawionych papierowymi szopkami i takimiż lalkami lub złoconymi jabłkami na sosnowej gałęzi”. Skromniej prezentowały się także dzisiejsze choinki, dawniej będące po prostu małymi świerkami lub jodłami (lub ich czubkami), które nazywano podłaznikami lub sadami. Drzewko podwieszano u powały i ozdabiano jabłkami, orzechami i piernikami, a także stoczkami – cienkimi świeczkami. Pod pięknie przystrojoną podłazniczką próżno jednak szukać prezentów (Mikołaj odwiedzał domy bowiem tylko raz, w dniu swojego święta) – miała ona przynieść domownikom pomyślność, dobrobyt, zdrowie oraz miłość.

Opowiadając o krakowskich zwyczajach bożonarodzeniowych, nie sposób pominąć pięknej tradycji szopkarstwa. Wywodzi się ono z jasełek, które organizowano w okresie świątecznym jeszcze na początku XVIII wieku. Te jednak wedle ówczesnych biskupów stawały się coraz bardziej

Uczestnicy handlu ulicznego z szopką krakowską, 1933, Narodowe Archiwum Cyfrowe

świeckie i rubaszne, co ostatecznie doprowadziło do ich zakazania. Gest ten skłonił kołędników do spacerowania po krakowskich domach z szopką zwaną betlejemką. Na początku były to dość mało finezyjne konstrukcje ze słomy, lecz wkrótce ewoluowały do znanego nam dziś wizerunku kolorowej szopki krakowskiej, bogato czerpiącej z motywów zabytkowej architektury Krakowa. (O Konkursie Szopek Krakowskich i towarzyszącej mu wystawie piszemy na s. 41).

Migdałowy król

Dla krakowian rozleniwionych świątecznym leniuchowaniem i jedzeniem (więcej o dawnych wigilijnych potrawach i stołach znajdziecie na s. 68) zaczynał się następnie czas karnawału, który nigdy nie przechodził im (i to dostownie!) koło nosa. Symbolem rozpoczynającego go święta Trzech Króli był bowiem unoszący się w mieście zapach kadzidła. Jak donosił na początku stycznia 1887 roku krakowski „Czas”: „Po struclach, po choinkach, wystawionych na sprzedaż w Rynku krakowskim, przyszła pora na złoto, kadzidło i miętę. Z artykułami temi ustawił się cały szereg przekupniów

obok kościoła Najśw. Panny Maryi”. Oprócz palenia kadzideł tradycją stało się wówczas zapisywanie kradą na drzwiach liter K+M+B – ten zwyczaj został z nami do dziś.

Pierwsze karnawałowe bale odbywały się jeszcze w tę samą noc – 6 stycznia, a związany był z nią kulinarny obyczaj wyboru króla migdałowego, przejęty z XVIII-wiecznej tradycji francuskiej i angielskiej. Na czym polegał? Oddajmy głos Marii Estreicherównie, która w książce *Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-1863* pisała: „Podawano więc tort lub pączki z jednym migdałem, umieszczonym w cieście; kto go znalazł, otrzymywał tytuł królewski, dobierając sobie kogoś do pary i rozdając dworskie tytuły innym uczestnikom zabawy”. Zabawa sprzyjała także wróżbom, w szczególności matrymonialnym. W myśl ówczesnego powiedzenia: „Która dostała migdała, dostanie i Michała” – panna, której przypadł migdał, miała szybko stanąć na ślubnym kobiercu.

Karnawałowe szaleństwo

Choć sam sylwester nie był celebrowany tak hucznie jak dzisiaj

Kwestarze w strojach Świętego Mikołaja z Miry, 1936, Narodowe Archiwum Cyfrowe

Zwiedzaj Małopolskę
z aplikacją mobilną
Traseo. Szlaki, trasy, mapy

Wyszukuj trasy i korzystaj
z map offline

ANDROID APP ON
Google play

Available on the
App Store

Zobacz pełną listę map na:
traseo.pl/mapy-turystyczne

Uczestniczki Balu Prasy w Krakowie, 1926, Narodowe Archiwum Cyfrowe

(uważano go za zwyczaj zapożyczony, niepolski), podczas karnawału zabawa toczyła się na całego. Okres składający się z towarzyskich spędów i wykwinnych balów był wybawieniem dla pragnących rozrywki krakowian. Warto zacytować Zofię Ordyńską, która w artykule na łamach „Ilustrowanego Kuriera Codziennego” stwierdziła, że „Kraków w okresie karnawału (...) po prostu szalał”. I szaleli wszyscy, choć nie zawsze w duchu egalitaryzmu...

Karnawałowe salony tworzyły głównie rodziny arystokracji i bogatego ziemiaństwa: Wodziczcy, Potoccy, Tarnowscy, Pustowsy. Uczestnictwo w balach karnawałowych organizowanych w Pałacu Pod Baranami czy Pałacu Pod Krzysztofory świadczyło o niepośledniej pozycji ich gości w towarzystwie. Na salonach brylowała inteligencja, artyści, wyżsi urzędnicy czy znani dziennikarze – bawiąc się w ich kręgu, trzeba było pozostać bardzo wyczulonym na najmniejszy możliwy nietakt. *Faux pas* oznaczało bowiem towarzyskie wykluczenie. Taka historia spotkała pewną młodą mężatkę, która podczas balu w Pałacu Pod Baranami ośmieliła się założyć nogę na nogę na tyle wysoko, że można było ujrzeć kawałek jej białej pończoszki nad atłasowym pantofelkiem! Na to zgorszenie zareagowała pani Potocka, gospodyni przyjęcia, która wedle relacji satyryczki Magdaleny Samozwaniec „powstała z fotela, drobnym kroczkiem przeszła cały salon i bez słowa zaciągnęła fatdy sukni owej damy na tę nieprzy-

zwoitą część jej ciała”. Zawstydzona biedaczka wybiegła ze łzami w oczach z salonu, w którym, rzecz jasna, już nigdy więcej nie mogła się pojawić...

Tańcem na salony

Na najlepsze salony wstęp mieli tylko ci o odpowiedniej pozycji społecznej, był jednak pewien sposób pozwalający obejść tę zasadę. Otóż bale, rauty i przyjęcia były zdominowane przez płęć żeńską – ponoć na 20 panien przypadało zaledwie dwóch kawalerów! Aby zaradzić deficytowi młodych mężczyzn, zapraszano także określonych ludzi spoza środowiska: mistrzów *savoir-vivre'u* oraz... tancerzy. Jak wspomina Estreicherówna, „taki młodzieniec nie potrzebował nic umieć prócz mazura, kadryla i polki. Na balu nic nie jadł i nie pił prócz orszady, by mu nie było ciężko tańczyć. Ale po kilku latach stawał się inwalidą balowym, zaczynał dawać rady nowicjuszom i tak przechodził do pierwszej kategorii”. Odrobina poczucia rytmu i już jesteście na salonach!

Modne były bale tematyczne organizowane przez konkretne środowiska: akademików, dziennikarzy, medyków. Co ciekawe, nawet i w tych dochodziło do wewnętrznych wykluczeń – na balu rolników obowiązywał frak, co dyskwalifikowało wielu uboższych przedstawicieli tego kręgu. Popularnością cieszyły się również bale kostiumowe, tak jak głośny bal w duchu epoki Ludwika XVI zorganizowany przez rodzinę Potockich w pałacu na rogu Brackiej i Rynku Głównego. Podobno najlepiej na przyjęciu zaprezentował się Wojciech Kossak wraz ze swoją żoną, występujący w autentycznych mundurach z tego okresu pochodzących z prywatnych zbiorów. Po zakończonym balu całe towarzystwo wybrało się na mszę do kościoła Mariackiego, budząc niemałą sensację.

Świąteczne tradycje dawnego Krakowa przypominają o dziedzictwie i kulturowym bogactwie przestrzeni, w której poruszamy się na co dzień. I pokazują, że w ciągu wieków nie zmieniło się tak wiele. Przecież karnawałowe szaleństwa XIX-wiecznego Krakowa przypominają dzisiejszy *clubbing* bądź organizowane w mieście festiwale, których specyficzna atmosfera zabawy nierzadko poluzowuje gorset codziennych norm. (wz)

Tekst powstał w oparciu o książki: *Życie towarzyskie i obyczajowe Krakowa w latach 1848-1863* Marii Estreicherówny, *Salony krakowskie* Anny Gabryś oraz *Dawne zwyczaje krakowskie* Ambrożego Grabowskiego.

WODOCIĄGI
Miasta Krakowa

W KRAKOWIE
DOBRA WODA
prosto z kranu

wodociagi.krakow.pl

Dawno temu w Wigilię...

O karpia z cebulą w mleku, korzennych przyprawach, a także zapomnianych bożonarodzeniowych potrawach rozmawiamy z Maciejem Nowickim, szefem kuchni Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie.

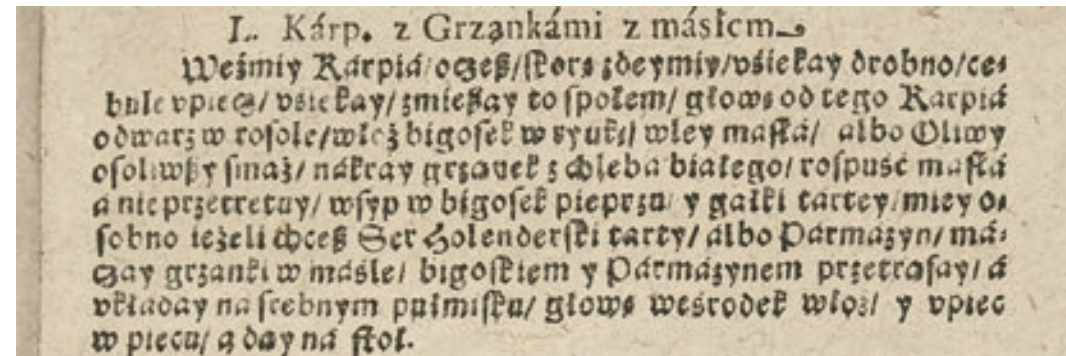
Karnet: Jakie potrawy trafiały na wigilijny stół w XVIII wieku?

Maciej Nowicki: To się zmieniało. Dziś mamy te dania ustandaryzowane, ale kiedyś między tym, co trafiało na stoły wigilijne zamożnej części społeczeństwa, a tym, co jadły jego ubogie warstwy, rozciągała się przystoiowa przepaść. Nie wszystkich w XVIII wieku było stać np. na ryby słodkowodne, a to one grały pierwsze skrzypce w wigilijną noc. Duże znaczenie miał też region kulturowy Polski. Obecnie wyróżnia się około 20-30 bardzo znanych dań wigilijnych, natomiast dawniej wyglądało to zupełnie

inaczej. Przykładowo dla przeciętnego zjadacza chleba z terenu dzisiejszego województwa zachodniopomorskiego czy kujawsko-pomorskiego tradycyjna śląska moczka [zupa piernikowa z bakaliami – przyp. red.] to było coś niewyobrażalnego. Na wigilijnym stole na pewno znajdowały się mak oraz kutia. Był też karp – albo pieczony, albo w galarecie. Biedota jadła karpia gotowanego w mleku z cebulą. W bogatszej wersji tego karpia do mleka i cebuli dodawano jeszcze goździki – i to jest wciąż bardzo popularne danie w niektórych rejonach naszego kraju. Pierogi weszły do kanonu wigilijnych dań dopiero w XIX wieku, tak samo susz. Tak jak wspominałem, dania wigilijne bardzo się zmieniały na przestrzeni wieków. Jeżeli porównalibyśmy to, co w obecnych czasach stawiamy na stole, i liczbę tych dań, z tym, co było wtedy, znaleźlibyśmy bardzo mało cech wspólnych.

A co jest typowe dla Małopolski?

W wielu częściach naszego kraju kompletnie nie jest kojarzony małopolski barszcz z kiszonych buraków. A ta tradycja w okolicach Krakowa jest cały czas podtrzymywana. Czerwony barszcz z kiszonych buraków z dodatkiem czosnku i majeranku jest kwaśny. Osoby, które jeszcze pamiętają dawne tradycyjne wigilie w Ma-

Fragment *Compendium ferculorum*, albo zebranie potraw Stanisława Czerneckiego, Biblioteka Narodowa, POLONA.PL, domena publiczna

łopolsce, mówią, że zjedzenie takiego barszczu było w zasadzie karą, ponieważ był tak kwaśny.

Co w kwestii napojów i stodyczy?

Napoje przygotowywano na bazie suszonych śliwek, często wędzonych, i jabłek, czyli tego, co było na podorędziu, co każdy miał dostępne i co konserwowało się na jesień. Ze stodyczy na pewno nie brakowało kołaczy. Były też tłuczeńce ze śliwkami [rodzaj ciasteczek – przyp. red.] czy migdały tłuczone z mlekiem i cukrem – i to są zapomniane potrawy. W Polsce współcześnie nie ma regionu, gdzie się je kulturuje. Migdał jest kojarzony bardziej z marcepanem, natomiast w kulturze i świadomości Polaków to danie zostało zupełnie wyparte. I takich potraw i produktów jest naprawdę całkiem sporo. Zapomnieliśmy np. o pasternaku. A siemię lniane? Kiedyś jadano zupełną, którą nazywało się siemieniatką, przygotowywaną właśnie na bazie siemienia lnianego.

Dlaczego pewne potrawy odchodzą w niepamięć?

Kuchnia wbrew pozorom nie jest czymś statycznym w świadomości ludzkiej. Przepis zmienia się w zasadzie cały czas. Mamy w historii naszych kulinariów ledwie garstkę takich, których składniki, proces obróbki, anturaż i czas, kiedy się je przygotowywało, nie zmieniły się od czterech wieków. Pamiętajmy też o modach kulinarnych. Zawsze byliśmy pod wpływem państw ościennych. W zasadzie gdybyśmy się mieli doszukiwać się typowo polskich dań bożonarodzeniowych, to ich tak naprawdę nie ma. Jedyną rzeczą niezmienną w naszej tradycji – i tym, co nas wyróżnia w skali świata – jest obrzęd, kulturowanie dwunastu dań. Była moda na francuszczyznę, na potrawy bardzo pikantne, wyraziste, słodko-kwaśne. Dawniej kapustę kiszoną doprawiano miodem i cynamonem, więc miała bardzo charakterystyczny smak. Poza tym na początku XIX wieku, a nawet troszeczkę wcześniej, nastąpiła „demokratyzacja” jedzenia – kobiety jako gospodynie i panie domu zaczynały pisać pierwsze

książki i poradniki kucharskie, czyli fach mistrza kuchni nie był już wiedzą tajemną. Na to nakładają się nowinki techniczne i wynalazek kuchni angielskiej [murowanej z cegieł lub kafli z paleniskiem krytym jednolitą blachą – przyp. red.]. W połowie XIX wieku 99% osób gotujących w domu nie miało pojęcia, jak gotować na kuchni angielskiej, bo cały czas używano żywego ognia. To też rzutowało na to, co i jak się przygotowywało.

A z jakiej książki kucharskiej najczęściej korzystali nasi przodkowie?

Powiem o pozycji, która była w polskiej historii bardzo często publikowana i wznawiana, czyli *Compendium ferculorum*, albo zebranie potraw Stanisława Czerneckiego wydanej pod koniec XVII wieku w Krakowie. Dla osób gotujących był to absolutny *must have* przez następne dwa wieki, później niestety została zapomniana.

Na koniec zapytam o kuchnię dworską. Jakie smaki tam królowały?

Najzamożniejszych było stać na produkty, o których znaczna część społeczeństwa nawet nie słyszała. Kuchnia końca XVII wieku i później XVIII wieku w tej warstwie społecznej była kuchnią luksusową, pełną cynamonu, imbiru, goździków, pieprzu czy szafranu. Przyprawy korzenne były w zasadzie wyznacznikami bogactwa. Dzisiaj jeżeli ktoś ma więcej pieniędzy, kupuje sobie katamaran, a kiedyś król Jan III Sobieski czy hetman Sieniawski nabywali właśnie przyprawy korzenne.

Rozmawiała Izabela Osiadły

Uczta u Radziwiłła, Aleksander Orłowski (1777-1832), Muzeum Narodowe w Warszawie, domena publiczna

Maciej Nowicki – szef kuchni Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie, pasjonat kuchni polskiej i historii. Współtworzy muzealny program *Ogród, kuchnia, stół*, którego celem jest propagowanie kultury polskiego stołu wśród dzieci i młodzieży. www.wilanow-palac.pl

Święta na słodko

O miodzie żurawinowym, tarcie gruszkowej, łazankach z makiem i dinozaurach na bożonarodzeniowej choince rozmawiamy z twórcami bloga kulinarnego Panipanidomu.pl.

Karnet: Zima tuż-tuż. Co znajdziemy w waszej kuchni podczas najchłodniejszych miesięcy w roku?

Panipanidomu.pl: Kuchnia w tym czasie charakteryzuje się pełną paletą rozgrzewających przypraw, z których niestety rzadko korzystamy w cieplejszych okresach. Mowa tutaj o imbirze, goździkach, cynamonie czy anyżu. Z drugiej strony mamy pełny zestaw cytrusów, których smak w okresie zimowym jest najlepszy: pomarańcze, mandarynki oraz cytryny doskonale komponujące się z przyprawami korzennymi. Oprócz przypraw korzennych i cytrusów w okresie zimowym uwielbiamy wzbogacić nasze dania poprzez dodanie do nich chili i kurkumy. Te przyprawy – stosowane z umiarem – potrafią podnieść smak niejednej potrawy. W czasie świąt Bożego Narodzenia, które traktujemy jako kompletnie inny koszyk kulinarny, nasza kuchnia

tętni zapachami kapusty, maku, samodzielnie zebranych i ususzonych grzybów, a także ryb – w szczególności karpia. W zimie często sięgamy również po miód. Naszymi ostatnimi odkryciami są miód żurawinowy oraz miód malinowy powstałe dzięki temu, że pszczołarze wywożą ule na pola upraw żurawiny bądź malin, by pszczoły zebrały tam nektar.

Czy jest potrawa, która szczególnie kojarzy się wam z mroźnymi wieczorami spędzonymi w domowym zaciszu?

Nie mamy żadnej ulubionej, która kojarzy się ze świętami, natomiast jest kilka, które uwielbiamy w mroźne dni i wracamy do nich głównie na przetomie jesieni i zimy, kiedy szybko zapada noc. Numerem jeden są na pewno pieczone paszteciki z kapustą i grzybami, które podajemy zawsze na ciepło. Taka przekąska rozchodzi się niesłychanie szybko. Następnie typujemy fasolkę po bretońsku, a zwieńczeniem listy będzie chili con carne. Fasolkę i chili con carne można w prosty sposób przygotować w dowolnym okresie roku, my skłaniamy się ku nim właśnie wtedy, gdy na zewnątrz robi się chłodno. W mroźne wieczory nie może zabraknąć również pozycji słodkich. Do takich zaliczamy nasze zeszłoroczne odkrycie: tartę gruszkową. Cudownie kremowa na kruchym spodzie w połączeniu z kubkiem gorącej herbaty smakuje idealnie. Kolejnym słodkim przysmakiem są waniliowe rogaliki, jak również zwykła

Fot. dzięki uprzejmości Panipanidomu.pl

szarlotka, widniejąca u nas na blogu jako *Szarlotka babci Marysi*. Przepisy na te słodkości można znaleźć, odwiedzając naszą stronę panipanidomu.pl.

A co z napojami?

Nie wyobrażamy sobie okresu jesienno-zimowego bez rozgrzewającej herbaty łączącej w sobie cytrusy oraz przyprawy korzenne. Można do niej dodać również miód. Całość smakuje rewelacyjnie i cudownie rozgrzewa. Chłodne wieczory ośladza nam czekolada na gorąco, którą uwielbiamy z piankami *marshmallow* bądź z bitą śmietaną. Nie jest to, niestety, opcja niskokaloryczna. Zimą uwielbiamy zapach i smak grzanego wina z goździkami i pomarańczą – najchętniej sięgamy po nie w okresie bożonarodzeniowym. Z kolei w Wigilię nie może zabraknąć kompotu z suszonych owoców, który bez względu na ugotowaną ilość strasznie szybko się kończy.

Jak wyglądają wasze kulinarne przygotowania do Wigilii?

Czas Bożego Narodzenia to dla nas szczególny okres. Już z początkiem grudnia planujemy, co znajdzie się na wigilijnym stole. Robimy szczegółową listę potrzebnych produktów i pomalutku zaczynamy robić zakupy w naszych sprawdzonych miejscach. Wtedy też testujemy nowe przepisy, tak aby odpowiednio wcześniej zdążyć z ich publikacją przed świętami. W tym czasie ustalamy też, za jaką potrawę odpowiedzialny

jest każdy członek rodziny. Oczywiście na naszym stole pojawiają się również potrawy przyrządzane wspólnie. Dla ich przygotowania spotykamy się kilka dni wcześniej. Mowa tu o lepieniu uszek i pierogów, a wszystko okraszone rozmową i śmiechem. Dla nas święta Bożego Narodzenia to czas spokoju, radości, odpoczynku i celebrowania kuchni.

Jakich dań nie powinno zabraknąć na wigilijnym stole zwłaszcza w Krakowie?

Stół, do którego zasiadamy w Wigilię, to połączenie smaków z naszych domów rodzinnych. Dzięki temu powstała całkiem smaczna mieszanka potraw z miast, z których pochodzimy, czyli Krakowa i Mielca. Kolację wigilijną rozpoczynamy barszczem czerwonym z uszkami. Potem na stole pojawiają się kolejno: kapusta z grochem, pierogi z kapustą na słodko, pierogi z suszoną śliwką, gotówki z grzybami, kasza gryczana, karp smażony, łazanki z makiem, strudel, kutia oraz kompot z suszu w nieograniczonych ilościach. Z potraw występujących rzadziej – karp po żydowsku czy pierogi z kapustą kiszoną.

Czy własnoręcznie przygotowujecie wystrój stołu wigilijnego?

To zadanie Marty – tytułowej Pani Domu. Wraz z zakupami spożywczymi już na początku grudnia planuje, jak ma wyglądać wystrój stołu w Boże Narodzenie. Często wykorzystuje dekoracje przygotowane z dziećmi, np. szyszki malowane na złoto, łańcuchy, stroiki. Nie może zabraknąć gałązek jodły oraz jemiół. Dopełnieniem wystroju są oczywiście świeczki. Dekoracje muszą być klimatyczne i powinny potęgować świąteczny klimat. Muszą również pasować do podkładek/desk ustawionych na stole, na których wyładują gorące półmiski z potrawami wigilijnymi. Natomiast uważamy, że sam stół to nie wszystko. Należy zadbać również o choinkę i jej piękne przyozdobienie. Nasza choinka jest kolorowa. Do ozdabiania wykorzystujemy ręcznie tworzone

Fot. dzięki uprzejmości Panipanidomu.pl

Fot. dzięki uprzejmości Panipanidomu.pl

Gościnna Chata

Regional restaurant of Małopolska cuisine
Restauracja regionalna kuchni małopolskiej

KRAKÓW, UL. SŁAWKOWSKA 10

OPEN 12am-11pm EVERYDAY
OTWARTE 12:00-23:00 CODZIENNIE

LUNCHE, OBIADY, KOLACJE

+48 12 423 76 76, +48 505 956 652

facebook.com/Gościnnachata www.goscinnachata.com kontakt@goscinnachata.com

ozdoby, szydełkowe gwiazdki, papierowe zwierzątka. Wieszamy również bombki choinkowe o różnych kształtach. U nas, ponieważ mamy dzieci, są to zwierzęta lub dinozaury. Uwielbiamy wspólnie ubierać świąteczne drzewko, nieźle się przy tym bawimy, angażując przy okazji najmłodszą część rodziny. Dzięki temu tworzymy piękne wspomnienia. Zwieńczeniem wspaniałego drzewka jest w naszym przypadku gwiazda umieszczona na jego szczycie.

Jakie danie polecilibyście naszym czytelnikom i dla czego akurat to?

Nawiązując do tradycji karpia w panierce, na kolację wigilijną dla jego miłośników polecilibyśmy alternatywną wersję bez panierki, gdzie karp po doprowadzeniu solą jest smażony na maśle. Sami kiedyś uwielbialiśmy karpia w panierce, teraz nie wyobrażamy sobie świąt bez jego odchudzonej wersji. Natomiast na ostudzenie chłodnych wieczornych dni polecamy ciasteczka z kleiku ryżowego, które są bezglutenowe i sprawdzają się jako przysmak zarówno dla dorosłych, jak i dzieci.

Jak możemy je przygotować?

Ciasteczka z kleiku ryżowego przygotujemy z kilku składników:

- 1 opakowanie bezsmakowego kleiku ryżowego
- 1 kostka margaryny
- ¾ szklanki cukru
- 2 jajka

1 łyżeczka proszku do pieczenia
mąka tortowa do podsypywania (mąka ryżowa dla bezglutenowców)

Wszystkie składniki (kleik ryżowy, margaryna, cukier, jajka i proszek do pieczenia) zmieszaj razem i zarób na ciasto. W trakcie delikatnie podsypuj je mąką (tortową lub ryżową), tak aby ciasto się nie kleiło do rąk. Gdy ciasto osiągnie odpowiednią konsystencję, rozwałkuj jego część na ok. 2-4 mm placki, z których wycinaj ciasteczka. Do wycinania użyj ozdobnych foremek świątecznych w celu uzyskania pięknego efektu świątecznych wypieków. Piecz w 180°C, aż do uzyskania lekko złotego koloru. Po wyciągnięciu odstaw do ostygnięcia – ciepłe są zbyt miękkie i nie nadają się jeszcze do jedzenia. Muszą ostygnąć, aby stały się przepysznie kruche.

Rozmawiała Izabela Osiadły

Blog panipanidomu.pl powstał z miłości do gotowania i dzielenia się z innymi sprawdzonymi przepisami. Obecnie rozszerza swój zakres, dlatego już wkrótce na stronie będzie można znaleźć informacje „okołodomowe” – np. jak urządzić kuchnię – czy recenzje lokali.
www.panipanidomu.pl
www.facebook.com/panipanidomu

Fot. dzięki uprzejmości Panipanidomu.pl

Informacje turystyczne

Information for Tourists

TELEFONY ALARMOWE I INFORMACYJNE EMERGENCY AND INFORMATION LINES

NUMER ALARMOWY / EMERGENCY SERVICES	112
POGOTOWIE RATUNKOWE / AMBULANCE SERVICE	999
POLICJA / NATIONAL POLICE	997
STRAŻ POŻARNA / FIRE BRIGADE	998
STRAŻ MIEJSKA / MUNICIPAL POLICE	986
INFORMACJA MEDYCZNA / MEDICAL INFORMATION LINE	12 661 22 40
MPK / KRAKÓW BUSES AND TRAMS	12 191 50
PKP INTERCITY / INTERCITY TRAINS	703 200 200
dla sieci zagranicznych / non-Polish numbers	+48 22 391 97 57
DWORZEC MDA / MDA COACH STATION	703 403 030
MIĘDZYNARODOWY PORT LOTNICZY KRAKÓW-BALICE	12 295 58 00
INTERNATIONAL AIRPORT KRAKÓW-BALICE	801 055 000
(całodobowa informacja lotniskowa / 24h airport information)	

SIEĆ INFORMACJI MIEJSKIEJ TOURIST INFORMATION NETWORK

www.infokrakow.pl

24.12 » 9.00-14.00 / 9am-2pm
25, 26.12, 1.01 » nieczynne /
 closed

PAWILON WYSPIAŃSKIEGO WYSPIAŃSKI PAVILION

pl. Wszystkich Świętych 2
 tel. 12 354 27 23 | pn.-nd. 9.00-17.00
 Mon-Sun 9am-5pm

UL. ŚW. JANA 2

tel. 12 354 27 25 | pn.-nd. 9.00-19.00
 Mon-Sun 9am-7pm

SUKIENNICE / CLOTH HALL

tel. 12 354 27 16 | pn.-nd. 9.00-17.00
 Mon-Sun 9am-5pm

UL. SZPITALNA 25

tel. 12 354 27 20 | pn.-nd. 9.00-17.00
 Mon-Sun 9am-5pm

POWIŚLE 11

ul. Powiśle 11 | tel. 12 354 27 10
 pn.-nd. 9.00-17.00 / Mon-Sun 9am-5pm

UL. JÓZEFA 7

tel. 12 354 27 28 | pn.-nd. 9.00-17.00
 Mon-Sun 9am-5pm

ZGODY 7

os. Zgody 7/11 | tel. 12 354 27 14
 pn.-nd. 10.00-19.00 / Mon-Sun
 10am-7pm

CENTRUM KONGRESOWE ICE KRAKÓW ICE KRAKÓW CONGRESS CENTRE

ul. Konopnickiej 17 | tel. 12 354 27 38
 szczegółowe informacje o godzinach
 otwarcia: www.icekrakow.pl
 detailed information about opening
 hours: www.icekrakow.com

SANKTUARIA I KOŚCIOŁY SANCTUARIES AND CHURCHES

SANKTUARIUM BOŻEGO MIŁOSIERDZIA SANCTUARY OF DIVINE MERCY

www.milosierdzie.pl

ul. Siostry Faustyny 3 | punkt informacyj-
 ny: tel. 12 252 33 11, 12 252 33 33

» Msze św.: pn.-sb. 9.00, 10.30, 12.00,
 15.20, 18.00, nd. i święta 9.00, 10.30,
 12.00, 13.30, 15.20, 18.00

information desk: phone

+48 12 252 33 11, +48 12 252 33 33

» Holy Masses: Mon-Sat 9am,
 10:30am, noon, 3:20pm, 6pm, Sun and
 holidays 9am, 10:30am, noon, 1:30pm,
 3:20pm, 6pm

SANKTUARIUM ŚW. JANA PAWŁA II SANCTUARY OF ST JOHN PAUL II

www.sanktuariumjp2.pl

ul. Totus Tuus 32 | tel. 12 257 53 15

otwarte 7.30-18.00

» Msze św.: pn.-sb. 8.00, 10.00, 12.00,
 17.00, nd. i święta 8.00, 9.30, 11.00 (dla
 rodzin z dziećmi), 12.30, 17.00, 20.00

open 7:30am-6pm

» Holy Masses: Mon-Sat 8am, 10am,
 noon, 5pm, Sun and holidays 8am,
 9:30am, 11am (for families with
 children), 12:30pm, 5pm, 8pm

KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-AUGSBURSKI EVANGELICAL-AUGSBURG CHURCH

www.krakow.luteranie.pl

ul. Grodzka 58 | tel. 12 446 64 30

» Nabożeństwa: nd. i święta 10.00,
 13.00

» Liturgies: Sun and holidays
 10am, 1pm

KOPALNIA SOLI „WIELICZKA”

SPOTKAJMY SIĘ W KOPALNI TAJEMNIC

WWW.KOPALNIA.PL

CERKIEW GRECKOKATOLICKA GREEK-CATHOLIC CHURCH

ul. Wiślna 11 | tel. 12 429 28 61
 ➤ Św. Liturgia: nd. 10.00, 17.00
 ➤ Holy Liturgy: Sun 10am, 5pm

CERKIEW PRAWOSŁAWNA ORTHODOX CHURCH

www.krakow-cerkiew.pl
 ul. Szpitalna 24 | tel. 12 422 72 77
 ➤ Św. Liturgia: nd. i święta 9.00, 17.00
 ➤ Holy Liturgy: Sun and holidays
 9am, 5pm

KOPCE I OGRODY MOUNDS AND GARDENS

KOPIEC KOŚCIUSZKI KOŚCIUSZKO MOUND

www.kopieckosciuszki.pl
 al. Waszyngtona 1 | tel. 12 425 11 16
 pn.-nd. 9.30-15.00 | bilety 9/7
 Mon-Sun 9:30am-3pm | tickets PLN 9/7

POZOSTAŁE KOPCE OTHER MOUNDS

➤ Kopiec Krakusa (przy ul. Wielickiej,
 Podgórze) ➤ Kopiec Piłsudskiego

(w Lesie Wolskim, dojście szlakiem
 od ZOO) ➤ **Kopiec Wandy** (ul. Ujastek,
 Nowa Huta) | ogólnodostępne
 ➤ **Krakus Mound** in Podgórze
 (Wielicka St.) ➤ **Piłsudski Mound**
 in the Wolski Forest (follow directions
 from the Zoological Garden) ➤ **Wanda**
Mound in Nowa Huta (Ujastek St.) |
 generally accessible

OGRÓD BOTANICZNY UJ BOTANICAL GARDEN

www.ogrod.uj.edu.pl
 ul. Kopernika 27 | tel. 12 421 26 20
 pn.-nd. 9.00-15.00, szklarnie i ekspozycja
 muzealna nieczynne | bilety 9/5 zł,
 rodzinny 25 zł
 Mon-Sun 9am-3pm, greenhouses and
 museum closed | tickets PLN 9/5, family
 PLN 25

OGRÓD DOŚWIADCZEŃ IM. S. LEMA / S. LEM GARDEN OF EXPERIENCES

www.ogroddoswiadczen.pl
 Park Lotników Polskich, al. Pokoju 67
 tel. 12 346 12 85

pn.-nd. 16.00-21.00 | bilety pn.-cz.
 24/19 zł, rodzinny 75 zł, pt.-nd., święta
 29/24 zł, rodzinny 95 zł

24, 31.12 » nieczynne
 ➤ **Alicja w Krainie Czarów – Ogród**
Światła, wystawa świetlna |
 patrz s. 56.

Mon-Sun 4-9pm | tickets Mon-Thu
 PLN 24/19, family PLN 75, Fri-Sun,
 holidays PLN 29/24, family PLN 95
24, 31.12 » closed
 ➤ **Alice in Wonderland – Garden**
of Lights, light exhibition | see p. 56.

OGRÓD ZOOLOGICZNY ZOOLOGICAL GARDEN

www.zoo-krakow.pl
 Las Wolski / Wolski Forest
 ul. Kasy Oszczędności Miasta Krakowa 14
 tel. 12 425 35 51 | pn.-nd. 9.00-15.00 |
 bilety 18/10 zł
 Mon-Sun 9am-3pm | tickets PLN 18/10
MINI ZOO
 pn.-nd. 9.00-15.00
 Mon-Sun 9am-3pm

Sanktuarium Bożego Miłosierdzia, kaplica klasztorna, fot. Paweł Mazur

Partner dla Krakowa

Grupa Autoremo od 2017 roku nosi tytuł Partner dla Krakowa, współtworząc kulturę tego wyjątkowego miasta. Jest marką należącą do rodziny Kuchtów, która od trzech pokoleń kultuwyje prospołeczne tradycje na wielu polach swojej działalności.

Grupa Autoremo to dziś największy dealer samochodów na Podhalu i jeden z najszybciej rozwijających się w Polsce. Sprzedaje i kompleksowo obsługuje samochody marek: **Dacia, Renault, Volkswagen, Hyundai, Mazda, Skoda**. Oferuje sprzedaż samochodów nowych, demonstracyjnych oraz używanych, możliwość wymiany starego samochodu na nowy, ubezpieczenia pojazdów, kredyt oraz leasing, usługi serwisowe wszystkich marek kompleksową likwidację szkód komunikacyjnych, usługi blacharsko-lakiernicze, holowanie i wynajem pojazdów.

W skład Grupy Autoremo wchodzi trzy firmy: **Autoremo, Anndora i Autoneo**. Grupa Autoremo to prawie 40 lat tradycji i doświadczenia w branży motoryzacyjnej oraz wieloletnia działalność przy okazji imprez motoryzacyjnych, sportowych i kulturalnych organizowanych w Małopolsce.

GRUPA
autoremo

5 salonów / autoryzowane serwisy / blacharnie / lakiernie

Kraków
 al. 29 Listopada 149

Kraków
 ul. Wielicka 193

Nowy Targ
 ul. Szaflarska 170

Nowy Sącz
 ul. Wiśniowieckiego 123

Bukowina Tatrzańska
 ul. Kościuszki 183

**W TE ŚWIĘTA ZAMAWIAM
ONLINE!
ORDER ONLINE THIS
CHRISTMAS!**

www.rynek.krakow.pl

Gdzie znaleźć idealny prezent, kupić choinkę czy zamówić wigilijną potrawę? Strona **W te Święta zamawiam online!** zbiera informacje o krakowskich przedsiębiorcach, rzemieślnikach, rękodzielnikach i wszystkich osobach oferujących świąteczne produkty i usługi. Korzystając z tej bazy, nie tylko wesprzemy lokalne inicjatywy, ale też ułatwimy sobie świąteczne sprawunki. Where can you find perfect gifts, buy your Christmas tree or order festive dishes? The website **Ordering Online This Christmas!** is a handy guide to Kraków's shops, craftsmen, artisans and all individuals selling festive wares and services. Make Christmas shopping easy while supporting local businesses!

**MAPA KRAKOWSKIEJ
GASTRONOMII
KRAKÓW
GASTRONOMIC MAP**

www.jedzenie.krakow.pl

Kuchnia polska, włoska, meksykańska czy japońska – najsmaczniejsze dania znajdziemy na mapie krakowskiej gastronomii. Serwis mapowy **Branża gastronomiczna w Krakowie** to zbiór przydatnych i praktycznych informacji o produktach i usługach lokalnych restauracji. I co najważniejsze, aromatyczne curry, świeże sushi czy swojskie pierogi zamówimy bezpośrednio od producenta. Smacznego! Polish, Italian, Mexican, Japanese cuisine... you'll find the all the tastiest dishes on **Kraków's gastronomic map!** The online service is a guide to Kraków's restaurants and culinary delights. Order aromatic curries, fresh sushi or homely

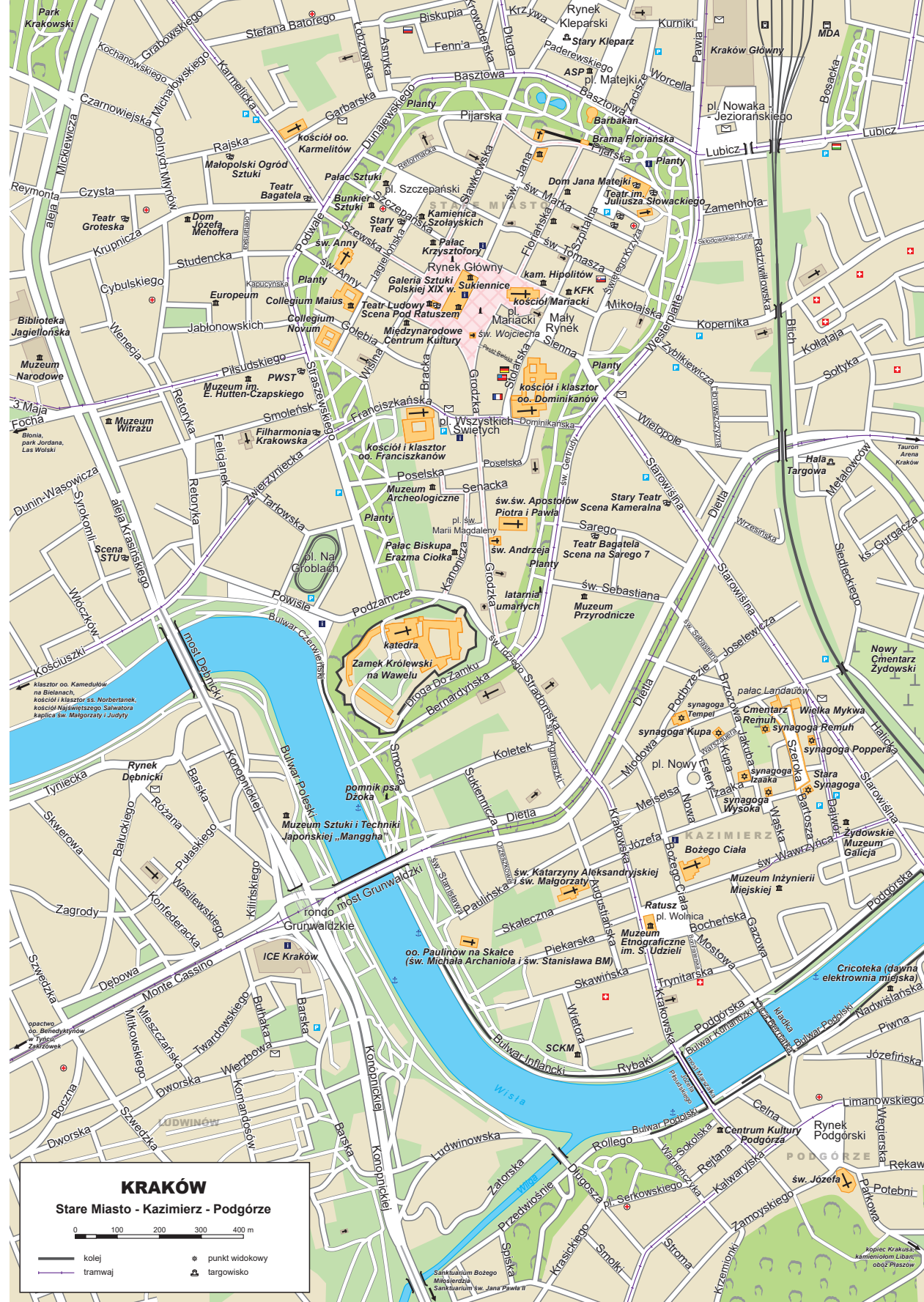
pierogi straight from the kitchen! Bon appétit!

**APLIKACJE O KRAKOWIE
KRAKÓW APPS**

Będąc w Krakowie, warto skorzystać z jednej z licznych bezpłatnych aplikacji przybliżających miasto i jego zwyczaje. Pomogą one odkryć nowe miejsca i ciekawe wydarzenia. W Krakowie zabytki mówią same za siebie! **Kraków.pl** zawiera podstawowe opisy zabytków, kościołów, pomników i ulic Starego Miasta. Oprócz tego w aplikacji znajdziemy informacje o komunikacji miejskiej, najważniejsze telefony, a także lokalne wiadomości. **Kraków dla niepełnosprawnych** to przewodnik po najciekawszych miejscach Krakowa z dotacjami informacjami na temat dostępności obiektów dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich oraz udogodnień oferowanych osobom z problemami ze wzrokiem lub słuchem. **Kraków Travel Guide** to interaktywny przewodnik po Krakowie i okolicach. Aplikacja zawiera opisy m.in. zabytków, aktywności, restauracji i pubów. **Krakow Map and Walks** to aplikacja prezentująca kilka pieszych tras po mieście, dzięki którym zobaczysz to, co w Krakowie najlepsze. **Traseo** umożliwia wyszukiwanie tras turystycznych, nagrywanie własnych spacerów oraz korzystanie z profesjonalnych map offline. Już dziś można wyruszyć na szlak! **Szlaki Turystyczne Małopolski** prezentują przebieg szlaków turystycznych na terenie województwa małopolskiego oraz blisko 1800 interesujących krajoznawczo obiektach i miejscach w pobliżu szlaków. **Wyskocz za Kraków** to pomysł na spędzenie wolnego czasu zarówno dla mieszkańców Krakowa, jak i turystów.

Idealne narzędzie do zaplanowania kilkugodzinnej wycieczki za miasto.

When you're in Kraków, make sure you reach for the free apps introducing the city, its customs and events. They'll help you discover new places and fascinating events, and they will guide you through the city. Kraków's monuments speak for themselves! **Kraków.pl** lists essential descriptions of sites of interest, churches, monuments and streets of the Old Town. It also provides up-to-date public transport information, emergency numbers and local news. **Kraków for people with disabilities** is an essential guide to Kraków featuring information on accessibility to people using wheelchairs and support for people with impaired sight and/or hearing. **Krakow Travel Guide** is an interactive guide to Kraków and its surrounding areas. The app includes a broad range of sites of interest, activities, restaurants, pubs etc. **Krakow Map and Walks** is an app which presents several self-guided walking tours to see the best of Kraków. **Traseo** helps you find tourist trails and record your own routes, and provides offline access to official maps. Let's go! **Szlaki Turystyczne Małopolski** presents all hiking trails located in the province of Małopolska and information about 1800 objects of interesting sightseeing and nature places near trails. **Wyskocz za Kraków** brings ideas for spending free time, both for Kraków residents and tourists. The perfect tool for planning a several hour trip outside the city.

OPENING SOON
RYNEK GŁÓWNY 13

VITKAC
VITKAC.COM

GALERIA
KAZIMIERZ

#INSPIRUJĄNASŁUDZIE

PODARKI OD SERCA

ULICA PODGÓRSKA 34, KRAKÓW
WWW.GALERIAKAZIMIERZ.PL

Zwiedzanie
Sightseeing

Kultura
Culture

Muzea
Museums

Przyroda
Nature

Rekreacja
Recreation

Wejdź w miasto!

Kraków Travel – oficjalny portal turystyczny miasta

Enter the city!

Kraków Travel – the city's official tourist portal

KRAKOWSKIE BIURO FESTIWALOWE – INSTYTUCJA KULTURY MIASTA KRAKOWA